





Mus: 69.

Mus. Th.  
3765.

Wonnegger, Joh. Eilavicus.



ExElectoralibibliotheca  
Sereniss<sup>rum</sup>. Vtriusq; Bavariæ  
Ducum.

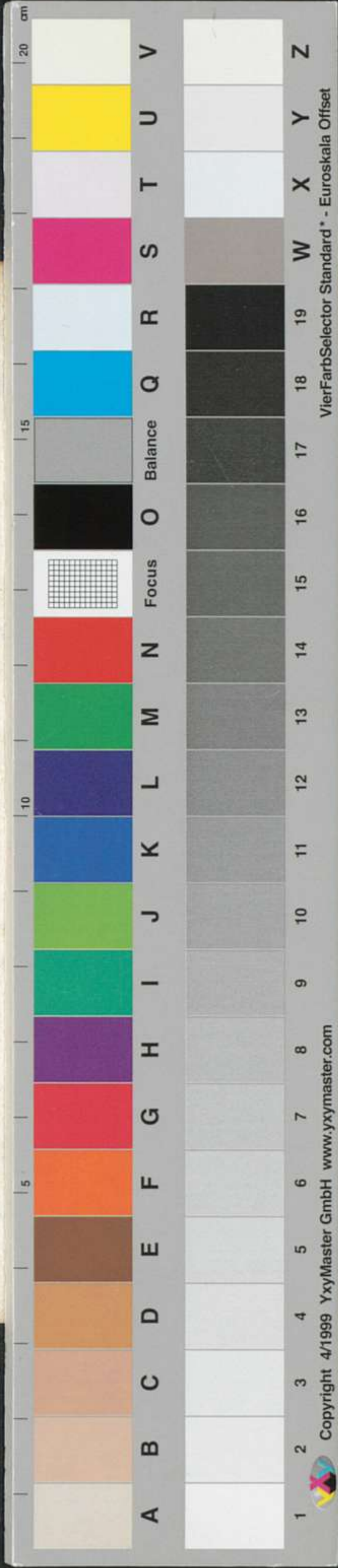


N. In ein Total beauftragt:

Quinque vocum Melodien super . . .

Stefan pagant bei Mrs. pr. 8: 25.







MVSICAE EPITOME EX GLA-  
REANI DODECACHORDO

Vna cum

QVINQUE VOCVM MELODIIS SVPER  
EIVSDEM GLAREANI PANEGRICO DE HELVE-  
ticarum XIII urbium laudibus, per Manfredum  
Barbarinum Coregiensem.



B A S I L E AE.

1556

Su Io. Georgij à Werdenstein ex dono clarissimi  
viri D. Henrici Glareani P. L.







# IOANNES

Litauicus Vuon-

negger Le-

ctori S.



TA res sunt mortali  
um optime Lector,  
in crumnofo hoc er-  
gastulo,

Aequè homines male habent, cū  
pleno copiae cornu

*Fundit ab excelfo mitissima munera caelo. Vt ille ait.*

Aequè inquam, atq; cum ea, quae ne-  
cessaria nobis videntur, defunt. An-  
te hanc, aut alteram etiam aetatem,

†

2

cum



## E P I S T O L A.

cum passim literæ bonæ, ac omnes  
 disciplinæ è squalida barbarie erui,  
 ac non infelicitèr toto orbe ἀναζωπύε  
 ἑσθλῶς ceperunt: denique pro se in sua  
 quisq; facultate certatim operam da  
 rent, ut in dies nitidius aliquid in pu  
 blicum prodiret. Spes ingens erat  
 mox fore, ut magno cum fructu ho  
 minibus artes bonæ, ac honestæ  
 disciplinæ innotescerent. Sed ecce  
 præter omnium spem, humani ge  
 neris hostis Dæmon, orbem, ut so  
 let, aggressus, diffensionibus immis  
 sis ita turbavit, ut propemodum no  
 bis optādum prius seculum fuerit.  
 Emerferunt homines hac nostra tē  
 pestate, perniciosi rerum humana  
 rum



EPISTOLA.

rum alastores, qui omnia literarum *Alastores*  
 studia damnarent, omneis discipli-  
 nas contemnerent, denique totā phi-  
 losophiam pedibus calcarent, præ-  
 stolida, quam improbis animis con-  
 ceperunt, opinione, idque sub sancti  
 Evangelij prætextu, stultum esse cla-  
 mitantes, discere Grammaticam, lin-  
 guarum notitiam inanem, Diale-  
 cticam garrulam, mathematica om-  
 nia plusquam uana. Atque eò tan-  
 dem uenire, ut etiam diuinos can-  
 tus è templis exploderent; & uel in-  
 pios quosdam garritus suppone-  
 rent, uel prorsus omnem concen-  
 tum omitterent. Sed de horum ho-  
 minum



E P I S T O L A.

minum in sania pspiciet Christus.  
De Musica mihi dicendum hoc lo  
co, quæ hodie immeritò exilium pa  
titur. Et quanquam sunt permulti,  
qui nostra ætate de ea scripta prodi  
dere, tamen eius artis uera fundamē  
ta ignorarunt. De uocum permuta  
tione, ut uocāt, uulgaria elocui, nō  
ab uno aliquo nunc primum, sed à  
multis doctoribus per multos an  
nos ad Chori usum & tradita & uul  
gara, quæ quidem necessaria uide  
bantur aliquot seculis docuere. ue  
rùm ea omnia postremo in tantam  
uenere corruptionem, ut nemo ho  
die certum de uero cantu iudicium  
dare,



## E P I S T O L A.

dare, nec quisquam in codicibus  
 perperam notata, ex arte emendare  
 posset. Quod inde potissimum ac-  
 cidit, quòd ipsum Musices sco-  
 pum unicum ac præcipuum nesci-  
 unt, nempe Modorum solidam  
 cognitionem. Cuius ignorantia  
 causa est, quòd fontem ipsum, Boe-  
 tium inquam & similes cum lati-  
 nos tum Græcos non petunt. Cum  
 Boetius mirus huius artis opifex,  
 totum Musices negotium direxerit  
 ad consummatam Modorum co-  
 gnitionem, ut planè uidere est apud  
 eundem libro IIII. Et est sanè in  
 nulla alia scientia tantum fastus, quã



## EPISTOLA.

in Musica, nec alibi opinatores per-  
uicaciores ac arrogantiores, qui, ut  
plusculū usus habent in cantu, mox  
supercilium induunt, ac uelut Ari-  
starchi arrepta ferula nihil non au-  
dent & docere & precipere: ut exem-  
pli gratia, qui docent omnium Mo-  
dorum confinaleis clauis (ita enim  
uocant) esse in Quinta, cum sint in  
quarta, quod in hac epitome capite  
xii luculenter ostendetur. Modos  
rum hercle naturam ex septem Dia-  
pason speciebus uenari oportet, si  
quidem certam ac indubitatam pre-  
ceptionem promere placuerit, non  
sequi uulgatas de cognoscendis Mo-  
dis



## E P I S T O L A.

dis regulas. Cantus enim positio-  
ne uariantur, sepe etiam ab indoctis  
ac audaculis corrumpuntur. Verū  
his relictis ad huius editionis ratio-  
nem progrediamur. Cum Glarea-  
nus de uera Modorum cognitione,  
re ferè deplorata, tria magna uolu-  
mina emisit, nec in omnium, præ-  
sertim pauperum facultate sit, ut ea  
sibi comparent opera, uisum est mi-  
hi succurrendum esse multitudini,  
ut illud scitu dignissimum in lucem  
ueniat, ac iuuentus discat, inuitis se-  
nibus, qui ea discere nolunt ac con-  
temnunt. Hoc igitur certo promit-  
timus lectori, nihil in hac Epitome

† 5 omis.



## E P I S T O L A.

omissum esse, quod ad ueram modorum cognitionem, in Glareani libri traditam, pertineat, nisi quod illic magnificentius ac copiosius omnia perscripta leguntur. Hic uero ad praxin omnia, multa item ad Theoricen utilia ex eodem adiecta sunt. Modorum discrimen luculentum est propositum: Ecclesiæ in ix Modis intonationes non neglectæ, regulis ac præceptionibus adpositi sunt Typi, ut, nisi prorsus sit stipes, facile se quisque expediat. Offenderunt quosdam Christiana exempla, quæ Glareanus Musicæ suæ imposuit. Verum si aut Ethnica,  
aut



# EPISTOLA:

aut scurrilia adduxisset, iisdem facile  
 tolerassent, etiam minus rem decla-  
 rantia. Ita mundus est. Quid faci-  
 as? Quisquis hanc artem discere ue-  
 lit, non tam ad uerba, quam ad uo-  
 ces attendat necesse est. Quid ergo  
 ad rem attinet, quæ sub notulis sint  
 uerba? modò notulæ Modum ac  
 cantus naturam demonstrent, sed  
 maligni spiritus inuidia hoc procu-  
 ratum est, ut opus pium sub hoc pre-  
 textu opprimeretur. Discite igitur  
 optimi Iuvenes, ea quæ ab octin-  
 gentis plus minus annis delituerūt  
 (quāquam in omnium ore essent)  
 ueram Modorum Musicorum na-  
 turam



EPISTOLA.

turam ad Dei optimi Maximiq̃ glo-  
riam, & sit felix quod illius benigni-  
tate nostra ætate in lucem prodijt.  
Nunc uerborū satis est, rem ipsam  
bonis auibus aggrediamur. Fri-  
burgi Brisgoæ Anno Do-  
mini 1559. Calend.  
Februarij.





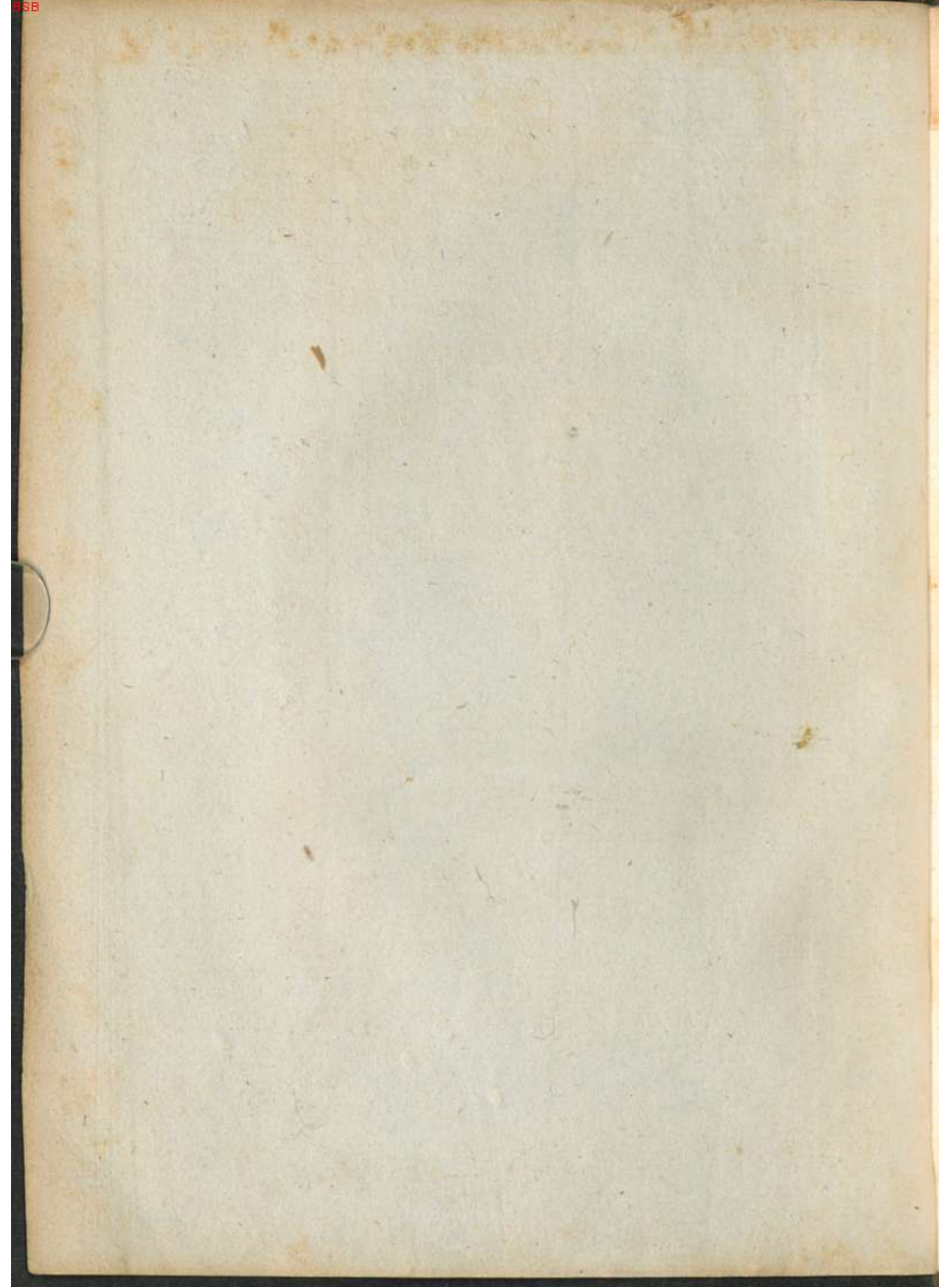






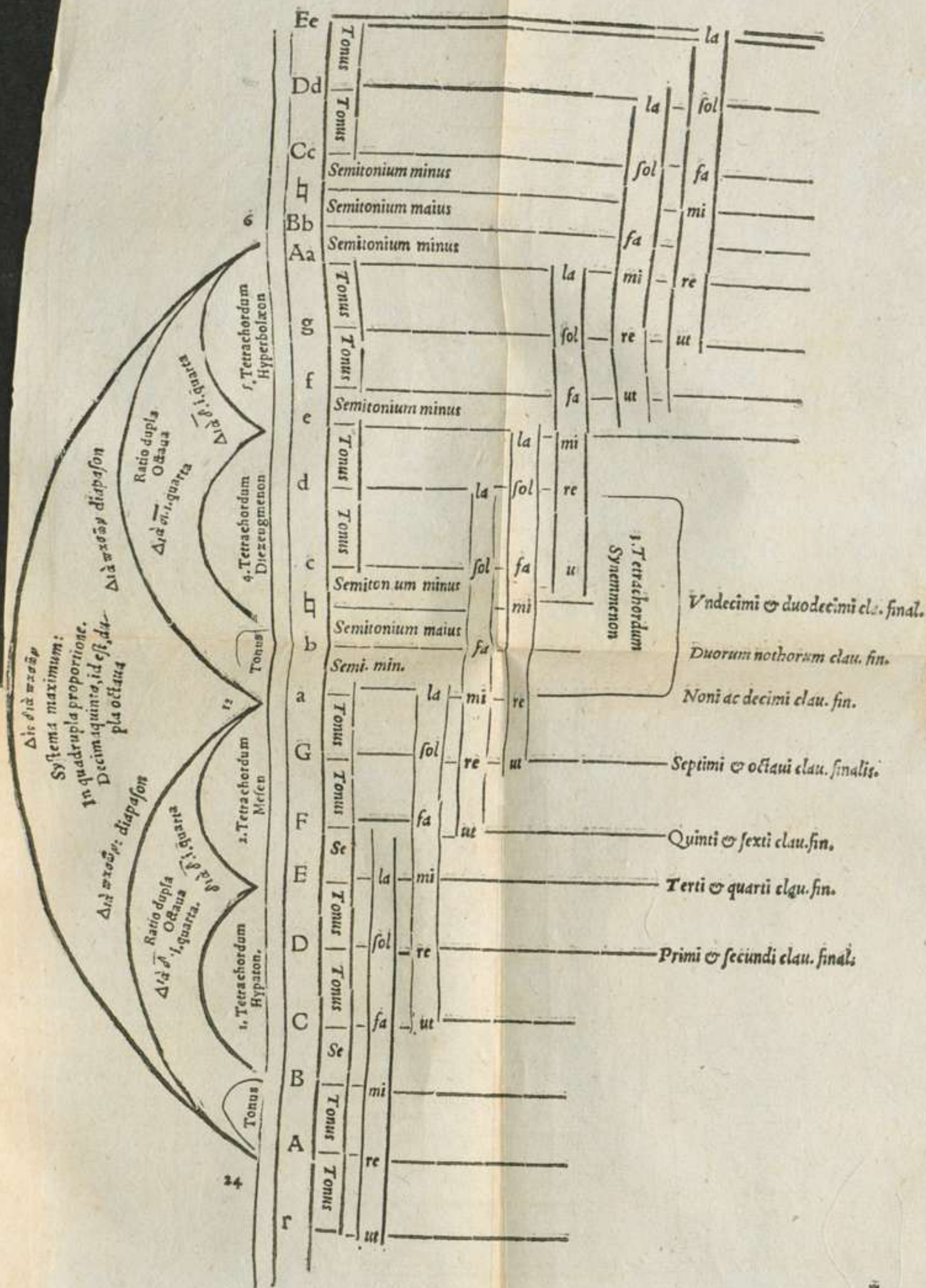




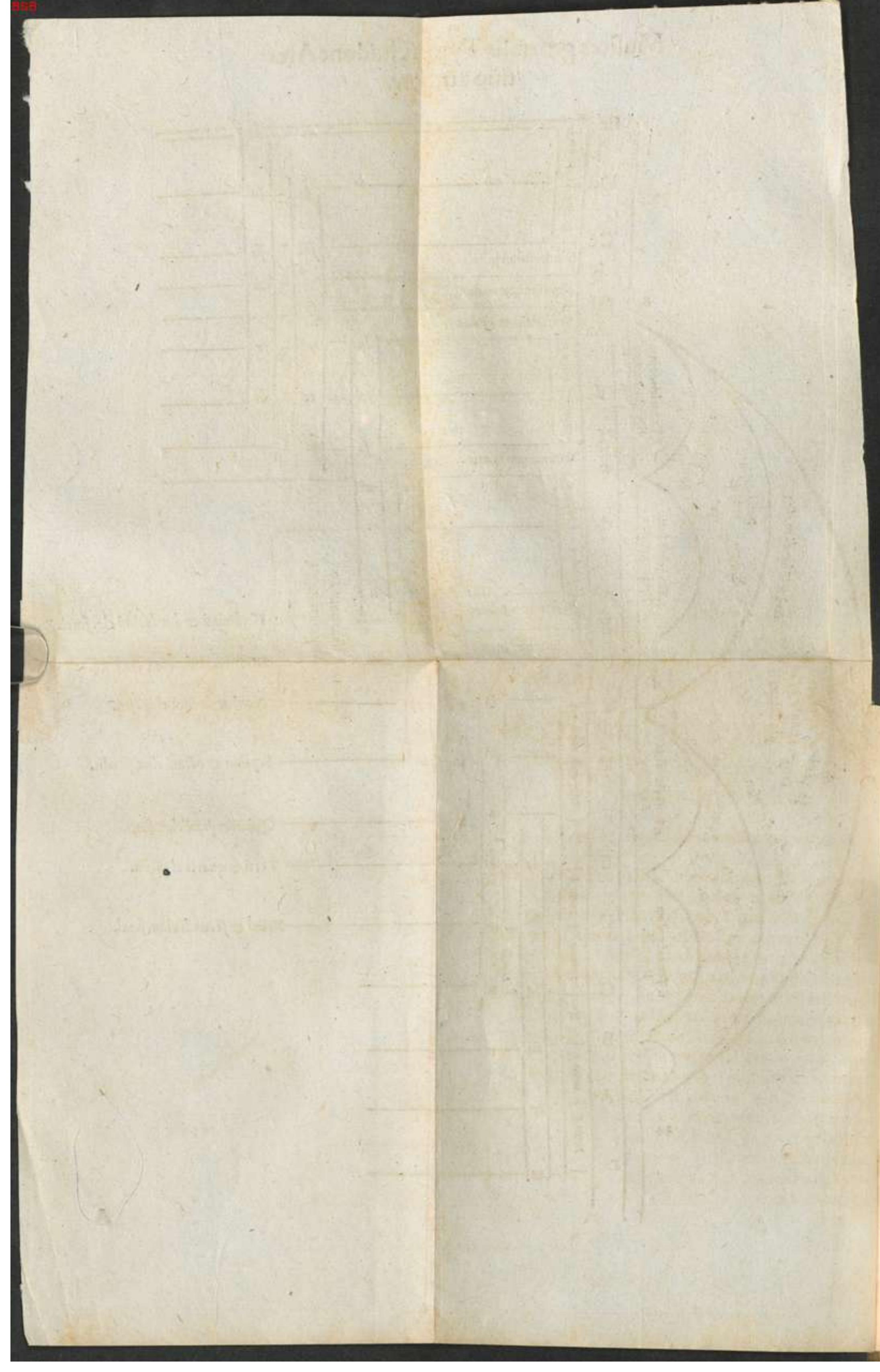




# Musices generalis Typus Guidone Aretino autore.









# Ex Glareani Dodeca- CHORDO EPITOME siue compendium.

*De Musices diuisione ac definitione. Cap. I.*



Musica est duplex: Theorice & Practice. Theorice est, defintore Boëtio libro V. Cap. I. facultas, differentias acutorum & grauium sonorum sensu ac ratione perpendens. Practice uero, est rectè modulandi scientia, ut diuus ait Augustinus. Porro Practice quoque duplex est. Vna, quæ planū, ut uocant, ac simplicem docet cantum, uulgo Gregorianum dictum, quo frequenter in Choro utimur. Altera, quæ Cantum notis uariëgatum tractat, quem quidam figuralem, nonnulli mensuralem uocant, non modo uarijs institutum notulis, sed etiam plurimis uocibus in imo & sublimi consonantibus. Nos nunc quidem de simplici cantu præceptiones dabimus, quæ in mensurali æquè necessariae fuerint, atque in simplici. Postea etiam de figurali dicturi.

A Practices



# EX GLAREANI MUSICA

Præctices Musices elementa, initia ac fū-  
damentum. Cap. II.

\* *signa*

**O**Mnium quæ in cantu sunt, uocum, sex om-  
nino sunt longa, quæ tamen ipsa sæpè etiam  
uoces dicuntur. Ea sunt Vt, Re, Mi, Fa,  
Sol, La, in ordinem uel scalæ, uel ut cuiq; placi-  
tum est, ponēda, cum *VII* literis primis, quibus &  
in Calendario uti solemus, A, b, c, d, e, f, g, singulis  
quidem literis, adpositis uocibus. Atq; ea quidem  
constitutio ex literis singulis, & siue una, siue pluri-  
bus uocibus, clauis uocatur, ut postea trademus.  
Quidam in sinistram manum ponunt: quæ res, etsi  
impeditior est, quàm si quis in scalam ordinet, mi-  
hi tamen haud displicet, potissimum ea de causa,  
quòd suam homo secum fert manum, & in eata-  
lia etiam in tenebris experiri impensè delectatur.  
Vt autem sciatur hanc disciplinam, ut alias omneis  
à Græcis nobis esse, Guido Aretinus, uir industri-  
us, cum hunc ordinem primum institueret, in imo  
posuit uocem Vt, præscripta tertia Græcorum li-  
tera Γ. Vt sit prima Clauis Γ ut. Mox cum maiu-  
sculis *VII* literis A, B, C, D, E, F, G, uoces adiiciēs,  
primum ipsi A, coniunxit Re, sed in spacio, & su-  
pra, non super lineam. Atque ita facta est secun-  
da clauis A re. Reliquas inde clauis hoc disposuit  
ordine



# C O M P E N D I V M

ordine B mi, C faut, D solre, E la mi, F faut, G solre-  
ut, a la mire, b fa q mi, c sol faut, d la solre, e la mi, f fa-  
ut, g solreut, Aa la mire, Bb fa q mi, Cc solfa, Dd  
la sol, Ee la. Sunt igitur XX. clauēs, una græca Γ ut,  
deinde VII. maiusculis literis, VII. minusculis, &  
V. geminatis. Est autem idem sermo, si quis dixerit  
A magnum siue Are, item a paruū, siue a la mire. G  
magnum siue G sol re ut, imò uero solis literis A &  
a, C & c clauēs sæpe indicamus. Porro inter has sex  
uoces, tres Vt Re Mi inferiores, tres item Fa Sol La  
superiores uocantur. Rursus Vt cum fa, Re cum sol,  
Mi cum la, eiusdem naturæ creduntur, imò καθολικῶς  
quarta quæq; uox à quarta eiusdē dicitur naturæ.  
Quod autem quidam Vt fa molleis, Re sol natura-  
les, Mi la duras uocant uoces, nulla uera ratione di-  
cunt. Illud potius pueris notandum, atq; iuculcan-  
dum, in sex uocum progressu proximam quamq;  
uocem à proxima distare Tono, exceptis mi fa si-  
mul connexis, quæ connexio uocatur semitonium  
minus. In summa Vt Re est Tonus: Re Mi To-  
nus, Mi fa Semitonium minus, Fa sol Tonus, Sol la  
Tonus. Sanè Tonum ac Semitonium minus, utrun-  
que nosse, multum profuerit initiantibus, quippe  
ex quibus omnia, quæ capite octauo copiosius  
tractabimus, interualia componuntur. Hu-

A

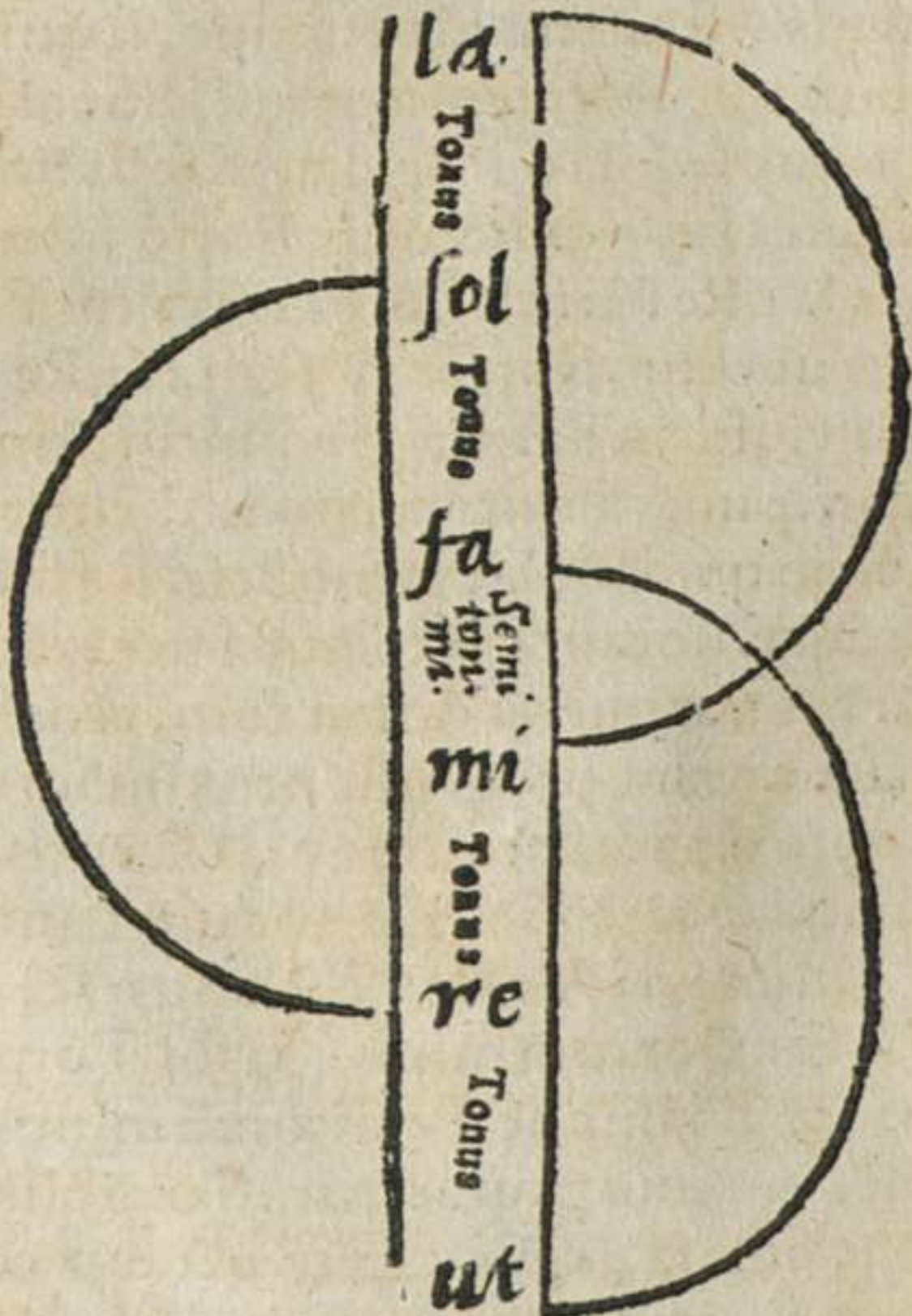
a

iua



# 4 EX GLAREANI MUSICA

ius ergo rei sit hæc simplex descriptio, cum tri-  
bus Diatessaron, id est, quartæ speciebus. Re sol,  
mi la, & ut fa.

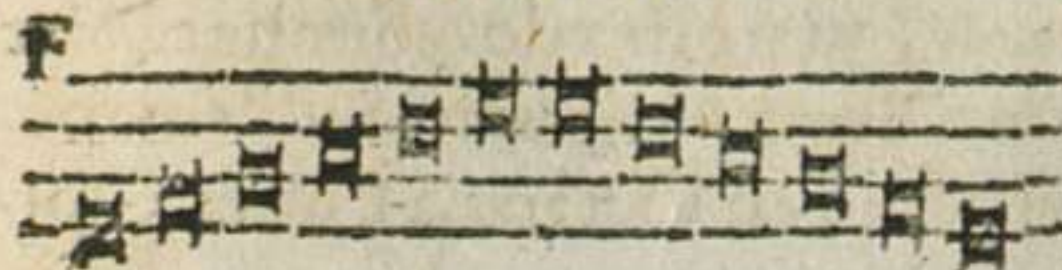


Eclā





VI. Voces.



VII. Literæ essentialæ

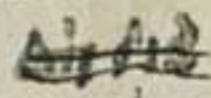
A B C D E F G

a b c d e f g

Aa Bb Cc Dd Ee

ut re mi fa sol la la sol fa mi re ut.

A 3





## EX GLAREANI MUSICA

*Quæ in Guidonis constitutione siue scala, siue manu exarata, tyronibus consideranda. Cap. III.*

**P**Ositis igitur ad literas uocibus, ut præmissæ indicant formulæ, nascuntur quæ clauēs nominantur, essentia duntaxat VII. sed repetitione in manu xx. literis tamen differentibus pictæ. Primæ quidem VII. post r ut maiusculis, Sequentes VII. minusculis, Quinque uero ultimæ geminatis. Vnde appellationes A magnum pro A re, a paruum pro a lamire, quemadmodum & antè dictum est. Poterat uero in longissimum produci spaciū hæc constitutio septem literis cum uocibus subinde repetitis, sed humanæ uocis limites intra hanc probè continentur. Hic magnopere iuuenibus considerandum, ut uocum interualla bene notare ac probè dignoscere discant, numerandiratione etiam uulgo celebrata. Distantia enim clauis à proxima uocatur Secunda: à tertia, Tertia: à quarta, Quarta: inde simili appellatione Quinta, Sexta, Septima, Octaua, Nona, Decima, Undecima, Duodecima, Decimatertia, Decimaquarta, Decimaquinta, hoc est, dupla octaua, ut uulgus uocat, græcè Δις δια παύση, ut postea docebimus capite VIII. In uniuersum à litera ad literam eiusdem speciei proximam perpetuo est Octaua, à r ut ad G sol-

reut



## C O M P E N D I V M.

reut, ab Are ad alamire, ac ita in sequentibus. Vbi hæc communissima regula pueris inculcanda est, quæ ita sonat: De Octauis idem est iudicium, quod tam de uocibus, quàm de natura cantus intelligitur. Sicut enim in G sol reut tres sunt uoces, ita omnino & in F ut, etiamsi ibi non ponuntur, quod in uniuersum de litera ad proximam eiusdem speciei literam intelligendum. Et ut in alamire tres sunt uoces, ita in Are, etiamsi sola re ibi posita sit. Et supermis clauib. Eela mi suscipit ut elami. Imò quod plus mirandum, uoces extra hanc Guidonis constitutionem, si quando in cantilenis plurium uocum contingunt, uel superne in Cantu, uel inferne in Bassi, ex Octauis sunt iudicandæ. Sicut enim supra e, est f, ita supra Ee erit Ff: & sicut infra G est F, ita infra F est f. Nec tamen hæ uoces fictæ sunt dicendæ, ut falso uulgo creduntur. Atqui hæ uoces rectè appellantur fictæ, quæ nec in clauis sunt, ubi sæpe tamen usurpantur, nec in octaua eius, ut la in Fa, aut Fa in E.

### De Clauibus. Cap. IIII.

**C**lauis, haud dubiè, à ferrea clauē sumpta metaphora, dicta est, nempe, ut hæc seram, ita illa

A 4



## EX GLAREANI MUSICA

illa cantum aperiat. Quando autem permolestum  
esset omneis initio uersuum clauēs signare, duæ  
communiter **F & c** marginibus apponi solent, quæ  
Signatæ à Musicis dicuntur. Nonnunquā g in can-  
tu mensurali, ut uocant. Porro his inspectis facile  
est reliquas ex his comparatione habita iudicare.  
Et ut autem signare, superuacaneum est. Cognitis  
autem his clauibus, initia cantuum faciliè noscen-  
tur. Ibi tum si cantus ascendat, sumantur inferio-  
res uoces: sin descendat, superiores. Curandum ue-  
rò huius artis tyronibus, ut interuallis assuescant,  
rectè ea exprimendo, ne prolati uocibus fa mi. ca-  
namus fa re, aut sol re, pro sol ut, quod sæpe fieri  
uidemus. Ad eam autem rem rectè stabiliendam,  
inuentæ sunt deductiones, quas uocant, ab nescio  
quo uiro, certè ingenioso ac docto, ad omne exer-  
citium in hac arte oppidò utiles. Eas initiantibus  
inculcandas in primis ad os formandum censeo.

Assuescant enim sic ad omnem cantum  
firmiter exprimendum. Eæ se-  
ptem sunt ad hunc  
modum.

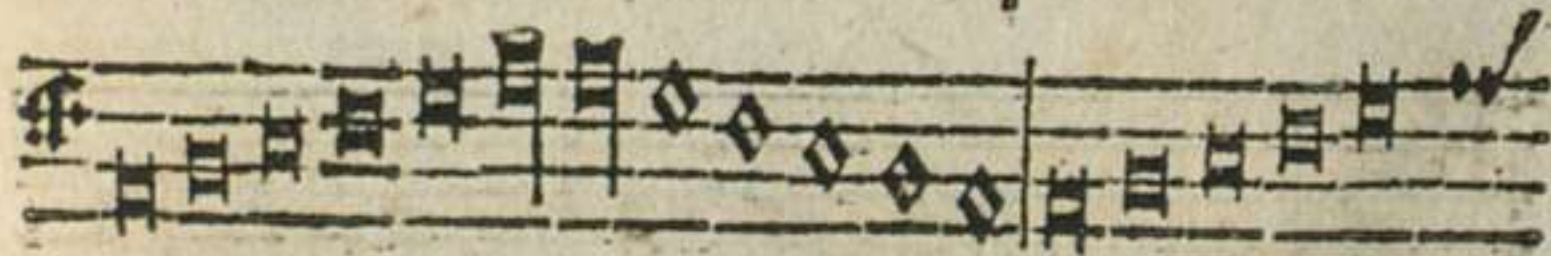
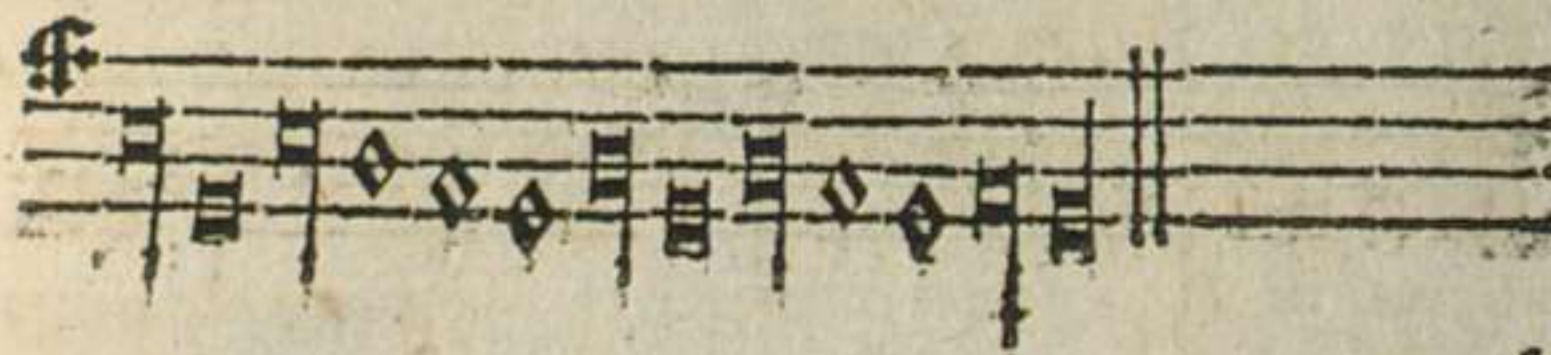
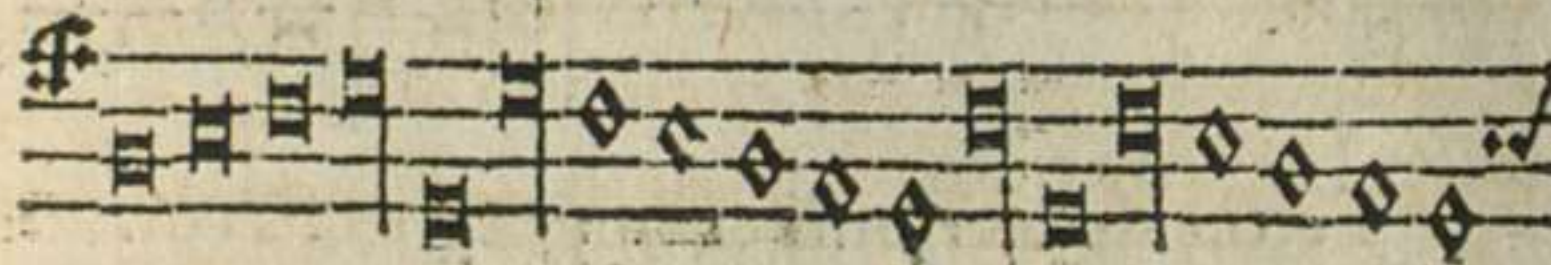
Primæ



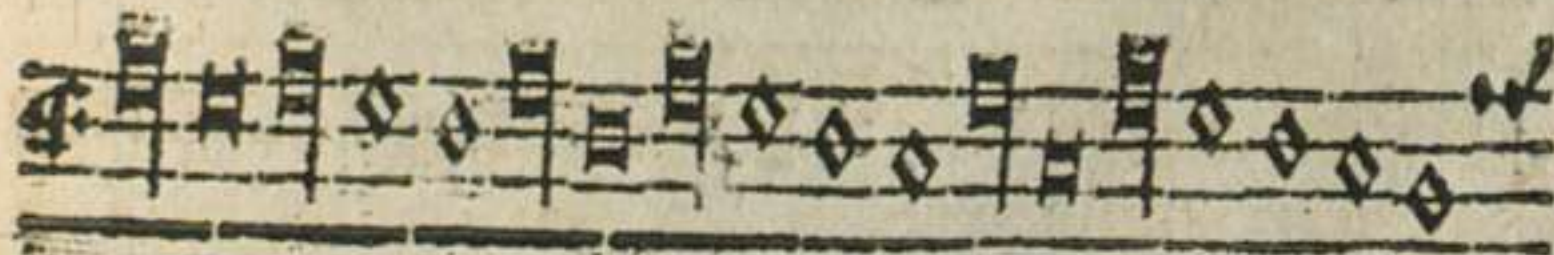
# COMPENDIUM.



Primæ deductionis exemplum ex *ut*



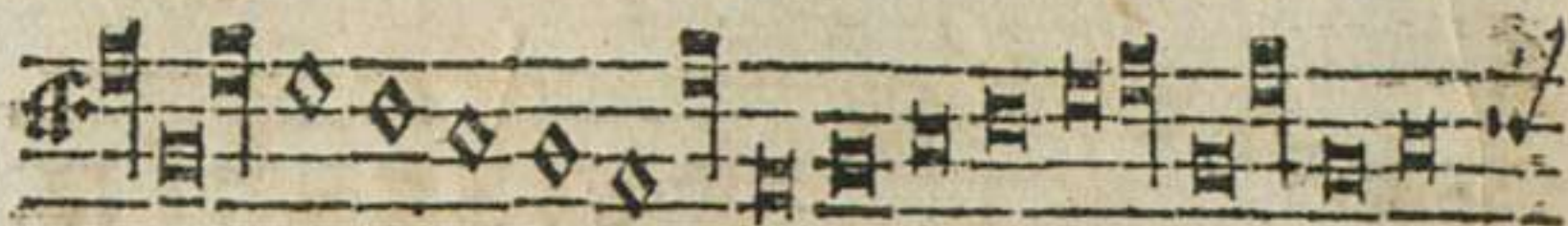
Secundæ deductionis exemplum ex *C* *faut.*



A , Tertiz



EX GLAREANI MUSICA



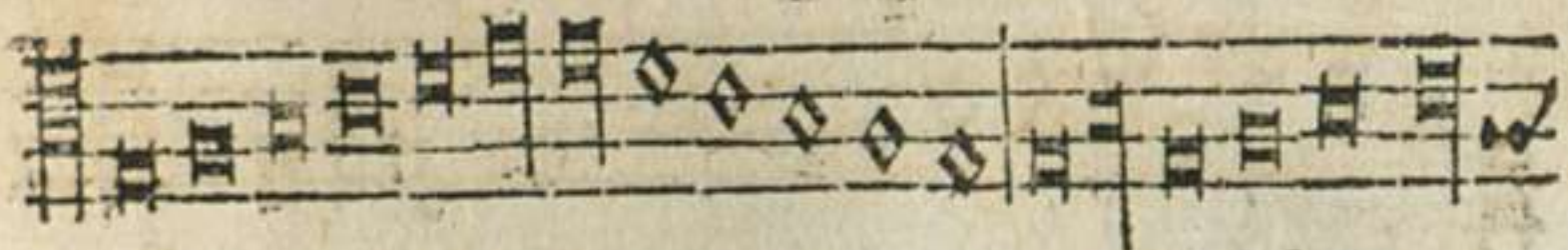
Tertia deductionis exemplum ex F fa ut.



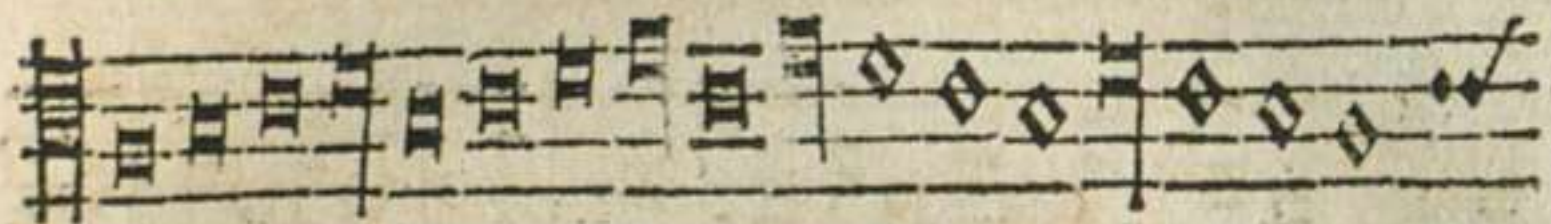
Quarta



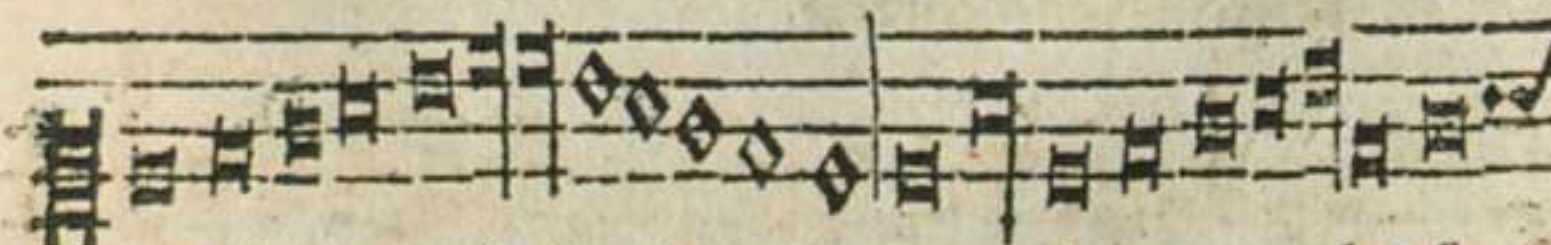
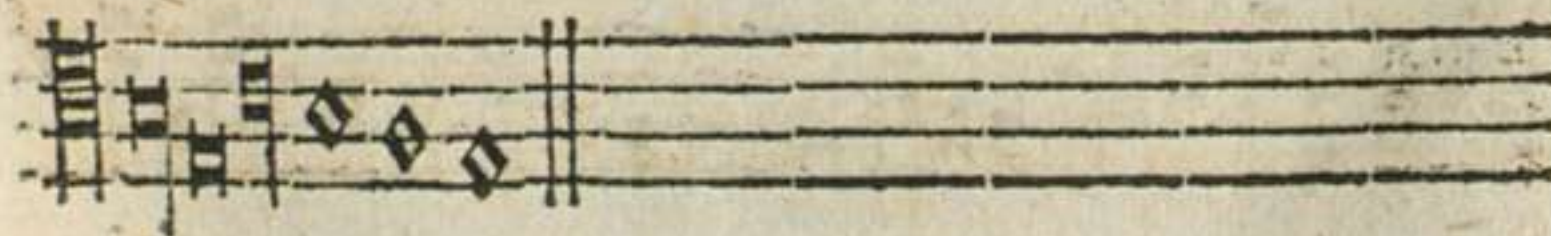
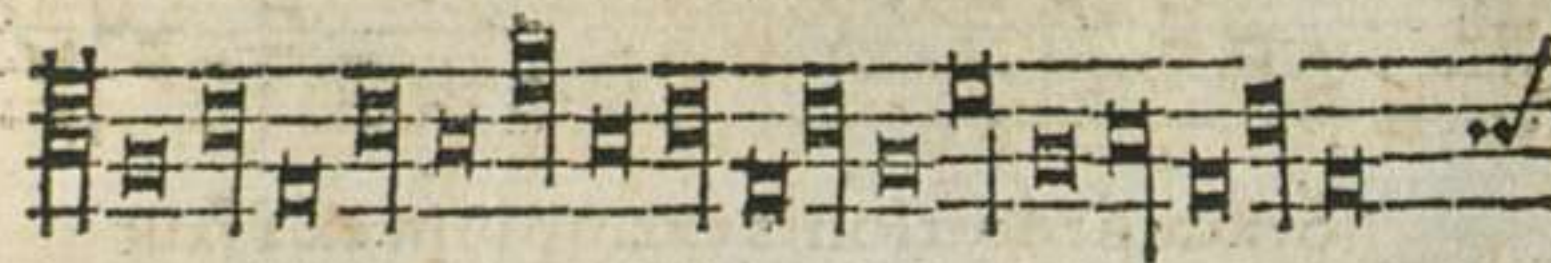
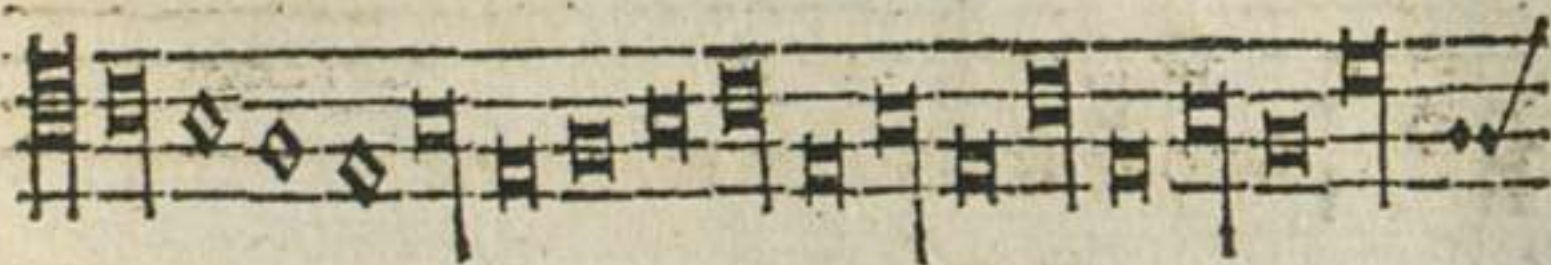
COMPENDIVM.



Quartæ deductionis exemplum ex G sol re ut



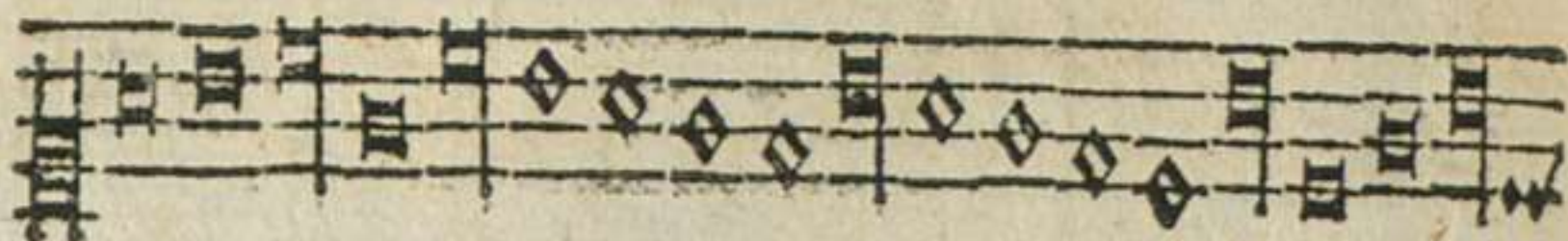
respondens primæ.



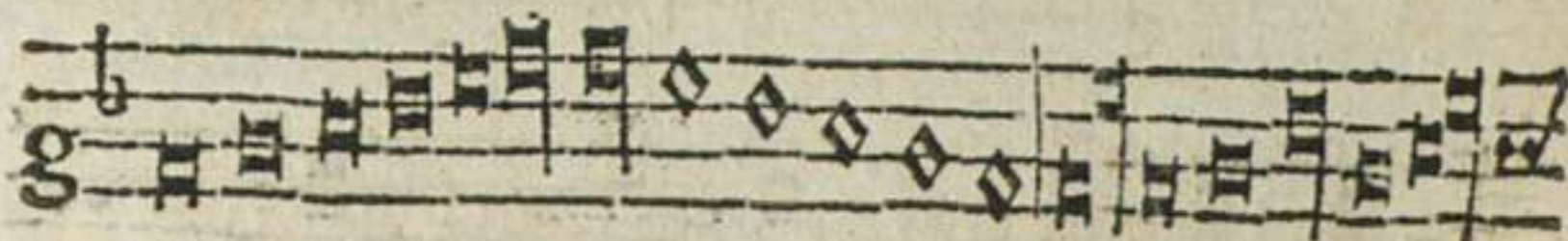
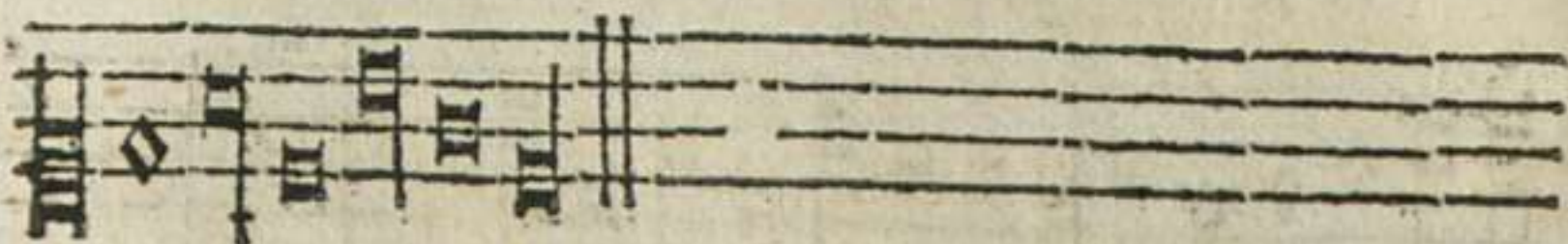
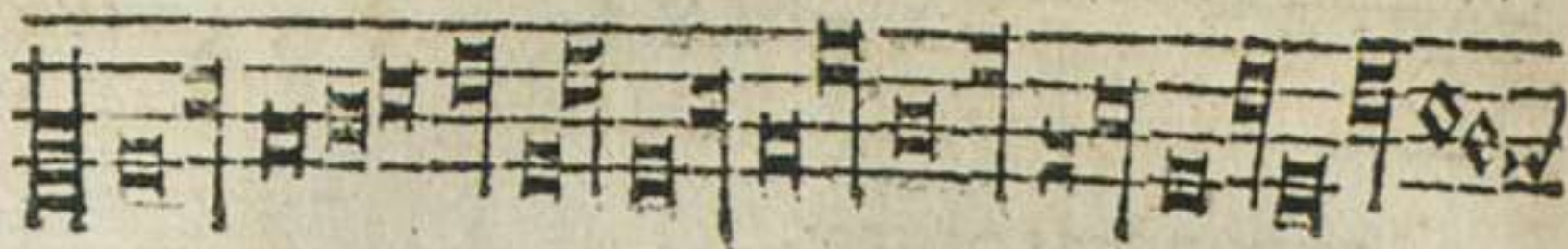
Quintæ deductionis exemplum ex c sol fa ut  
respondens



## EX GLAREANI MUSICA



respondens secundæ.



Sextæ deductionis exemplum ex f fauc



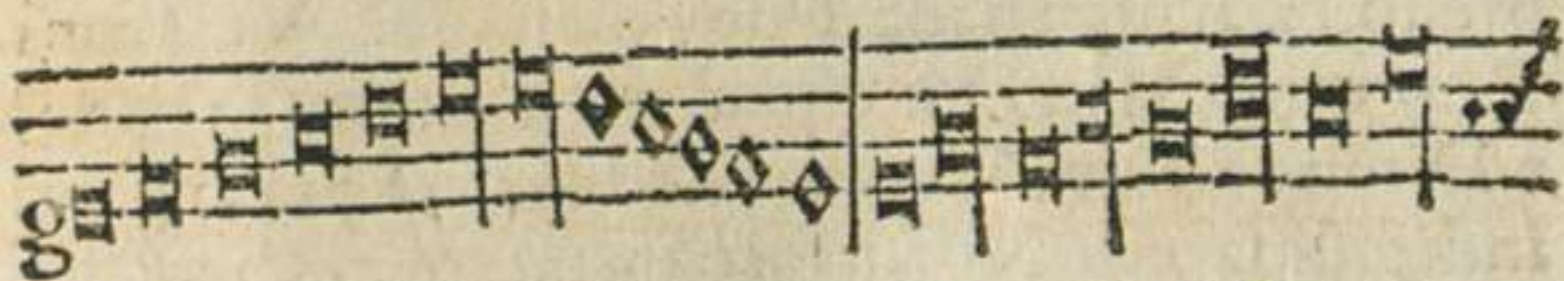
respondens tertiæ.



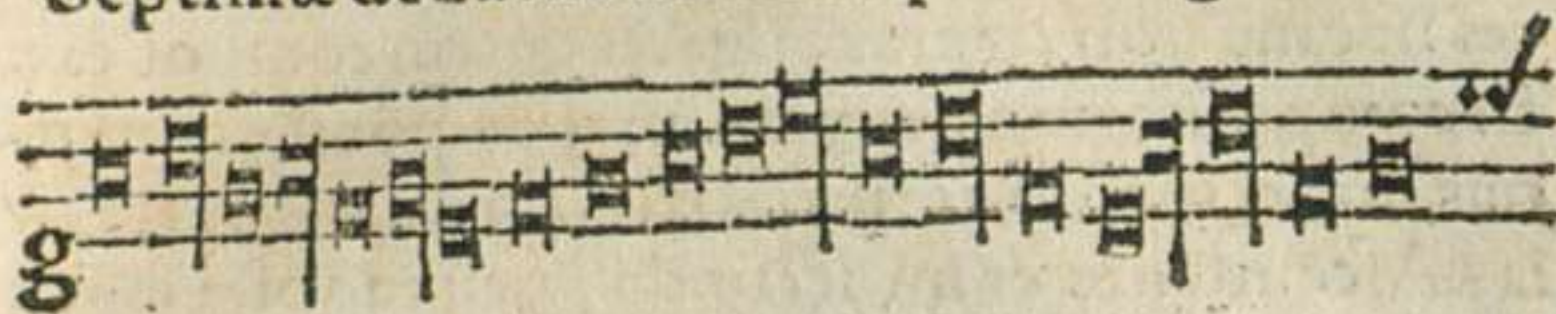
Septimæ



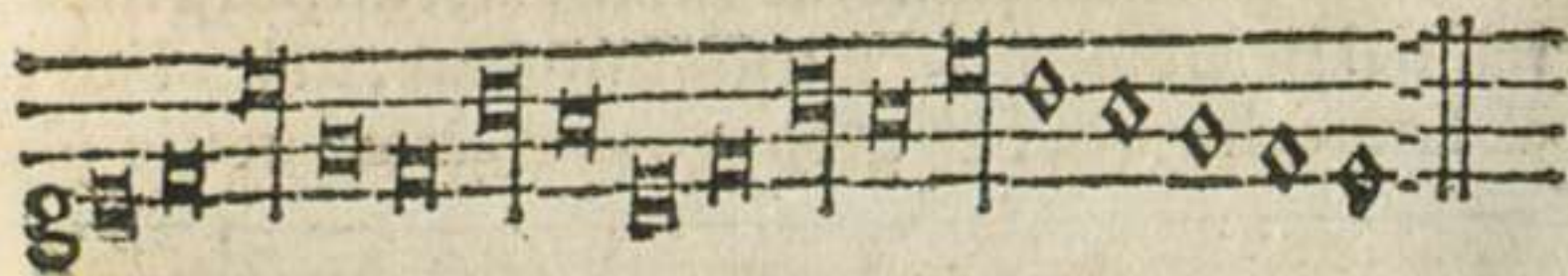
# COMPENDIUM.



Septimæ deductionis exemplum ex g sol re ut



respondens Quartæ.



**H**le admonendi sunt puerorum præceptores,  
curent ut pueri assuescant noscere differen-  
tiam Tonorum ac Semitoniorū, quod lucu-  
lenter ostendi potest in quouis propemodum can-  
tu, uno saltem tono uel semitono leuato aut de-  
presso



14 EX GLAREANI MUSICA

presso ex naturali sua sede siue clauē. Vt si quis  
 Pange lingua in D incipiat, aut Requiem in E, aut  
 a: Ditone altius. Verum hoc diligētē praeceptori  
 indicasse sat erit. Notulas etiam pingere ex arte do-  
 cet Franchinus Actiuæ Musices capite II. Simpli-  
 ces uocans non ligatas, ligatas autem compositas.  
 Et compositarum notularum treis ponit differen-  
 tias, initio, medio ac fine. Ab initio duas uelut regu-  
 las. Ascendente enim secunda, prima absq; cauda  
 pernotanda est, ut hic B. At secunda descendente,  
 prior caudam habet à sinistro latere descendentem,  
 ut hic C. In medio nulla cauda, sed uel quadrato,  
 uel obliquato corpore iunguntur, ut hic D. In fine  
 trifariam pernotatur. Aut enim ultima descendit,  
 & tū absq; cauda est, ut hic E. Aut ascēdit, idēq; bifa-  
 riā: uel pēpēdiculo superior pingitur, ut hic F. uel  
 ab latere dextro, & sic sēper habet caudā ut hic G.



B

C

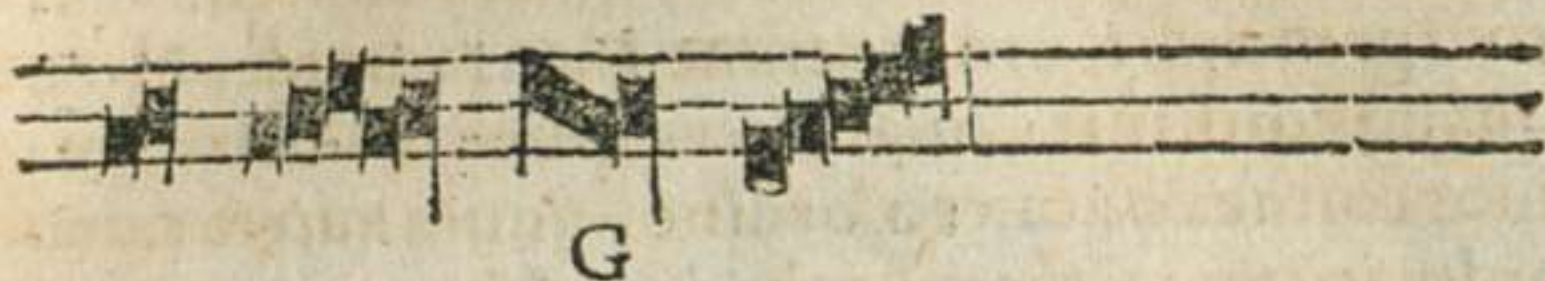
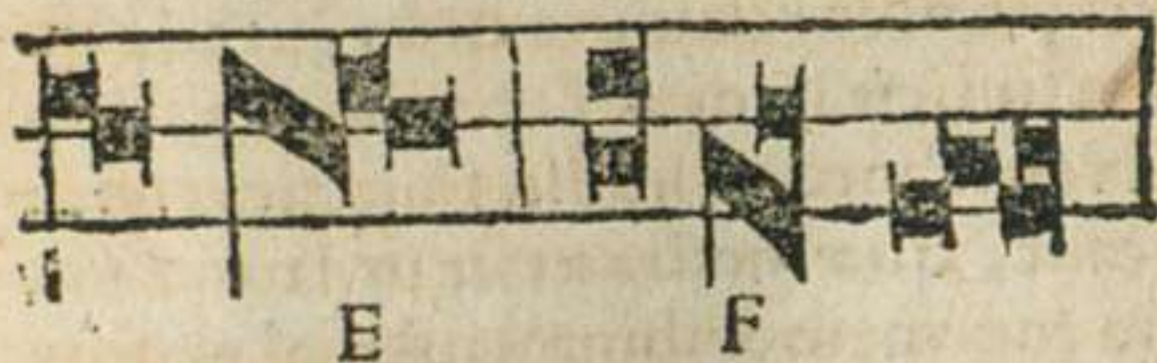


D

E F



# COMPENDIUM.



Germani nostra ætate notulas ut clauos pingunt, non satis artificiosè à prisco pingendi more. Cœnobîa tamen quædam antiquam seruant picturam, Et sunt hæc fere in Cantorum arbitrio.

*De quinque Tetrachordis, & tribus modulandi generibus. Cap. V.*

**V**iginti clauium aut etiam plurium ambitus haberi potest in una chorda, unde & nomen Monochordo. De cuius artificiali diuisione à quingentis annis multorum huius artis professorum sunt traditiones, & nostra item ætate, ut Glareani libr. I. Musicæ capite XIX. Potest etiam in Trichordo



## 16 EX GLAREANI MUSICA

chordo haberi omnium clauium ordo, ut ad cantum uulgatum sufficit. Item in Tetrachordis, Pentachordis ac Hexachordis, hodie Polonicas lyras & lutinas uocant, quæ nostra ætate inclaruerunt. Sed nos uetera commemorabimus. Apud priscos quidem in duplicis octauæ, quæ scalam Græcam comprehendit, ordine erant V. tetrachorda, Mi la quarta constituta, quasi dicas quinque Mi la. Quatuor connexo ac uero ordine, unum autem extraordinarium: Quatuor quidem binis connexionibus, cum singulis tonis implebant octauas. Vt ex primo Mi la ex  $\eta$  mi in Elami: item secundum Mi la ex Elami ad alamire, cum tono infernè ab Are ad Bmi annexo, fiebat octaua ex Are in alamire. Eodem modo ex mi in bfa  $\eta$  mi ad e paruum, & ex eodem e paruo ad Aa, duo iterum Tetrachorda Mi la cum tono infernè annexo, ex a paruo ad mi in b paruo, efficiunt alteram octauam ab a paruo ad Aa geminum, atque ita duæ octauæ ab Are ad Aalamire integrant omnium consonantiarum corpus, maximumque in Musicis Systema, uulgò decimaquinta siue dupla octaua, à Græcis Δις διὰ πασῶν, quasi dicis, bis per omnes, nempe chordas essentielles a b c d e f g. Extraordinarium autem Tetrachordum est ex mi in a paruo ad la in d paruo, qualia

*Lutina*

*III Tetrachorda*

*Quintum Tetrachordum*

lia



lia multa etiam alibi innecti possent, ut est uidere in uulgatis organis. Et ipse Guido supra Græcum ordinem supernè alterum adiecit. Porro primum in recto ordine Tetrachordum ex  $\eta$  magno ad E magnum uocatur Hypaton, id est, principalium siue grauissimarum chordarum. Secundum ex E magno in a paruum Meson, id est, mediarum. Tertiū non in uero ordine, sed extra ordinariū ab a paruo ad d paruum est Synemmenon, id est, cōnexarū chordarum, nempe cum a. Quartum ab mi in b paruo ad la in e paruo Diezeugmenon, id est, disiunctarum, nempe ab a, quia tono. Quintum ab e ad Aa Hyperbolæon, id est, excellentiū siue acutissimarū. Hic summopere attendendū, Tetrachordum Synemmenon non esse de essentia (ut aiunt philosophi) musicæ scalæ, imò quantum ad Modorum faciliorem cognitionem, ac cātus Gregoriani certorem cognitionē attinet, etiam omīssum oportuit: multum enim turbat initiantium studium. Triplīci aut de causa illud introductū fuit opinor. Primum ob cantus permutationem in diuersam qualitatem aut diuersum Systēma, ut ex Diezeugmenon Tetrachordo in Synemmenon. Hodie uocāt ex cantu duro in mollem transitionem. Altera causa est ob euitandum Tritonum, Diatonico generi

B ineptum

*Tetrach. I.  
Hypaton*

*Tetrach. II  
Meson*

*Tetrach. III*

*Synemmenon*

*Tetrach. IIII*

*Diezeugmenon*

*Tetrach. V  
Hyperbolæon*

*III (cāe Tetr. qn)*

✱



## EX GLAREANI MUSICA.

ineptum, de quibus in sequentibus luculentius dicturi sumus. Contingeret autem Tritonus inter F magnum ac b paruum, si quidem ibi non esset fa. Tertia causa: Quoties pluribus uocibus instituitur cantio, ut sit Tenoris leuandi locus in quartā Clauem, ut non mutetur eius systema, & ut Basis intra scalam maneat, quod in Dorio ac Hypodorio fieri (si quidem in octauam descēdat) nequit. Id autem in simplici cantu non erat opus, ubi omnes Modi pulcherrimē in scala suis distincti clauibus permāssissent, neq; unquā confusi fuissent Aeolius cū Dorio, Ionius cum Lydio, aut Plagii eorū inter se ad Dominorum æmulationem: Nec *IIII*. duntaxat finales clauēs essent, sed omnes præter B. ubi tamen duo Nothi, ut dictum est, finiuntur. Cæterum Synemmenon locum habet nō solum in a paruo, sed & magno & gemino. Et de gemino exemplum est apud Guidonem, de cæteris locis apud organarios Verum hæc ad præceptores scribimus, neq; enim opus est iuuentutem primum his terrere magis quam instruere. Porro hic notandum: Cum primū homines ascensu ac descensu uocū ordinem æqua ac rationabili diuisione instituere uellent, (nisi quis id natura magis quam arte factum contendat, ut hæc scientia media ab Aristotele censetur) inue-

nire



nire nullum commodiorem potuisse processum, q̃  
 ut post minus Semitonium, Tonum ac Tonum  
 apponeret, ut est in quarta Mi fa sol la. Vnde & no-  
 men ei generi Diatonico, tres enim toni ordine, n̄  
 si mox ab altera parte adieceris semitonium, duri-  
 ter auribus insonant. Dux sanè Diapente species  
 Mi mi ac Fa fa (sed adiectis hic <sup>mi fa</sup> superne, illic infer-  
 ne Semitonij) tres habent tonos, uerum non uno  
 saltu. Si autē Tetrachordorū progressio fieret per  
 Semitonium minus, Semitonium maius, ac postre-  
 mum tribus Semitonij, siue, quod idem est, Semi-  
 ditono, dicitur Chromaticum, eo hodie organarij  
 ac ludiones in Syncopis utuntur. Deniq; si per Die-  
 sin ac Diesin, hoc est, Semitonij minoris dimidium  
 (de quibus omnibus cap. x. differemus) ac Ditono  
 procedatur, erit enharmonium, quo nemo nūc u-  
 titur. Verum hæc nimis alta, & initiaribus non ad-  
 modum necessaria, omitti possunt, modo Diaton-  
 cum probè intelligatur. Volumus tamen trium ge-  
 nerum typum ponere per unum Tetra-  
 chordum, ut per totam sca-  
 lam deinde similis con-  
 iectura capiatur.

B

a

Tonus



# EX GLAREANI MUSICA

																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												</
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	----



# COMPENDIVM.

81

De uocum permutationibus per omneis  
claves. Cap. VI.

**Q**uandō autem unica deductio non satis est  
ad cantus ascensum ac descensum, uocum,  
hoc est, sex syllabarum ut re mi fa sol la, per  
mutatio inuenta est, per totius scalæ claves, hoc fa-  
cile modo, ut deductiones mutuis officijs sese leuēt.  
Cum enim prima deductio finiatur in Elami, secū-  
da ei succurrit, similis naturæ uoce mi cum la. Est e-  
nim quarta quæq; uox in omni deductione à quar-  
ta eiusdem naturæ, ut superius capite secundo di-  
ctum est. Hic uerò multis regulis ac præceptioni-  
bus simplicem confundere traditionem, non uide-  
tur operæ precium. Vno canone totum negocium  
facile intelligitur, nempe: quoties ascenditur, supe-  
rior uox mutatur in inferiorem: cōtrā cum descen-  
ditur, inferior in superiorem. Exempli gratia, ascen-  
dendo la in mi, sol in re, fa in ut. Contrā descenden-  
do mi in la, re in sol, ut in fa. Cuius rei in  
clauibus duarum uocum IIII.  
hæc sint exempla.

B


s

Clauium



*Clauium duarum uocum exempla.*



**A**T in clauibus quæ ternas habent uoces unica cautione opus est, (quando sæpe duæ inferiores sunt, ut in g a c a, aliquando duæ superiores ut in c a c d) ut b f a  mi clauem diligenter respiciamus, ex ea enim facile sciemus uocum elicere permutationem. Nam in ea aliquando mi canitur, aliquando fa. Quod si mi est in b, ascendendo in G sol reut, sol mutabitur in ut, non in re. Sin fa fuerit in b, sol mutabitur in re. Ita de a l a m i r e dicendū, nā si mi fuerit in b, l a mutanda est in re: sin fa in b fuerit, l a in mi commutabitur. Eodem modo in descendendo considerandum. Nam si mi fuerit in b, certe



certè in d sol, in c fa canemus. Sin in b fa fuerit, in d la, in c sol sumemus. Dicit aliquis, unde scire pore ro quando fa, quando mi in b cantandum? Respōdetur: Quoties a margine per totam cantionem, aut in medio ad peculiareis aliquot notulas, perexiguū omnino b ponitur in ipsa b clauis, tum fa ibi cantandum. Sin uerò nil signi ponitur, mi omnino ibi canetur. Quod in uniuersum ita erat, si cātus in suis naturalibus sedibus permansisset. Verū postq̃ in quartam quamq̃ clauem leuati sunt, admoto tetrachordo synemmeno, contigit illud in b clauis discriminē. Quod si quis reclamet, quid si falso ponatur b, quid si temerè omittatur? Respondeatur, neminem id emendare posse, q̃ cum qui Modorum naturam probè perspectam habeat, quod paucissimis, etiam qui Musica profitentur, datum est: maximè hac ætate nostra, in qua uera Modorum cognitio, unicus huius artis scopus, mirè negligitur, etiam ab ijs, qui editis libellis de Modis scribere tentarūt. Sed nos per Dei gratiam huic rei medebimur pro uirili in sequentibus, nihilq̃ indiscussum relinquemus, quod ad ueram Modorum naturam, ac ut philosophi loquuntur, essentiam pertineat. Nunc hic nuda permutationum exempla ponamus, quæ rem satis explicabunt.

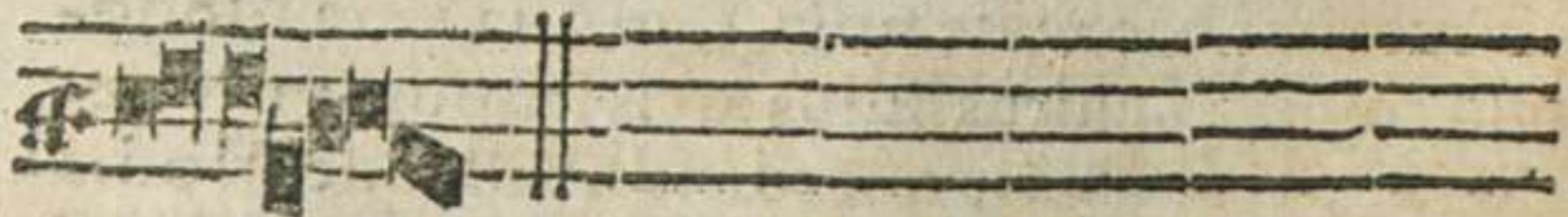
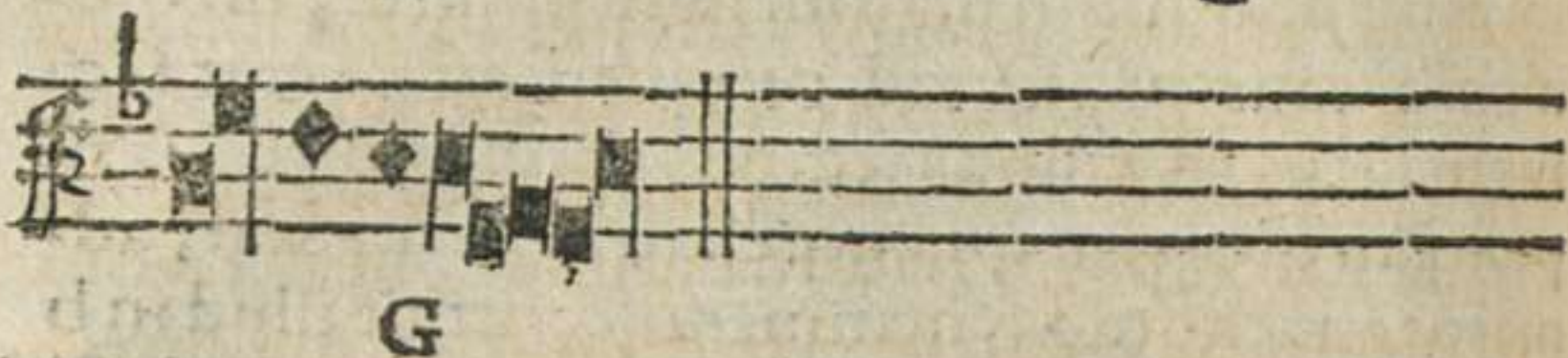
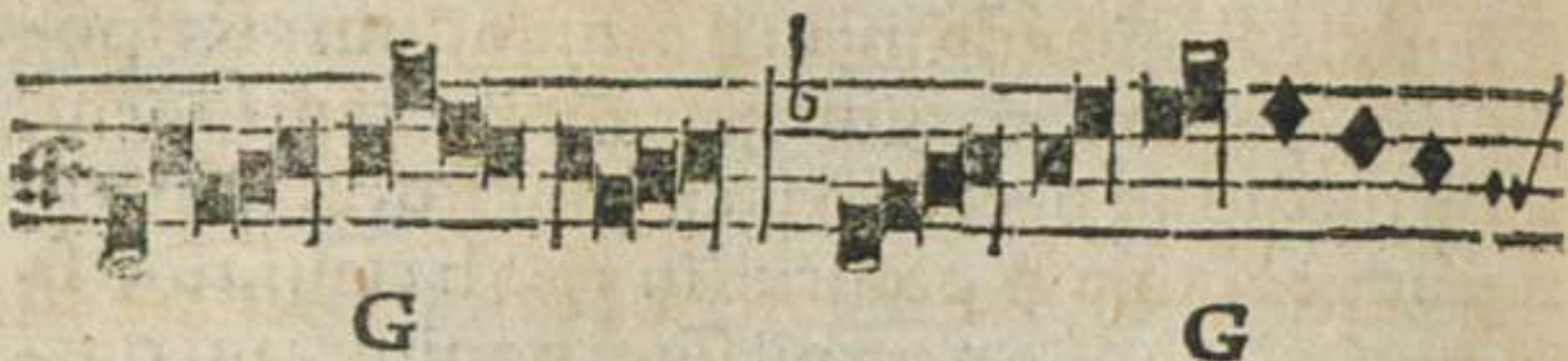
B

4

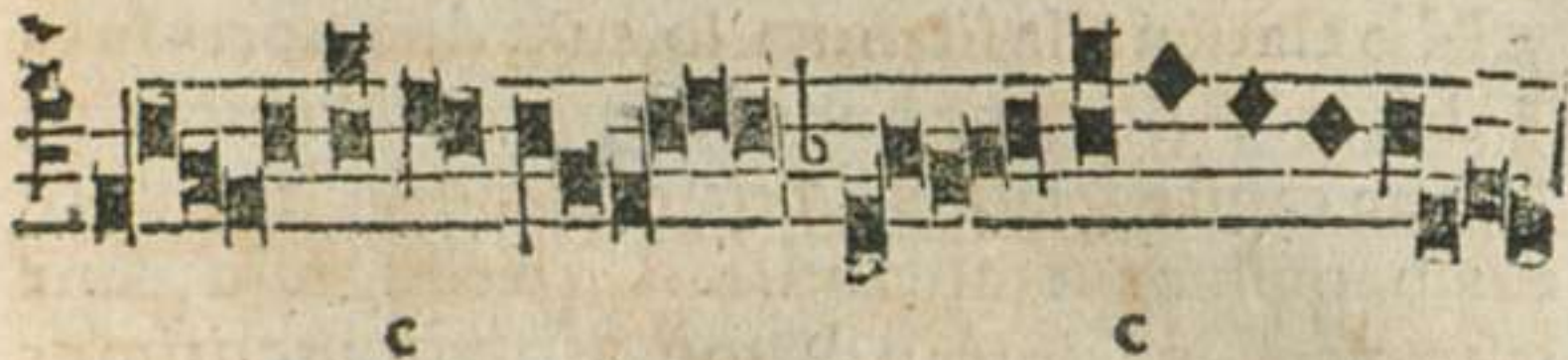
Clauis



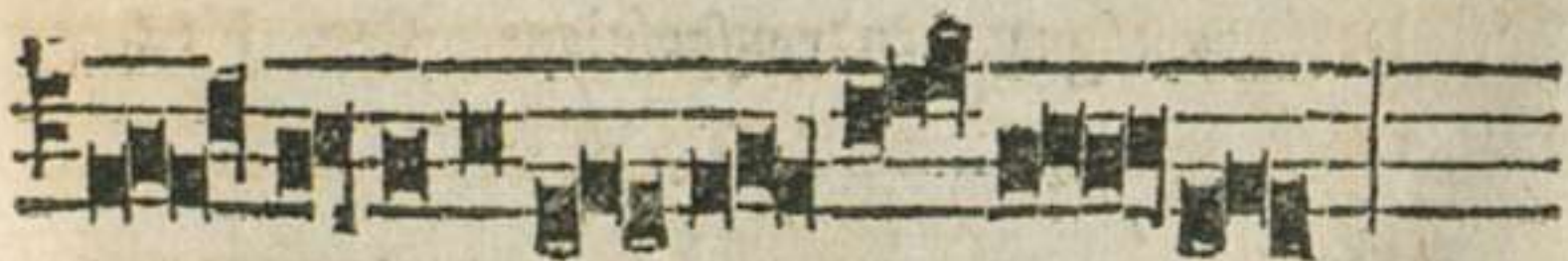
Clauium ternas habentium uoces exempla.







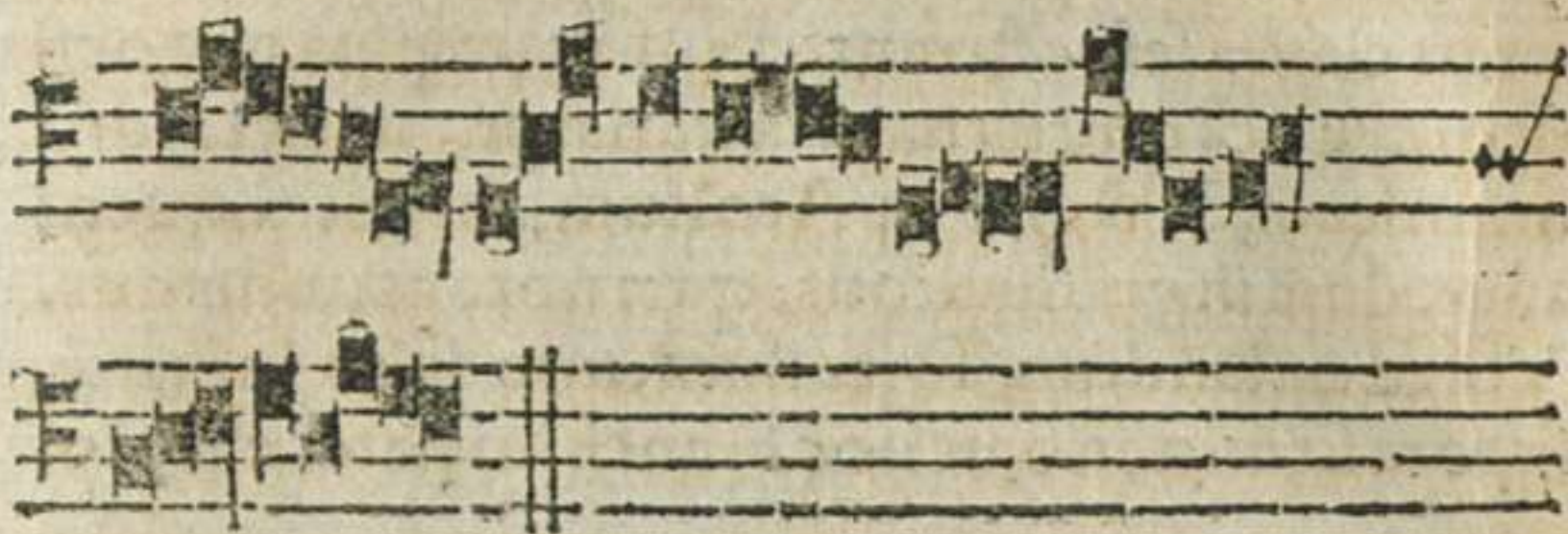
**A**ddunt Musici in longis saltibus nullam fieri mutationem, ut in octavis, septimis ac sextis, sed simpliciter ibiprehendendas esse voces, ut claves sese offerant. Nusquam plus negotij est, quam ubi cantus natura uariatur, ut ex Lydio in Ionicum, & Dorio in Aeolium, aut contra, quem admodum in gradualibus, quæ uocant, uidemus. Vbi ad euitandum Tritonum, uno saltu insuauẽ, sæpe ea fit mutatio, ut hoc Franchini patet exẽplo.



**B** In b



**I**N b clavi nulla fit mutatio, cum duæ voces in ea distent Apotome hoc est Semitonio maiore, de quo capite x. latius dicetur. Et cantus ita institutus, ut nullum sit mutandi nisi in b effugium, sanè ineptus est, maxime in diatonico quo nunc utimur genere. Huius exemplum tale, arte factum, ex eodem Franchino adposuimus.



*De clauium signatarum transpositione. Cap. VII.*

**C**onsueuerunt ueteres omnem cantum quaternis pernotare lineis, & sufficebant sanè ad regulatum cantum, qui intra octauam concluditur. Verùm postq̃ bina Modorum systemata in unum connexasunt cantum, necesse fuit quinis cantum pernotare lineis, quæ & ipsæ nonnunquam



quam non sufficiunt. Hic una cautione negocium intelligitur, ut uideat quis in qua clauē ante mutatam clauē prior stet notula. Item in qua posterior, & facta ita comparatione facile iudicabit quantum cesserit notula. Nam Musicorum regula est, Quantum clauis ascenderit, tantum notulam descendere: & cōtrā, quantū clauis descenderit, tantum notulā ascendere, hoc est, tantō altius pressiusue cātarī notulam. Atqui hæc nunc fieri desijt: est enim importuna. Ad uitādum aut errorem, quidam clauem indicatoriam ante mutatam clauem ponunt: alij, quod pulcherrimum est, quando fieri potest, initio uersuum clauē transponunt. Optimum uidetur lineas supernē inferneue adijcere, si quando usus exigit. Res exercitato cantori non admodum difficilis. Exempla ubiq; obuia sunt.

*De intervallis Musicis & quomodo consonantiarum  
species sumendæ. Cap. VIII.*

**Q**Uæ hoc capite tradūtur, ea in primis non modo utilia, sed necessaria etiam sunt cum ad practicen tum ad Theoricen, nempe ut quæuis distantia suo uocetur nomine uel Græco uel Latino, quemadmodum ut re: ut mi: ut fa: ut sol: ut la. Vulgò per numerum hodie facilime







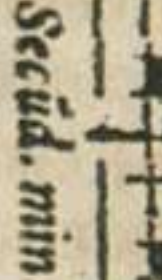
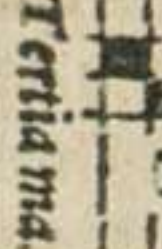


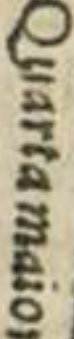

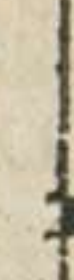

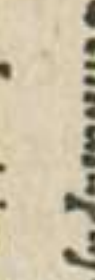
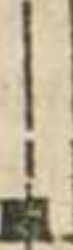
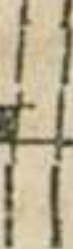



limè nominantur secunda, tertia, quarta, quinta,  
 &c. Acca omnia bifariam, secunda maior, secunda  
 minor, tertia maior, tertia minor, siue secunda per-  
 fecta, secunda imperfecta, & in reliquis consimili  
 modo. Communiter autē intra octauam à nostræ  
 ætatis Musicis XV. enumerantur interualla hisce  
 nominibus: Unisonus, tonus, semitonium minus,  
 ditonus, semiditonus, tritonus, diatessaron, diapē-  
 te, semidiapente, tonus cum diapente, semitonium  
 cum diapente, ditonus cum diapente, semiditonus  
 cum diapente diapason, semidiapason. Quæ tamē  
 omnia ex tono ac semitono minore procedunt. I.

de oīq; hæc duo in primis tyronibus acri  
 memoria figenda, si quidem hic  
 fructum facere uoluerint.

Unisonus



	Unisonus		Tonus		Semitono minor		Diatonus		Semidiatonus
	Vulgata nomina		Secundo maior		Secundo minor		Tertia maior		Tertia minor
	Tritonus		Diatessero		Diapente		Semidiapente		Tonus cum diapente
	Quarta maior		Quarta minor		Quinta maior		Quinta minor		Sexta maior
	Semitono cum diapente		Ditono cum diapente		Semiditono cum diapente		Diapason		Semidiapason
	Sexta minor		Septima maior		Septima minor		Vera octava		Imperfecta octava



## EX GLAREANI MUSICA

**U**nisonus est cum continenter eadem uox sæpius repetitur, quemadmodum si sæpius canatur ut ut ut, re re re, mi mi mi. In psallendo integri uersus exceptis pauculis in medio ac fine notulis in unisono canuntur. Et quamvis Unisonus interuallum non est, omnium tamen interuallorum est origo, ut in Arithmeticis unitas.

**T**onus maior, & perfecta Secunda, de notula proxima in proximam, ex ut in re, ex re in mi, exceptis mi fa simul nexis, quæ faciunt minus quam dimidium toni. Eæ tamen cum alijs connexæ & ipsæ tonum faciunt, ut mi cum re, fa cum sol.

**S**emitonium minus, Secunda minor & imperfecta, imò ut iam diximus, ne dimidiata quidē toni pars. Ex ipso sanè ac tono omnia alia constant interualla, ut paulò ante testatī sumus. Item ex uario semitoniorum loco omnes omnium consonantiarum species oriuntur, ut postea, in huius inquam capituli fine declarabitur.

**D**itonus maior Tertia, ex duobus conflata tonis, unde & nomen habet; Duæ eius sunt species, ut mi, & fa la.

**S**emiditonus, Tertia minor, ex tono & semitonio minore. Eius item duæ species, re fa mi sol.

Tri



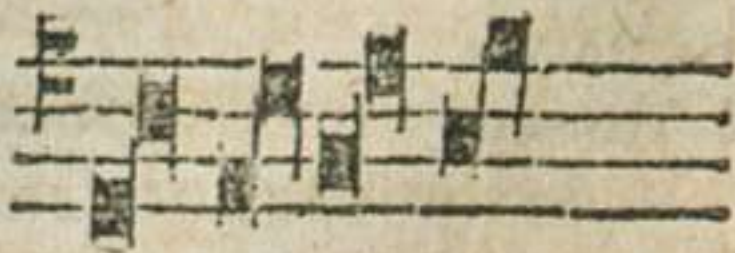
# C O M P E N D I V M. ii

**T**Ritonus, maior quidem, sed dura Quarta ex tribus tonis, uno saltu in nullo usu, suspiciēs super ne semitonium, & fiet Diapente tertia species: inferne item, & fiet secunda Diapente species. Est ab F magno ad mi in b paruo, uel ex fa in b, ad e paruum.

**D**iateffaron minor Quarta ex duobus tonis ac semitonio minore, omnibus modulandi generibus apta, quippe intra quā consistant quinque superius dicta Tetrachorda. in ea secundum tria hemitoniorum loca tres species sunt. Vel enim medio locatur, & est re sol: uel in imo, & est mi la: uel in summo, erit quē ut fa. Inseruit etiam hoc interuallum omnib. Modis musicis, ut postea de Modis abundē declarabitur.



**D**iapente, Quinta maior ex tribus tonis ac uno hemitonio minore, iucunda auribus consonantia. Cuius quatuor sunt species, perinde atq; Semitoniorum // intra eam quatuor sunt loca: Re la, mi mi, fa fa, ut sol. Diapente addit ad Diatessaron tonum, ad tritonum semitonium minus. Hæc con-



con-



consonantia omnium Modorum uelut uenter est  
ac adiecta diatessaron, diapason procreat species.

**S**emidiapente, quinta minor ex duobus tonis, to-  
tidemq; semitonij minoribus, ex  $\text{mi}$  in  $\text{F}$ . ma-  
gnum, uel ex  $\text{fa}$  in  $\text{b}$ , ad  $\text{E}$  graue. Item ex  $\text{mi}$  in  $\text{b}$  ad  
 $\text{fa}$  in  $\text{f}$  acutum, Vno saltu in nullo usu, sed continua-  
to uel ascensu uel descensu inuenitur, superat semi-  
tonio diatessaron, superatq; tritono commate, de  
quo Cap. X. latius.

**T**onus cum diapente, (ita nunc duobus nomini-  
bus unum circumloqui interuallum cogimur)

**S**exta maior, ex quatuor tonis & uno hemitonio  
minore, ad diapente addens tonum. Vno saltu non  
multum in usu. In hac deductiones à Guidone om-  
nes constitutæ, ex ut in la.

**S**emitonium cum diapente, minor Sexta ex tri-  
bus tonis & duobus hemitonij minoribus. Ex  
 $\text{E}$  magno ad  $\text{c}$  paruum, Phrygio modo familiaris,  
ad diapente adiiciens semitonium, ut ipso nomi-  
ne patet.

**D**itonus cum Diapente, maior Septima ex quin-  
que tonis ac uno semitonio minore, ex  $\text{C}$  ma-  
gno in  $\text{mi}$  quod in  $\text{b}$  clauē est aut ex  $\text{F}$  magno in  $\text{e}$   
paruum. deficit à diapason semitonio minore. V-  
no saltu rara in usu, & oppido insuauis.

Semi-

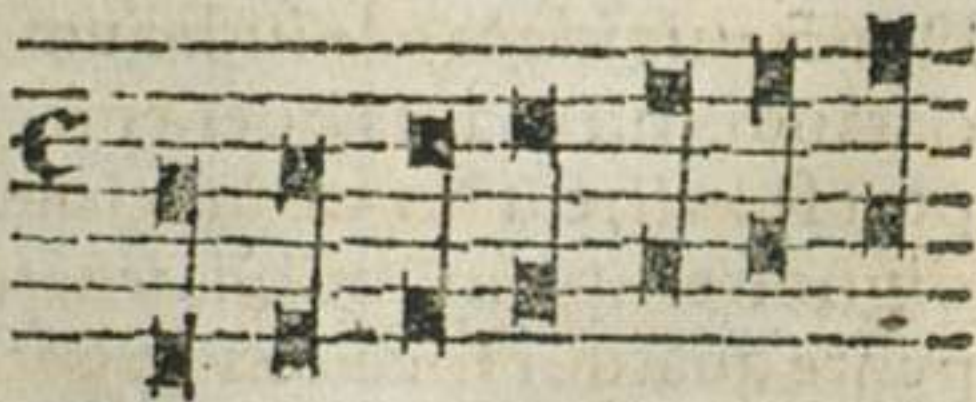


**S**emiditonus cum Diapente minor Septima, ex quatuor tonis & duobus Hemitonis minoribus: ex D ad c paruum, & ipsa in sua uis uno saltu, ab octaua tono deficit.

**D**iapason consonantiarum regina perfecta Octaua, ex quinque tonis & duobus Hemitonis minoribus, commate deficiens à sex Tonis. Cæterum ut Diapente est per quinque, Diatessaron per quatuor: ita Diapason per omnes nempe literas essentiales a b c d e f g. Percurrit enim, ac cōprehēdit omneis chordas, est igitur octaua omnis de litera ad proximam eiusdem speciei literam, ut ab A ad a, à B ad b, à C ad c, &c. sic sequenter, unde & eius septem sunt species à septem maiusculis literis ad septem minusculas. Iterum à tenuibus ad geminatas, ut hoc patet

*VII. Diapason species.*

Typo. Omnis diapason diuiditur in Diapente ac Diatessaron, id est bifariam. Vno modo ut Diapente sit infra Diatessaron, atque ea diuisio uo-



catur Harmonica, est enim Harmoniæ apta: altero modo,



## 34 EX GLAREANI MUSICA

modo, ut Diatessaron sit inferior, Diapente superior: tū uero Arithmetica dicitur diuisio, quia magis numero constat quā Harmonia. Sic huius diuisionis exemplum ex prima Diapason specie Aa, si enim ea in E magno diuidatur, ut sit Quinta A E, & Quarta Ea, erit prior diuisio Harmonica Aeolio deputata Modo, ut postea dicetur. Sin in D magno diuidatur, ut Quarta sit A D, Quinta uero Da, erit diuisio Arithmetica, Hypodorio apta Modo. Quāq; secunda species ex  $\eta$  ad b paruum Harmonicōs, & Sexta ex F ad f Arithmeticōs diuidi nō possunt, sed de ijs latius capite X I. differemus. Hoc loco satis est, duplicem Octauæ diuisionē tyronibus ostēdisse, ualde necessariam ad ueram Modorum cognitionem capessendam. In nulla autem aliorum interuallorum distantia extremæ chordæ eiusdem sunt naturæ ut in Diapason. quare recte a Musicis dicitur, quod suprā capite III. retulimus: De octauis idem esse iudicium. Et in his quidē declarandis nil magis operæ precium diligens præceptor fecerit, quā ut iuuentutem assuescat probe dignoscere, primum, Diatessaron tres species, Diapente quatuor species, idq; ex Semitoniorum loco. Diapason uero species ex literis & diuisione, in Quintas ac Quartas, ex quibus iuuctus animatur  
ad co;



ad cognoscendos Modos, non ex uano ac accedentario iudicio, ut nostra ætate Musici quidam male feriati docent, sed ex uera natura ac indubitata ratione.

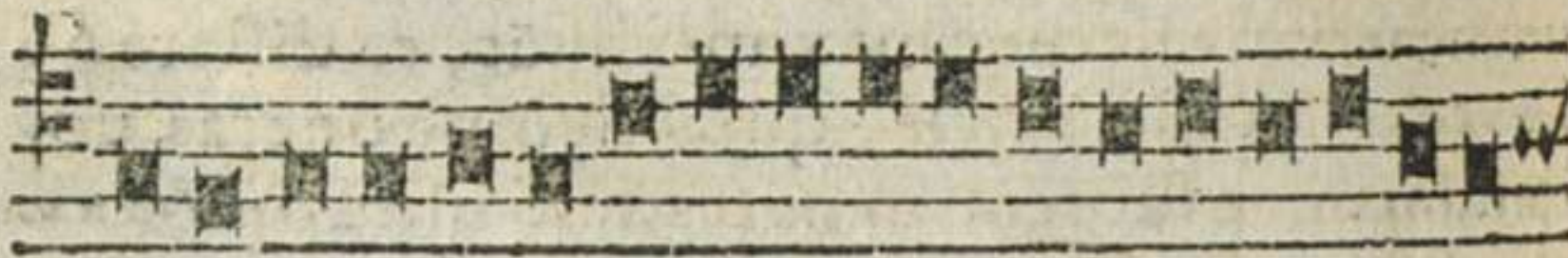
SEmidiapason, monstrosæ rei monstrosum uocabulum, etiam ad literam eiusdem speciei proximam, ubi *mi* contra *fa*, ut de *h* *ni* ad *fa* in *b* paruo, aut à *mi* in *b* paruo ad *fa* in *B* *b* gemino, qua nemo utitur, ex quatuor tonis & tribus hemitonis: & quamuis est Octaua, Commate tamen minor est Septima maiore, quæ & Ditonus cum Diapente nominatur, quemadmodum Semidiapente minor Tritono. Quod si ultra Octauam obueniant interualla, cum Octaua nominabuntur, Tonus cum Diapason, Nona perfecta. Semitonium cum Diapason, Nona imperfecta uel minor: ita Decima maior ac minor, Undecima, Duodecima, Decimatertia, Decimaquarta, Decimaquinta, omnes maiores ac minores. Decimaquinta, maximum (ut supra cap. r. dictum est) Systema ita ut in prouerbio uenerit, de his quæ maxime distant, ea distare *Διά πέντε*. Musici hercle, quos Symphonetas uocant, imam ac supremam uoces, raro ultra *Διά πέντε*, distantes faciunt. Hæc sunt quæ nostra ætate Musici uulgo docent, quæ ut nō sunt omnino absoluta,



ita tamen non sunt friuola, & iuuentus in ea exer-  
cenda uidetur, maxime in Consonantiarum spe-  
ciebus. Cæterum à quadringentis plus minus an-  
nis cantio quædam ab nescio quo authore de Mu-  
sicis interuallis edita, uulgò omnino celebris, ad  
Hypomixolydium intonata modum, in qua inusi-  
tata illa omittuntur, Tritonus, Semidiapente, Di-  
tonus cum Diapente, Semiditonus cum Diapente,  
ac Semidiapason. Unisonum quidem ponit, sed  
interuallum non putat, ita ex quindecim facta sunt  
nouem, quæ ita habent.



Ter terni sunt modi, quibus omnis cantilena



cōtexitur, scilicet Unisonus, Semitoniū, Tonus,  
Semidito-





Semiditonus, Ditonus, Diatessaron, Diapente,



Semitonium cum Diapēte, Tonus cū Diapēte.



*Ad sonat*

ad hos Diapason, si quem delectat psallere hos



modos esse cognoscat. Euouae.

C

,

Hic



## EX GLAREANI MUSICA

**H**ic uero maxime considerandum quo pacto  
omnium consonantiarum uenemur species,  
quod fundamentum earum, & unde initi-  
um sumendum, ut eas docte discernamus. Nam  
ex his totum Musices negotium pender, hoc est, ue-  
ra Modorum cognitio : quas si nostra ætate Musi-  
ci ex dignitate tractare uoluissent, ut certe debu-  
issent, non tot ineptissimarum præceptionum mon-  
stra iuuentuti obtrussissent absque omni artis fun-  
damento. Sed iam rem ipsam potius bonis aui-  
bus aggrediamur. Cleonides Græcus author  
consonantiarum species, ex uario semitoniorum  
positu sumendas ait. Ut in Diatessaron prima  
species Re sol Semitonium habet in medio, Secū-  
da uero species Mi la, in imo. Tertia ut fa in supre-  
mo. Eodem sanè modo prima Diapente species  
re la Semitonium habet loco secundo. Secunda  
mi mi, loco infimo. Tertia fa fa, in supremo. Quar-  
ta ut sol, in tertio. Ita in Diapason bina Semitono-  
rum loca eodem modo uariant species, quippe ex  
his duabus natæ consonantijs Diapente ac Dia-  
tessaron. Hoc loco adponere placuit nobilissimi  
uiri, Diui Seuerini regulam, quam libro quarto,  
capite decimo tertio exhibet. Consonantiarum (in-  
quit) semper una minus species erit, quàm fuerint

uoces,



uoces, quemadmodum Diatessaron quatuor ha-  
bens phthongos, treis habet species. Diapente,  
cum quinque habeat uoces, quatuor habet species.  
Denique Diapason octo uocum, septem habet spe-  
cies, ut ex subiecto hic typo percipi potest, quem  
uellem iuuenes fixo ad memoriarn animo capesse-  
rent, intellegendi quantum hinc fructus sit ad omni-  
um Modorum certam cognitionem probè conci-  
piendam.



III. Quartæ species. IIII. Quintæ species.



VII. Octauæ species.

C

4

Quod



Quod minimum in hac arte, quid Consonantia, quot  
Consonantiarum nostra ætate species.

Cap. IX.

**Q**uemadmodum in Arithmetica numeri  
principium est unitas, in Geometria pun-  
ctum, in Grammatica literæ: ita in Musi-  
cis primum elementum est Phthongus, nerui uni-  
us certus strepitus, una intentione ac uno tenore  
perdurans, quod in instrumentis Musicis facile est  
notatu, si quis chordam quampiam tangat, quæ fi-  
xa maneat ac intentione continua. Horum autem  
Phthongorum si duo simul suauiter uniformiter  
quæ auribus acciderint, nascetur consonantia. Est  
enim Consonantia acuti soni grauisq; mixtura sua-  
uiter uniformiter quæ auribus accidens, ut inquit  
Boetius libro primo, capite octauo. Vel Conso-  
nantia est, eodem definitore, dissimilium inter se  
uocum in unum redacta concordia. Dissonantia  
autem est apud eundem, duorum sonorum sibi-  
met permixtorum ad aurem ueniens aspera atque  
iniucunda percussio. Nam dum sibi met misceri no-  
lunt, & quodammodo integer uterque nititur,  
cum quæ alteri alter officit, ad sensum uterque in-  
suauiter transmittitur. Mirum uero, apud ueteres,  
tam



# COMPENDIUM.

46

res tam paruum consonantiarum numerum fuisse. Quinque aut sex frequenter scriptis produntur, de quibus Boetius libro secundo, capite decimosexto, & inde aliquot pertractat. Diapason in dupla ratione: Diapente cum Diapason in tripla: Disdiapason in quadrupla: Diapente in sesquialtera: Diatessaron, in sesquitertia. Tonus his adijcitur in ratione sesquioctava, non tamen consonantia, ut admonet idē libro primo, capite decimosexto.

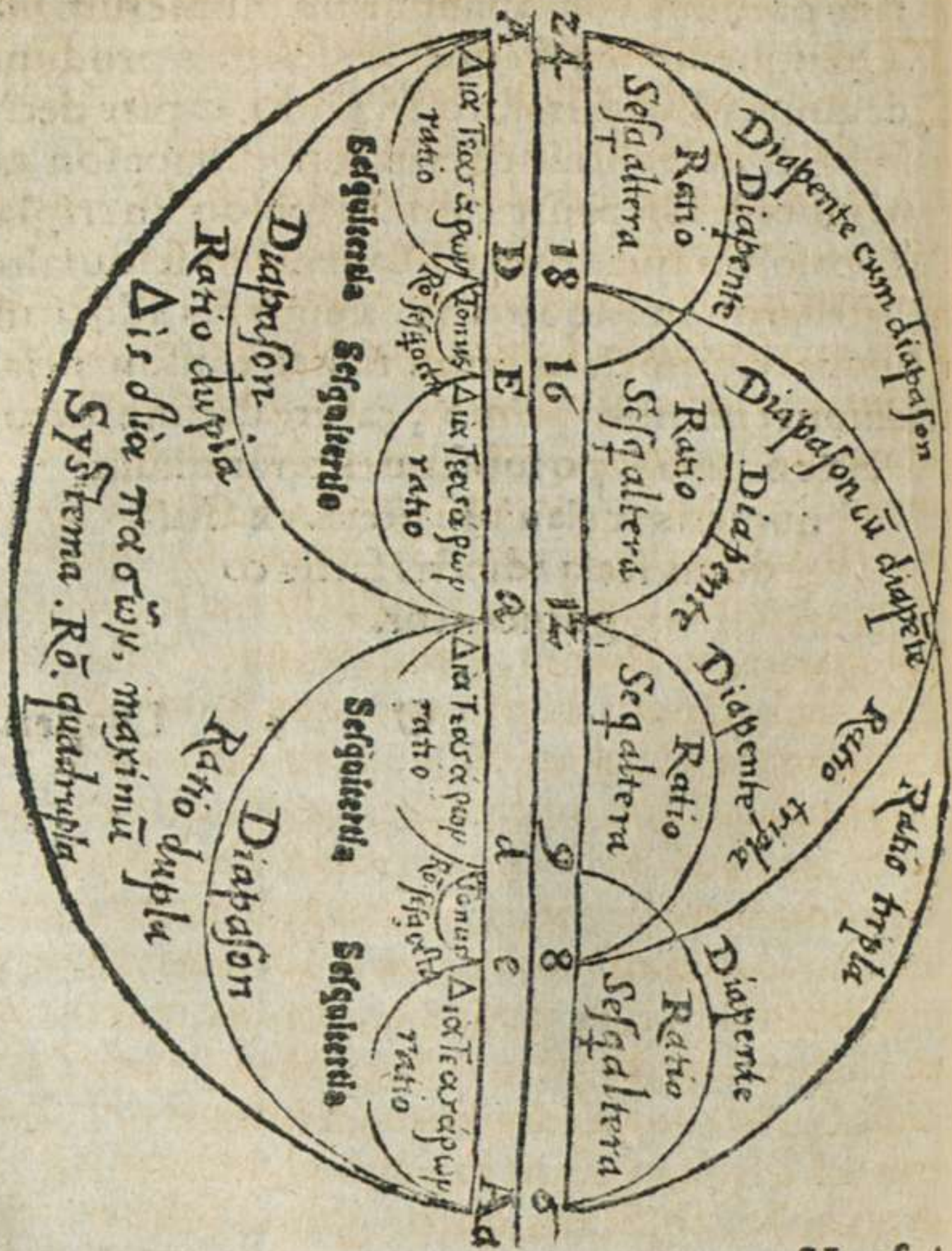
Hæc omnia typo subsequenti, rationum numeris ac claviū literis ex Guidonis scala adiectis facile cognoscentur.

C

s

Diapen-





Hæc ratio



**H**Aec satis ad iuventutem, cui hic degustationem  
culam duntaxat proponere uolui, ut eo ani-  
mosius olim ad D. Seuerini opera anhelet.  
Ipse enim expertus sum, quam sit arduum talia au-  
dire, de quibus nil prorsus olim degustauerimus.  
Nostra uero ætate Musici longè aliter hæc docent,  
quod etiā paucis indicare uoluimus, ne hac parte  
dessemus studiosis. Quinque sunt (inquiunt) Con-  
sonantiae perfectae: Unisonus, Quinta, Octaua, Duo-  
decima ac Decimaquinta, quæ in cantu nunquā bi-  
nae eiusdem speciei sese sequuntur. Quatuor sunt  
imperfectae: Tertia, Sexta, Decima ac Decimater-  
tia, quæ sese inuicem binæ eiusdem speciei sequi pos-  
sunt, maxime in ascensu. Reliquæ sunt Dissonantiae  
VI. Secunda, Quarta, Septima, Nona, Undecima ac  
Decimaquarta. Idcirco intelligendum intra *διὰ τὰ πα-  
ρόντα* terminos. Nam quicquid ultra est, quanquam  
consonare potest, ut Decima septima, Decima nona,  
Vicesima loco Tertiae, Quintae ac Sextae, aut ma-  
gis loco Decimae, Duodecimae ac Decimae tertiae, ta-  
men phthongorum ueram crasin, ac mixturam  
non habent, ut egregiè in Adagio *διὰ τὰ παρόντα* expli-  
catur. Quarta quidem admittitur, si infra se uel Quin-  
tam uel Tertiā, ut asserit Frāchinus, habeat. Ita Un-  
decima cū duab. Sextis, quib. Quinta substernitur.  
V perfectæ



44 EX GLAR. MVS.

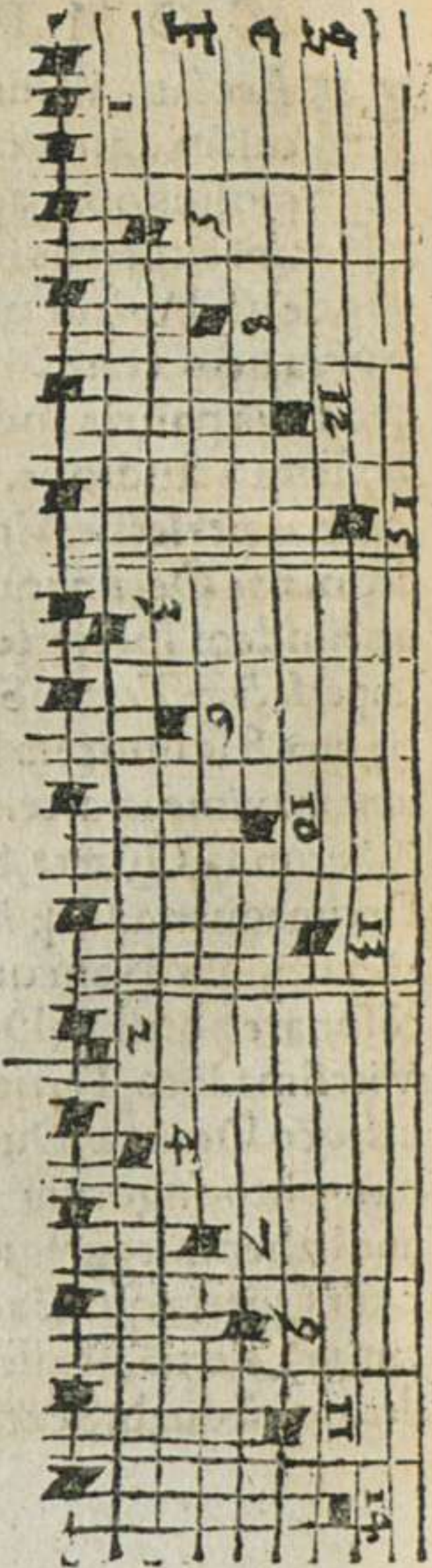
V. perfectæ consonantiæ. IIII. imperfectæ. VI. dissonantiæ.

*De Toni divisione in duas inaequales partes, ac primum declaratione.*

Cap. X.

**V**ix ulla alia res est in Musiciis, quæ plus negotij facessat hu-  
ius artis studiosis, acq; est Clauis béatumi C, propterea quod  
in ea duæ diuersæ inter se uoces contineantur, clauis que u-

na cre-



\*



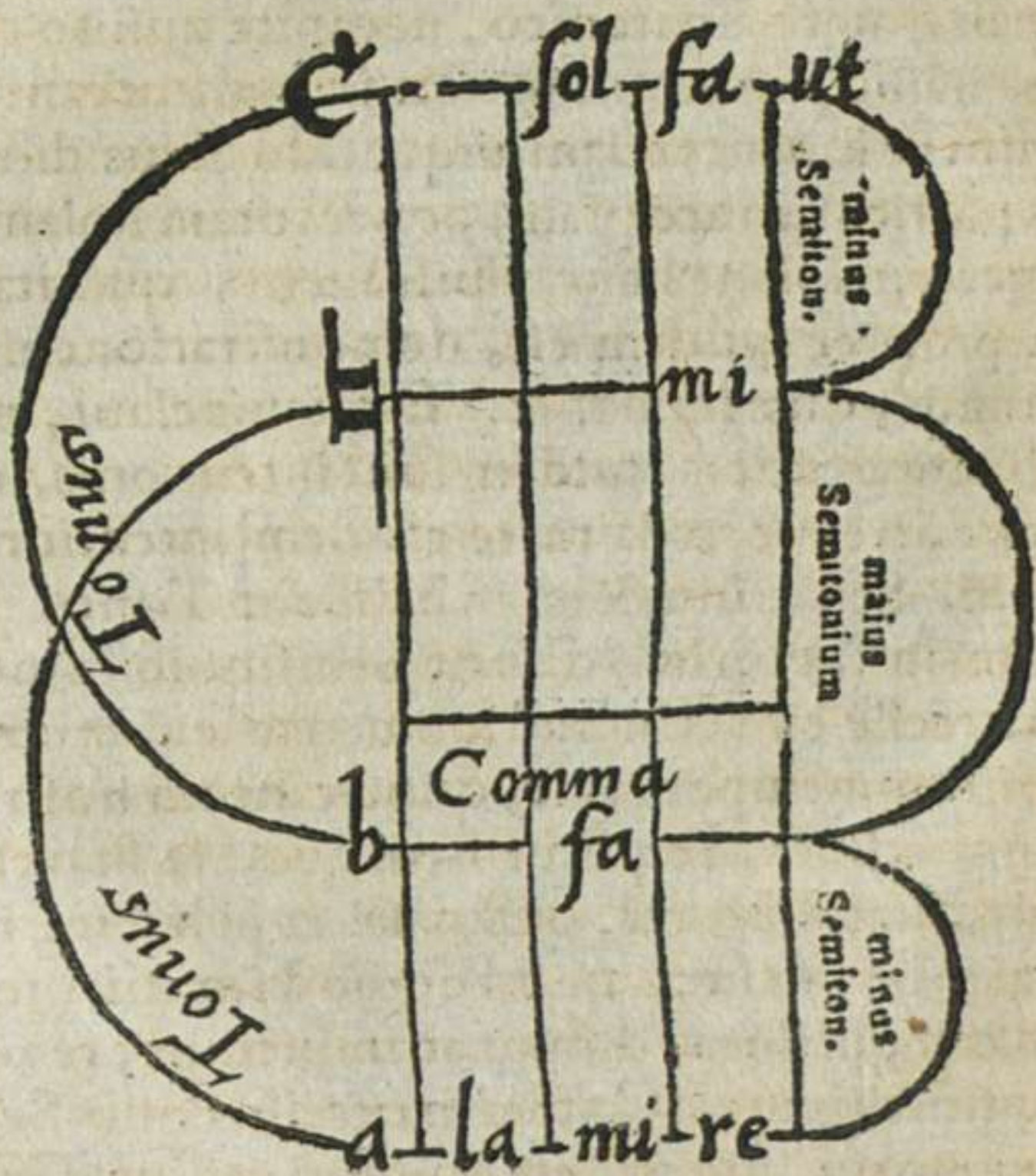
na credatur, quæ apud Græcos duæ *τρίτη συνημμένη*  
*ἢ παραμύση.* Verum pro rudibus satis fuerit aliquid  
 degustasse huius difficultatis, alia inuestigaturis  
 apud Boetium, si uolent. Diuiditur igitur Tonus  
 in duo Hemitonia, minus ac maius. Minus est in  
 nostro cantu *mi fa*, perpetuo post Tonum ac To-  
 num in genere Diatonico, ut capere quinto dixi-  
 mus: maius Semitonium non ingreditur cantum.  
 Verum ut iuuenes etiam aliquando huius difficul-  
 tatis particulam accipiant, ac per totam scalam in-  
 telligere incipiant hanc diuisionem, quia ita est,  
 non propter quid ita est, demonstrationem ad-  
 ponamus, quæ ita habet. In quauis clauī, exce-  
 pta *b*, omnes uoces eiusdem sunt intentionis, ut in  
*a la mi re*, tres uoces *la mi re* eandem intentionem  
 habent. Sed *re* in *a*, & *mi* in *b* distant Tono. Ite-  
 rum *mi* in *a*, & *fa* in *b* distant Semitonio minore,  
 ergo necesse est à *fa* in *b* ad suum *mi* esse alterum Se-  
 mitonium, nempe maius, quod cantum nostrum  
 non ingreditur. Sequitur item quod *fa* in *b* clauī  
 magis distat à suo *mi*, quàm uel *fa* in *b* à *mi* in *a*,  
 uel *mi* in *b*, à *fa* in *c*, quod admodum mirum est  
 apud eos qui lineas duntaxat inspiciunt, rem ue-  
 rò non intelligunt. Cæterum excessus quo Semi-  
 tonium maius uincit Semitonium minus, Græcè

*νόμα*



# 46 EX GLAREANI MUSICA

*αόμπα* dicitur, quo plus distant fa & mi in eadem ut falso uidetur clauis, quam ab externis distent. Item quo Tonus uincit duo minora Semitonia, denique quo VI Toni superant Diapason.



De octo



# COMPENDIVM.

47

*De octo Tonis, uel potius Modis, ut ueteres ap-  
pellarunt Cap. XI.*

**V**T in Dialecticis argumentatio, in Gramma-  
tica oratio, ita in Musicis nulla pars dignior  
est, quàm qua Modi Musici explicantur. Ul-  
timus enim eius artis scopus est, uera Modorum  
cognitio, quæ paucis nostra ætate Musicis per-  
specta est, ut passim editis libellis apparet, ubi in-  
fantissimus quisque præcipit, & tamen nil docet  
quàm meras nugas. Quapropter ego tanquam ex-  
citato classico iuuenes omnes hic mihi animum  
intendere exhortor ad negocium utilissimum, in  
hac inquam arte, non herclè difficile, quod qui-  
dam calamitant, si rectè tractetur. Modi Musici igitur  
sunt ipsius Diapason, id est, Octauæ species, de  
quibus capite octauo abundè dictum est, ubi po-  
tissimum earum specierum compositio ex Quin-  
ta & Quarta notanda est. Quisquis enim ea probe  
perspecta habuerit, is facillimè de Modis Musi-  
cis iudicabit, imò absque specierum Diapason cog-  
nitione, nil rectè iudicari potest in hoc negocio.  
Porro singuli Modi octauam habent, etiam si eam  
non perpetuo cursu impleant in cantilenis. Sin-  
gulæ autem Octauæ suas Quintas ac Quartas ha-  
bent.



bent: duplici tamen, ut capite iam allegato dictum est, diuisione Arithmetica, ac Harmonica. Hæc satis in genere de antiqua traditione. Nostra autem ætate Musici ita de Modis musicis præceptiones ordiuntur: Modorum (inquiunt) alij sunt de impari numero, ut Primus, Tertius, Quintus ac Septimus: alij de pari numero, ut Secundus, Quartus, Sextus ac Octauus. Illos Authentas, id est, dominos ac principes dictos, ~~heros~~ uero Placaleis uel Subiugaleis, Græci Πλαγίαις, quasi inuersos ac obliquos appellant. Item horum octo Modorum quatuor finales clauēs ponunt D E F G, binos in singulis, imparem ac parem, uero numeri ordine. Ut in D primum ac secundum, in E Tertium ac Quartum, in F Quintum ac Sextum, in G Septimum ac Octauum. Hoc uero discrimine constituuntur, ut impares totam octauam supra clauem finalem habeant, pares quintam duntaxat supra, quartam autem infra. Addunt & uersiculum, herclé ad memoriam non ineptum:

Vult descendere par, sed scandere uult Modus impar.

Vnde & regulam in primis notandam, ac maiusculis literis exarandam produnt.

Omniū



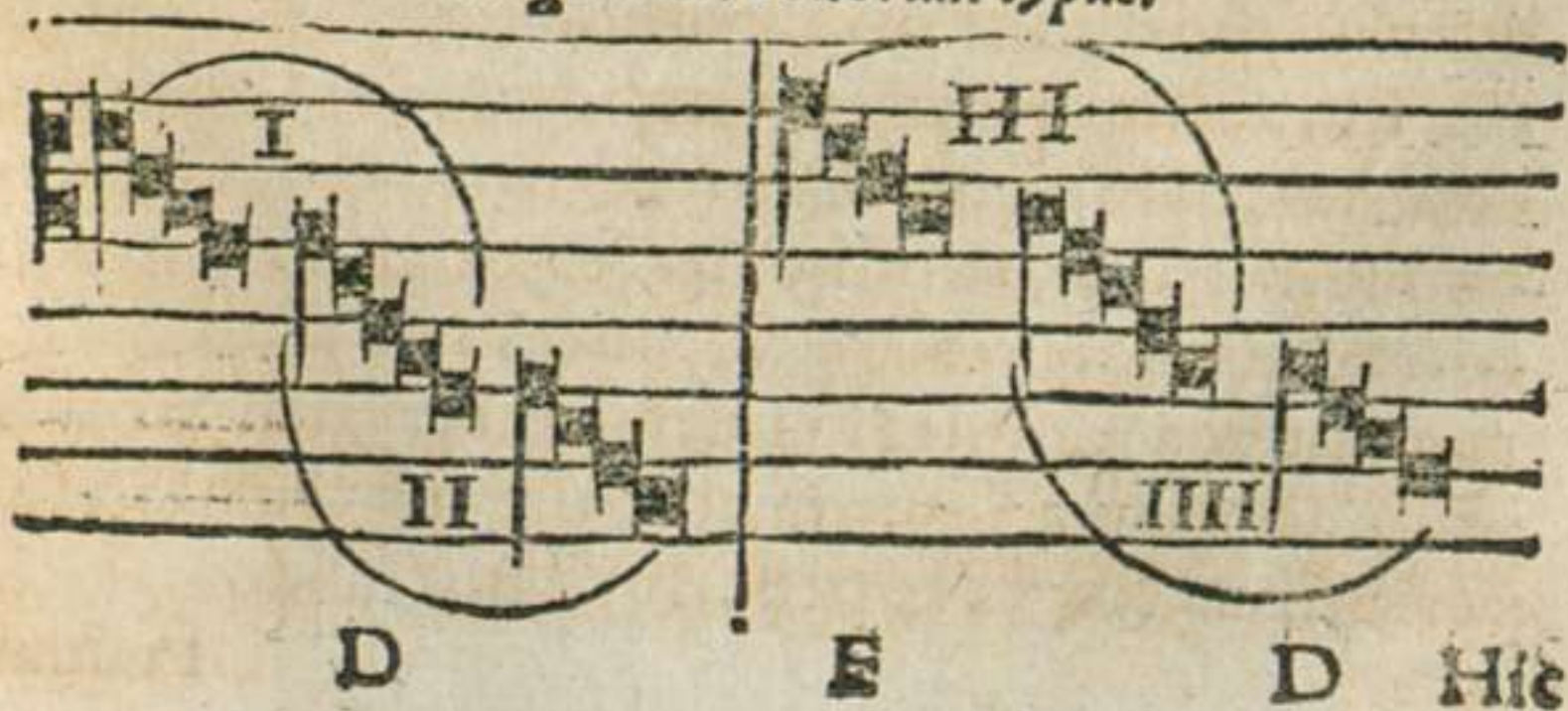
# COMPENDIVM.

49

## OMNIVM MODORVM FINALIS CLAVIS EST INFIMA DIAPENTE CHORDA.

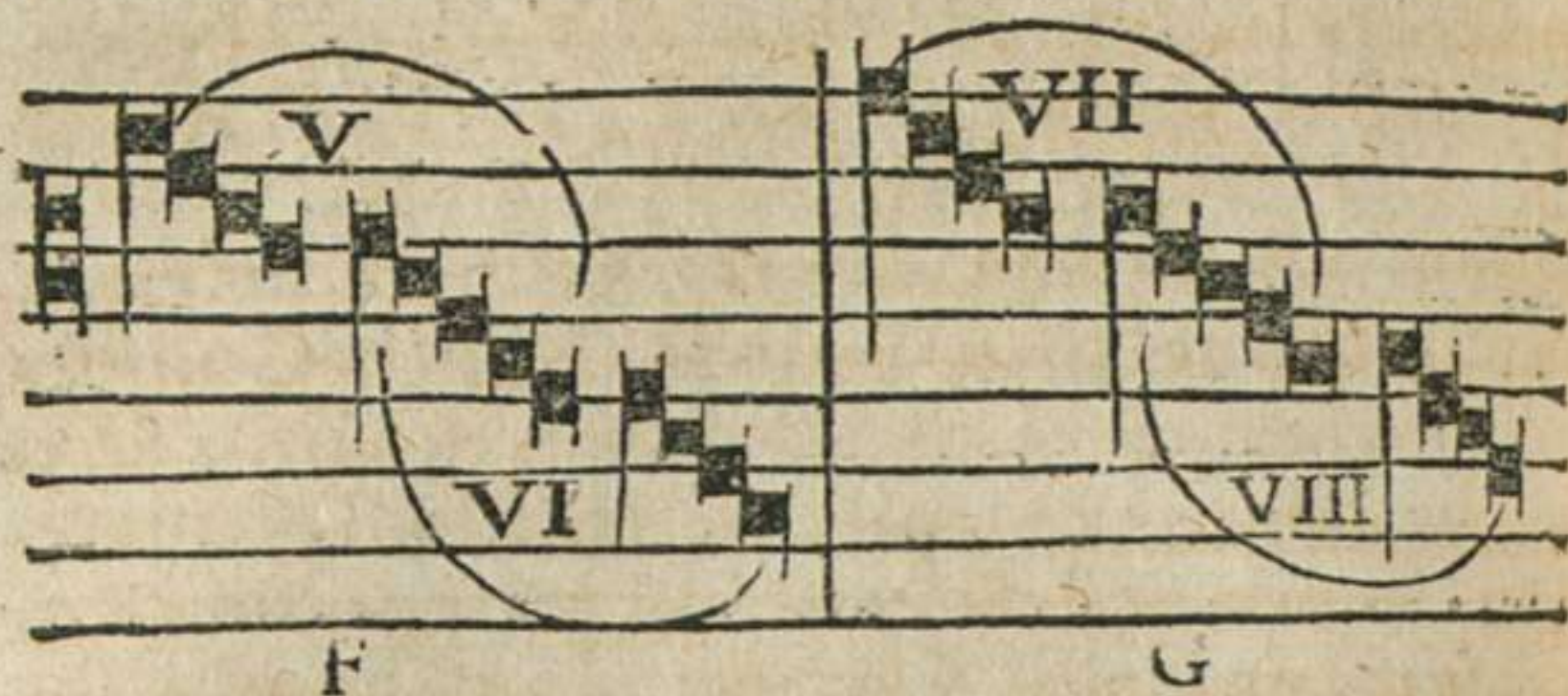
Primus igitur Modus est ex D, in d. Secundus ex A, in a. Tertius ex E, in e. Quartus ex B, in b. Quintus ex F, in f. Sextus ex C, in c. Septimus ex G, in g. Octauus ut Primus ex D, in d, sed inuerso Systemate. Quia Primus habet totam Octauā supra finalem, diuisus Harmonicē, Octauus solam Quintam supra finalem, Quartam infra. Verūm ut hæc Octaua ex D in d bifariā diuiditur, Arithmeticē ac Harmonicē, ita aliæ omnes Octauæ: sic fierent *XIIII*. Modi, id quod uerum est, quamuis duæ species in diuisione claudicent. Ecclesia quantum ad Intonationes octo duntaxat accepit, ut postea latius disse-remus. Huius rei typum adponere placuit.

*Octo uulgarium Modorum typus.*





EX GLAREANI MUSICA



**H**ic uides ut impares Modi inter duplices Dd Ee Ff Gg, pares item inter duplices Aa Bb Cc ac Dd contineantur, ubi D d bis ponitur. Nempe cum sint septem duntaxat Diapason species, sed octo tamen Modi, necesse fuit unam Diapason speciem bifariam nominare diuisione Harmonica ac Arithmetica. Ergo si reliquæ quoque sex siue potius quatuor, nam duæ bifariâ (ut iam dictum est) diuidi non possunt, ad hosce certè octo Modos uulgares erunt adhuc *IIII*. Modi, ut postea declarabitur. Quidā Quartas aut Quintas omnium Modorum peruoces discriminant, utili sanè ad memoriâ exercitio, nominata prius Quarta, ac postea Quinta in imparibus: at in paribus prius nominata Quinta, ac posterius Quarta, a superioribus cœpta appellatione hoc modo.

Primus



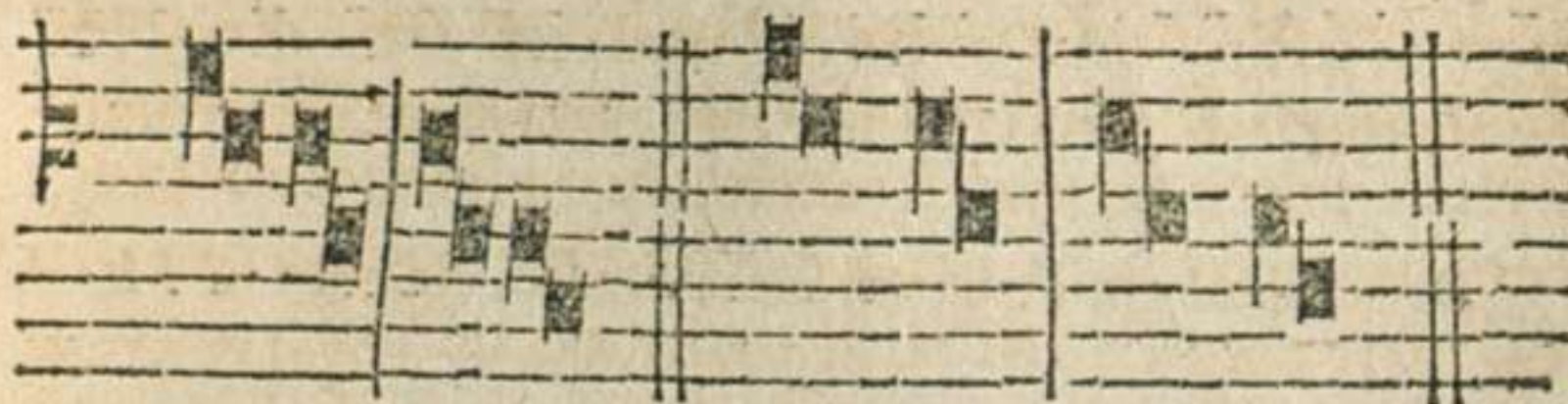
# COMPENDIVM.

51

Primus, sol re: la re. Secundus, la re: sol re.  
Tertius, la mi: mi mi. Quartus, mi mi: la mi.  
Quintus, fa ut: fa fa. Sextus, fa fa: fa ut.  
Septimus, sol re: sol ut. Octavus, sol ut: sol re.



I. II. III. IIII.



V. VI. VII. VIII.

**N**Ec turbetur lector, quod in quinto Modo  
Diapente posuimus fa fa, non, quod uulgo  
celebre est, sol ut. Antiquius enim est fa fa,  
q̄ sol ut. Et Lydio, cuius hæc est Diapason, magis  
D a pro.



propriū m. si enim sol ut canamus, adiecta superne  
 diatessaron fa ut, Ionicus erit Modus: cuius sedes  
 propria est in C, non in F, nisi per Tetrachordum  
 synemmenon, absq; quo omnium Modorum ratio  
 optimè cōstabit, ut superius capite quinto dictum  
 est. Ionicus igitur, hoc est, Quintus uulgo, in C ma-  
 gno finiri debebat, qui nunc per quartam leuatus  
 in F, non absque fa in b clauī, frequentior multo est,  
 quam in propria sede: licentia inde sumpta, quod  
 omnes Modi à Quarta leuari possunt, modo sit fa  
 in b clauī, unde & clauēs Quarta distantes à ueris fi-  
 nalibus, uulgo cantoribus Confinales uocantur.  
 Qui uero per Quintam confinales faciunt, nā illi  
 strenuè insaniunt, cū hoc simpliciter de nullo Mo-  
 do sit uerum. Sed de ea re mox latius differemus.

*De omnium cantilenarum fine in Modis. Cap. XII.*

**N**ostra tempestate Musici de hac re præceptio-  
 nem ita ordiuntur: Omnis cantus (inquiūt)  
 finitur aut in re, aut in mi, aut in ut. In re Pri-  
 mus & Secundus, in mi Tertius & Quartus, in ut  
 reliqui quatuor. Sed quintus & Sextus in F ma-  
 gno cum fa in b clauī, Septimus & Octauus in G ma-  
 gno cū mi in eadem clauī. Cæterum omnes Modi  
 (ad-



(addū) habēt de natura sua mi in b, exceptis Quin-  
to & Sexto, ij enim fa habent. Ita nostri Musici con-  
formiter cū Porphyriōne super Horatio, ubi treis  
carminum species apud ueteres fuisse ait, ad uulgi  
consuetudinem alludens, qui omnem cantum aut  
in ut, aut in re, aut in mi conclusum cognoscit, ita  
& tibicines, & fidicines & omnis ludionū turba.  
Rectē quidem illi, si rectē intelligatur. Verū cum  
finaleis clauēs faciant *IIII*: & confinaleis Quintas,  
supra quatuor finaleis, ibi uerō pudendus error  
quo non potest alius maior in Musicis esse, quippe  
quo omnium Modorum natura mirē confundi-  
tur, Quod ut lector ipse uideat, transponat tertium  
Modum in quintam supra suam naturalē finalem  
E in b, & uideat qualem Diapente, qualem Diates-  
faron ibi reperiat: imō inferiore loco Semidiapen-  
te, superiore Tritonū, adde quod septimus & octa-  
uus non possunt habere confinalem d quintā. Ve-  
rū id prācipere debebāt, quod *παθοδικός* ualidum  
est, & apud doctissimos quosq; in usu, omnē Mo-  
dum ad quartam transponi posse, modō in b clauī  
sit fa, ita primus & secundus in G, tertius & quar-  
tus in a, quintus & sextus ueteres in b, septimus &  
octauus in c. Aeolius & Hypoæolius in D, Ionicus  
ac Hypoionicus in F, ut hodie uulgo frequentissi-

D

me po



mè ponitur. Sed de his postea latius. Hæc omnia cōtingunt inde, qđ Diapason species, in quibus Modorum totū uersatur negotium, non rectè teneamus. Quare iuuenes etiam atq; etiam admonendi sunt, ut acriter illuc intendant animum, principio a Diapente ac Diatessarō speciebus factis: quas qui probè perspectas habeat, ac animo firmo comprehensas, quantumuis cantus sit transpositus, absq; omni negotio Modi naturam iudicabit.

*Vulgares de cognoscendis Modis regulæ. Cap. XIII.*

**M**odorum uera, & ut philosophi loquuntur, à priori notitia est, ex specierum Diapason cognitione: sed potest à posteriori qđ esse aliqua notitia, per regulas quasdā, eas hic adposuimus, qđ plurimū eas nouitijs prodesse uidebamus

*Primi Modi regula.*

**C**antus Primi Modi frequenter salit ex re in la, exempla sunt e choro plurima ad formam Introitus Gaudeamus omnes, Statuit ei Dominus, Ave maris stella, Salve Regina.

*Secundi Modi regula.*

**S**ecundi Modi cantus ex re in fa, ut Mihi aut nimis, Salve sancta parēs, Terribilis, Emendemus in melius: ad quā formam sunt mille Responsoria.

*Terti*



*Tertiij Modi regula.*

**T**ertiij ex mi ad fa, quod sexta ab eo distat. Pange lingua, Discubuit Iesus, Visita quæsumus, Omnia quæ fecisti.

*Quartii Modi regula.*

**Q**uarti ex mi in la per quartam, Tota pulchra es, Resurrexi, Spiritus ubi uult, Iudæa & Ierusalē, Te Deum laudamus.

*Quinti Modi regula.*

**Q**uinti ueteris, fa re fa per Quintam. Nunc corruptum in ut sol. Veteris multa Gradualia sunt, quamuis rarò non alicubi corrupta in Ionicū, qui frequēter habet ut sol, ut in Regnū mūdi, O sacrū.

*Sexti Modi regula.*

**S**exti ueteris & nūc corrupti fa la frequēter habēcantus, ut in Os iusti, Esto mihi, Omnes gentes.

*Septimi Modi regula.*

**C**antus Septimi Modi frequenter habent ut sol, ex G in d, ut Puer natus, Viri Galilæi, Summæ Trinitatis.

*Octauæ Modi regula.*

**O**ctauæ ex ut in G ad fa in c, ut Vespere aut sabbati, Spiritus domini, Veni sancte Spiritus. Huius rei Incōditos addunt uersus, ad memoriam neutiq; contēnendos, optime em̄ rē ipsam representāt.

D 4 Pri,



Pri. re la: Se. re fa: Ter. mi fa: Quart. quoq. mi la:  
 Quint. fa fa: Sext. fa la: Sept. ut sol: Oct. tenet  
 ut fa.



*De Modorum expatiacione siue ambitu, in altum & inum, &  
 de binorum Modorum connexionione. Cap. XLIII.*

**I**N primitiua Ecclesia, quando pietas in omni er-  
 ga Deum timore uigebat, cātus erant humiles  
 tenues ac simplices, ita ut sæpe intra quartam ac  
 quintam continerentur, ut adhuc ad altare canunt  
 sacerdotes Euangelium ac Epistolas una cum Col-  
 lectis, quas uocant. Deinde paulatim leuati sunt  
 in Sextam, ut Paternoster, Credo, ac similes can-  
 tiones: item Antiphona ac Introitus, Requiem, Re-  
 surrexi: paulatim in octauā insurrexere Musici ue-  
 rum Modorum ambitum. Sed neq. semper hac cō-  
 tenti, uel supernè, uel infernè aliquid adijciētes. Pri-  
 mo itaque Modo ac septimo frequentissimè To-  
 nus infernè additur. Tertio etiā infernè Ditonus.

nam



# COMPENDIVM.

57

nam is mirè, ut nullus magis, cum suo Plagio confunditur. Porro Dorius in exultatione frequenter habet supernè Semiditonum, eundè & Secundus ac Nonus, de quo postea. Secundus etiam Semitonium supernè, idem quartus habet, pro eo quod in fernè habere debebat sed rarissimè accipit, Octauo ac Sexto supernè additur Tonus. Modi igitur suo cursu oppido eleganter fluuio comparantur, alueum nonnunquam implenti, nonnunquam excedèti, nonnunquam deficienti. Id etiam notandū, Modos nonnunquam connecti in unam cantilenam, Authenten cum suo quènq; Plagio. Sic primus ac secundus in Prosa Victimæ Pascali laudes : Tertius & quartus in Antiphonis, Pulchra es amica mea, connectuntur. Quintus ac sextus, qui mi habent in b clavi, in multis Gradualibus, ac in Dominicæ passionis Harmonia apparèt, in qua Diapente est narrantis Euangelistæ, superior Diatessaron, Iudæorum, ac aliorum à Christo loquentium, inferior Diatessaron Christi diuina sanè inuentione. Septimus ac Octauus in Prosa de sancta ac super benedicta Trinitate, quæ incipit: Benedicta semper sancta sis Trinitas, itē in Lauda Sion saluatorem. *Nonus ac denig*  
*in Kyrie de nra*  
*domina*  
 Noui autem quintus ac sextus, qui fa in b clavi habent, quosq; nos Vndecimum Duodecimumq; nominamus,

D

,

minamus,



## EX GLAREANI MUSICA

minamus, in præclarissima illa p̄sa Aue præclar.  
Tūc aut̄ duorū Modorum systemata connecti di-  
cuntur, quando ad communē duobus modis Dia-  
pente, annectitur superne inferne que Diatessaron  
quod facile ex typo superius capite XI. perspicitur.

*De quatuor Modis nostra ætate non omnibus notis, quorum  
cantus sunt frequentes; sed Ecclesia in intonandis Psal-  
mis eis non utitur. Itē de duob. reiectis. Cap. XV.*

**H**ic uerò ingens res præ manibus est, qua in  
re multos reclamanteis habebimus, potissi-  
mū eos qui nihil minus sunt q̄ uerī Musici,  
cantores uulgo, hoc solū probantes, quod ipsi asse-  
qui se posse putant. Et est Musica alioqui discipli-  
na admirabilis, in qua pertinacia mirē hominū mē-  
tes occupat, imō dementat aliquando, ut certius se  
scire putent, q̄ quisq̄ mortalium, qd̄ tamen pror-  
sus ignorāt, in qua disciplina facilius quis rectē ab  
initio instituatur, quā a cōcepto auellatur errore.  
Haud abs re Timotheū ferunt, cum duos in Musi-  
cis tradendis accepisset discipulos, alterū in re præ-  
uē doctum, alterum omnino rudem, ab illo præuē  
docto duplū petisse præmiū, ob duplicem scilicet  
laborem, de docendi & docendi. Ita hodie fieri uide-  
mus,



mus, qui pusillum quid in ea disciplina hauserunt, sed multa etiam erronea, de ijs audeant cum quouis ad rauim usque contendere, expertus loquor. Sed satius erit his relictis rem ipsam aggredi. Olim iuvenes mirabamur, nec immerito, qui factum esset, ut inter septē, quas uocāt essentialēs clauēis, *IIII*. dūtaxat omniū cantuū D E F G sint finales, quem admodum Capite *XI*. commonstratum est: reliqui tres A B C uelut nothi nihili fiant, neque usque prodantur ab huius artis magistris. Huius rei cum multae esse possunt causae, prima tamē ac praecipua esse uidetur, transpositio cantuū, sed cum fa in b clauī, quae effecit, ut quatuor Modorum cantus, in aliorū clauēis finaleis emoti, etiā cum alijs Modis numerentur, ab ijs maximē, qui quo pacto Modi uerē dignoscantur, ignorant. Sic A uenit in D, B autē in E, & C in F, quod factum neutiquē esset, si b paruum solum mi habuisset, ut *h*mi. Et est sanē quae ex F ad d consistit deductio, ut re mi fa sol la, quod ad Modos attinet superflua, quae pluribus alijs locis inseri poterat, ut in uulgatis instrumentis (clauichordia uocant) hodie apertē patet. Verū cū apud uerē Musicos in cōfesso sit Modos nihil aliud esse, quā ipsius Diapason species, quae ex Diatessarō ac Diapente speciebus consistunt; item Diatessarō ac Diapente species



re species ex uario hemitoniorum loco nasci, quid aliud sequi potest quam ut uariatis Semitonis, uariantur & consonantiarum species. Plerique Modi uno duntaxat Semitonij loco ab altero quopiam Modo differunt ut Septimtis à Primo Semitonij differentiam in Diapente, Primus à Nono in Diatessaron uariat. Vetus Quintus ac reuera Quintus à nouo Quinto siue Undecimo in Diapente, Tertius à Nono in Diapente. De Plagijs eorum eadem omnino est ratio. Scio probè Musicos nostros Nonum cum Primo eundem putare. Item quintum ueterem cum nouo Quinto, & de plagijs eodem modo. Secundum cum Decimo, ac Sextum ueterem cum Sexto nouo eundem esse, quia uno duntaxat Semitono uariant sed errant. nam Septimus à Primo, nisi uno Semitonij loco Diapente, & Tertius à Nono itidem in Diapente uno tantummodo Semitonij loco differunt, nec tamen quisque Primum cum Septimo, Tertium cum Nono eundem fecerit. De duobus Nothis hoc sciendum, quod in Authente Semidiapente est infra Tritonum, in Plagio contra, Tritonus infra Semidiapente, ut aliqua forma connexionis, sed prorsus natura alia quam in reliquis est connexionibus. ut paulò post declarabimus. Emouimus autem ex  $\text{Hm}$  in  $\text{bfa}$   $\text{Hm}$ , ut eius pictura intra  
scalam



# COMPENDIUM.

scalam maneret. Atq; ideo eis paruas tribuimus li-  
teras a b c, his inquam tribus uelut exulantibus cō-  
nexionib. Sed horum quatuor uerorū, duorum no-  
thorum typum subnectere placuit, quo inspecto  
rectum de ipsis iudicium facere lector poterit.



a

b



c



IX

X

Nothi

Duo

XI

XII

La mi, la re, la re, la mi, mi fa, fa mi, fa mi, mi fa, fa ut, sol ut, sol ut, fa ut.

Potest



✕ 1a
**P**otest autem & hoc loco Quartarum & Quin-  
 tarum discrimen eodem modo fieri per uoces,  
 quēadmodū cap. XI. in alijs octo indicauimus  
 Modis, ut nonus sit la mi: la re, decimus, fa re: la mi,  
 undecimus, fa ut, sol ut, duodecimus, sol ut: fa ut. Et  
 undecimi quidē ac duodecimi huiusmodi uoces  
 uulgo tribuunt quinto & sexto, cum nos eis Dia-  
 pente fa fa, pro sol ut dederimus, sicut in eodē capi-  
 te apparet. Duo autē reiecti siue nothi, ita per quar-  
 tam & quintā discriminari ab alijs non possunt, cū  
 pro Diapente uera habeant Semidiapente, id est,  
 minorem pro maiore Quintam: tum supernē in-  
 fernēq; pro Diatessaron Tritonum, qui superat Se-  
 midiapente connmate. si itaq; Semidiapente in me-  
 dio constitua nus tanquam auem, cuius sint duæ  
 alæ utrinq; Tritoni, alæ maiores erūt ipsa auis. Qua-  
 re ea connexio non modo deficit ad latera & medi-  
 um, sed etiam superat omnes alias omniū Modo-  
 rum connexiones maiore Semitonio. Verū hęc  
 Theorica nimis alta est pro tyronibus. Cæteri qua-  
 tuor facile ex cognitīs intelliguntur Modis. Nonus  
 enim à primo differt Diatessaron mi la supernē, ubi  
 primus habet re sol: ita decimus à secundo eadem  
 quarta mi la infernē, pro qua secūsus habet sol re.  
 Porro undecimus à quinto ueteri, Diapente ut sol,  
 ubi



ubi ille fa fa habet. Et Plagius eius eadem Diapēte à sexto ueteri. Vnicum enim Semitonium per totum durans cantum, mutat Modum. Verum alicubi obiter immissum, secus est, quanquam frustra hæc apud pertinaces, ac maxime apud indoctos. Id malum tamen inde euenit, ut Aeolius perpetuo pro Dorio existimatus fuerit, Hypoæolius pro Hypodorio. Et sunt plane cæti quidam, ut Responsorialia ac Introitus, ubi in descensu sub Diapente possis cantare uel mi la, uel re sol, ut uix discernas ibi Hypoælium ab Hypodorio. Consimiliter accidit in Dorio ac Aeolio, ubi multi miscuerunt temere duas Diatessaron mi la & re sol. Denique perniciosior confusio eodem incidit inter Lydium ac Ionicum ac ipsorum Plagios, ut facile uidere est in Gradualibus.

*De omnium Modorum nominibus in Græca lingua, & apud  
priscos Musicos. Cap. XVI.*

**V**ix est aliud in disciplinis, quod æque offendat addiscentem, atque est nominum multiplicitas, ubi res est eadem. Cuius rei exemplum est in Rhetoricis, ubi ferè nullum est artis uocabulum, quod non aliter apud Ciceronem,



## 84 EX GLAREANI MUSICA

Ceronem, aliter apud Quintilianum, ac alios item  
 huius artis doctores innouatum reperias. Genus  
 Deliberatiuum, Suaforium: Constitutiones, Sta-  
 tum; Indignationem; Misericordiam, alij Amplifi-  
 cationem, ac Conquestionem uocant, & mille alia.  
 Ideoq; non est mirum, si in hac quoq; arte quædam  
 innouata ~~fiat~~, ac unius aliquando Modi tria sint  
 nomina. Ea ratio fuit nobis, cur ultimo hoc capite  
 omnium Modorum nomenclaturam, ut est apud  
 probatos authores, lectori sub oculos ponere de-  
 creuerimus. Et primum in genere, deinde in spe-  
 cie, postremo exemplis annexis: ex quibus omnia  
 clarissima faciemus, maxime ex choro sumpta, qui-  
 bus non sunt alia doctiora, quamuis stupidis qui-  
 busdam non placeant. Sed nobis satis sit, Spiritui  
 sancto placuisse, qui per ora Sanctorum nobis tam  
 dulcia dona, tam benigniter ac misericorditer con-  
 celsit. A' Guidonis Aretini tempore, quotquot de  
 Musica scripserunt, quorum nos innumeros & ui-  
 dimus & legimus, octo illos uulgatos Modos ita  
 primum diuiserunt, ut binos uero numerorum or-  
 dine coniunxerint in unam appellationem. Atq;  
 ita Primum ac Secundum *Πρώτον* nominarunt, Ter-  
 tium & Quartum *Δεύτερον*, Quintum ac Sextum  
*Τρίτον*, Septimum ac Octauum *Τετάρτον*: quam di-  
 uisio



uisionem quidam aiunt adhuc apud Græcos esse hoc tempore, atque horum quidem connexiones aperte positæ sunt Capite undecimo: Proti quidem D, Deuteri E, Triti F, Tetarti G, supra quas quidem literas binii ubique Modi connexi conspiciuntur. Verum ad hanc modò dictam formam nos Nonum ac Decimum Πέντε: duos No thos Ἑκτο, Undecimum Duodecimumque ἑβδόμου nominare commodè possemus, secuti Diapason septem species, ut illi quatuor. Verum huiusmodi nomenclatura hodie in nullo est usu. Quare nos maluimus, suum cuiusque Modi nomen prodere, ut apud authores leguntur, atque deinde cum proprijs intonationibus describere, ut Lector semper habeat exempla, ad quæ tanquam ad speculum decurrat. Vbi notandum, quòd alia est denominatio specierum Diapason, alia Modorum. Quanquam Modorum incidat aliquando in specierum Diapason denominationem. Quas supra capitis octavi fine septem Diapason species commemorauimus, a septem maiusculis literis A B C D E F G, ad septem minutas a b c d e f g, ex apud Diuum Seuerinum his

E      recen.



recensentur nominibus: Hypodorius, Hypophrygius, Hypolydius, Dorius, Phrygius, Lydius, Mixolydius, ut sint tres priores plagiorum nominibus dicti, reliqui quatuor Authentarum, omnes *γνήσιοι*. Restant igitur quinque *γνήσιοι*, & duo Nothi, secundum easdem Diapason species. Verum contrario atque superius numero, treis Authentæ, quatuor Plagii, nomenclatura hoc ordine: Aeolius, Hyperæolius, Ionicus, Hypomixolydius, Hypoæolius, Hyperphrygius, Hypoionicus: ubi Nothi quidem neque Authentarum, neque Plagiorum nominibus nominantur, sed cum Hyper. Deerat enim Authentæ nomen, quod apud nullam gentem celebratus erat, unde cum Hypo Plagijs eius nominari non potuit. Ex his Lector uiderere poterit, quantum momenti sit in probe cognoscendis Diapason speciebus. In his enim rerum cardo, id est, totius Musici negotium uertitur, quas qui internoscere nequit, is abstineat à Musici nomine. Modi igitur Musici duodecim *γνήσιοι* secundum uerum numerum ita optimo ordine poni possunt: Dorius,



# C O M P E N D I V M. 87

rius, Hypodorius, Phrygius, Hypophrygius, Lydius, Hypolydius, Mixolydius, Hypomixolydius, Aeolius, Hypoæolius, Ionicus, Hypoionicus. Nam ita VI. Authentæ cum suo quisque Plagio, duodenarium numerum pulcherrimè explent, omisis duobus Nothis, Hyperæolio ac Hyperphrygio. Hoc quoque noscere est operæprecium, de Quintis ac Quartis, quibus quæque Modis sint communes. multum enim confert adueram Modorum cognitionem. Prima igitur Quinta Re la, communis est quatuor Modis: Dorio, Hypodorio, Aeolio, ac Hypoæolio, hoc est, Primo, Secundo, Nono ac Decimo. Secunda Quinta Mi mi, duobus tantum Phrygio ac Hypophrygio, hoc est, Tertio ac Quarto. Tertia Quinta, Fa fa itidem duobus tantum Lydio ac Hypolydio, hoc est, Quinto & Sexto ueteribus, qui Mi habent in b clauī. Quarta denique Quinta Vt sol, rursus quatuor Modis communis est, ut Prima, nempe Mixolydio, Hypomixolydio, Ionico & Hypoionico, hoc est, Septimo, Octauo, Vndecimo ac Duodecimo.

E a In



In Quartis aliquanto aliter se res habet, singulæ enim Quartæ quaternis aptantur Modis: Re sol in Primo, Secundo, Septimo ac Octauo: Mi la in Tertio, Quarto, Nono ac Decimo: Vt fa in Quinto, Sexto, ueteribus, Vndecimo ac Duodecimo: ad quas quidem treis Diatessaron species hac tempestate Musici omnem cantum dirigunt, nempe in Vt, re, mi, nec plures norunt Modos, quàm in Vt Vndecimum, quem ipsi Quintum uocant: ac Duodecimum, quem Sextum nominant. In re Primum & Secundum: in mi Tertium ac Quartum: sed hos cum sua inscitia sinamus, laterem enim lauamus. Nunc uerò ut iuuenum, de quibus maior nobis spes est, ingenia excitemus, ac eorum memoriam firmemus, duos typos ponemus. Alterum, secundum septem Diapason species, diuisione duplici, Arithmetica ac Harmonica: ubi sub oculis totum negocium apparebit, ordo duntaxat Modorum confunditur. Alterum typum, in quo uelut in tabula ab A ad g scala ipsa exhibebit duobus lateribus: hinc Authentas diuisione Harmonica, illinc Plagios Arithme-



# COMPENDIUM.

69

Arithmetica. Nothos uerò asteriscis adiectis manifestauimus. Post eos typos, omnium Modorum singillatim naturam ac intonationes subnectemus in Choro cantantium consuetas quinis uersibus pernotatas.

E 3 Prima



EX GLAREANI MUSICA

**P**rima Octaua ex A in a, II. habet Modos, Hypodorium & Aeolium, hoc est, secundum ac nonum.

**S**ecunda Octaua ex B in b, habet etiam duos Modos Hypophrygium, id est, quartum, & hyperæolium, id est, priorem Nothum, qui uicem Authentæ habet.

**T**ertia Octaua, ex C in c, habet Hypolydium sextum ueterē, qui mi habet in b clauis: & Ionicum, qui undecimus, & uulgò quintus.

**Q**uarta Octaua ex D in d, duos habet Modos, Hypomixolydium, hoc est, Octauum, & Dorium, id est, primum.

**Q**uinta Octaua ex E in e, habet Hypoæoliū, hoc est, decimum, & Phrygium, id est, tertium.

**S**exta Octaua ex F in f, habet Hyperphrygium, hoc est, posteriorem Nothum Plagii loco, sed & Lydium ueterem quintum.

**S**eptima Octaua ex G in g, Hypoionicū, hoc est, duodecimum, quem uulgus sextum uocat, & Mixolydium, hoc est, septimum.

Septem



## 58

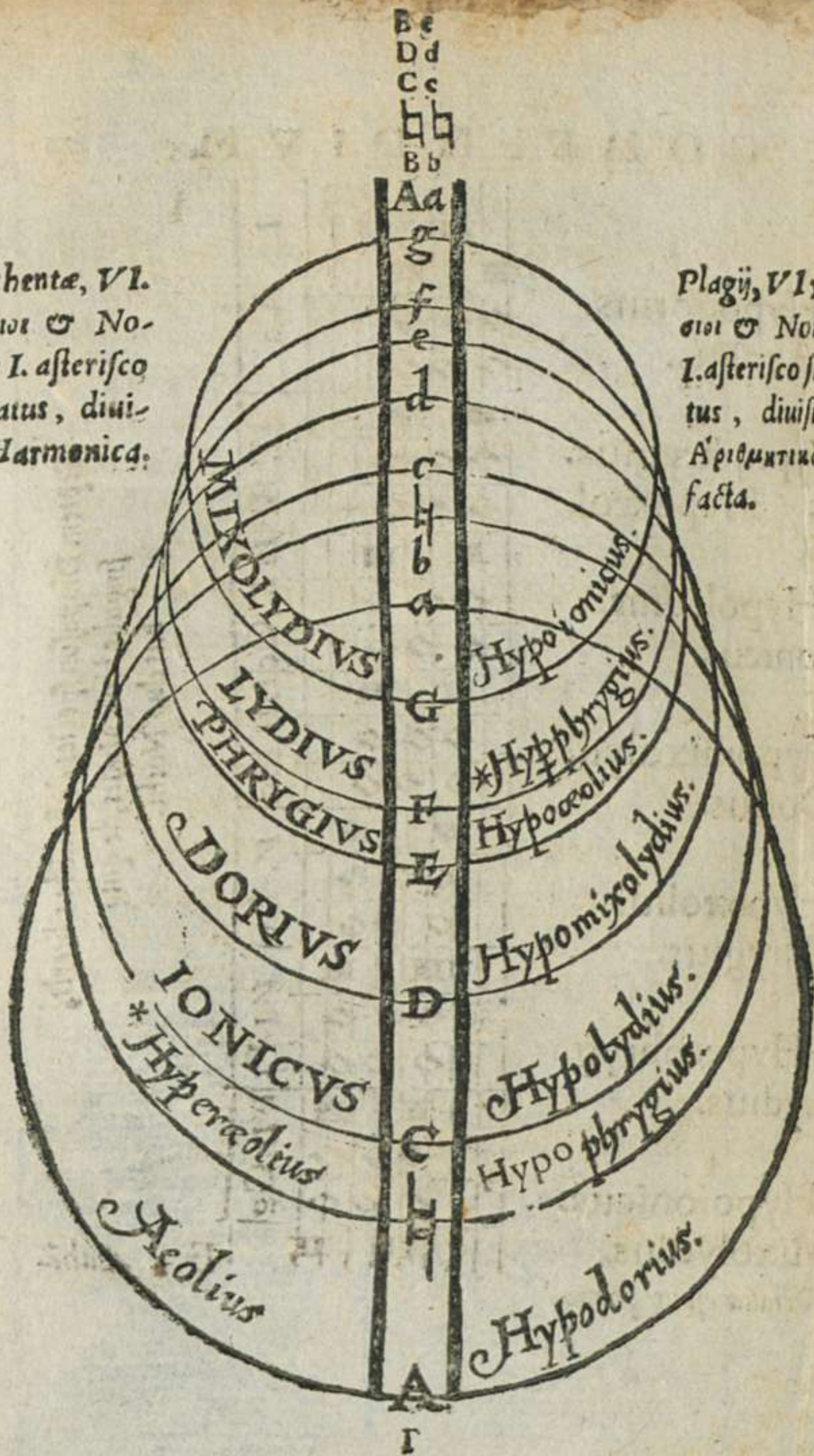
Septem Diapason species de similibus literis.  
Singulae binis Modis, de quibus duo Nothi.

E. Authé



Authentæ, VI.  
 γνήσιαι & No-  
 thus I. asterisco  
 signatus, diui-  
 sio Harmonica.

Plagij, VI.  
 σιαι & Nothus  
 I. asterisco signa-  
 tus, diuisione  
 Ἀριθμητικῇ  
 facta.





*De Dorio primo Modo.*

**H**ic Modus apud Græcos celeberrimus est, à Doribus gente Græca nomen habens, interdum quartam possidēs Octauā: diuiditur harmonicōs in a paruo, finit cantus suos in D magno. Authentarum princeps, qui Quintam infra Quartam tenent. Cōmendatur à Platone in tertio de Republica, item à Luciano in Harmonide, *ἰσχυρὸς* dicitur, id est seuerus, ab Apuleio quarto Floridorum, bellicosus, ad carmen Heroicum demodulandum aptissimus, habet enim miram cum alacritate grauitatem. Eius nomine quarta Diapason species à Boëtio lib. 4. nominatur. Hic ad pleniorē Modorum omnium intelligentiam, quinos singulis Modis subiiciemus per quaternas lineas uersus. Quorum primus cōtinet formulas in Versuum fine, & Antiphonarum initia: Secundus Psalmorum minorū (ita enim uocāt) tū integrorū, tū corruptorū intonationes: Tertius Maiorū, quartus Responsoriorum, quintus Introituum uersus ostendunt.



Euouae.

*Sacerdos in æternum.*

E

,

Tecum



## EX GLAREANI MUSICA



Te cum principium.

Sequitur intonatio in Psalmis  
integris & corruptis.

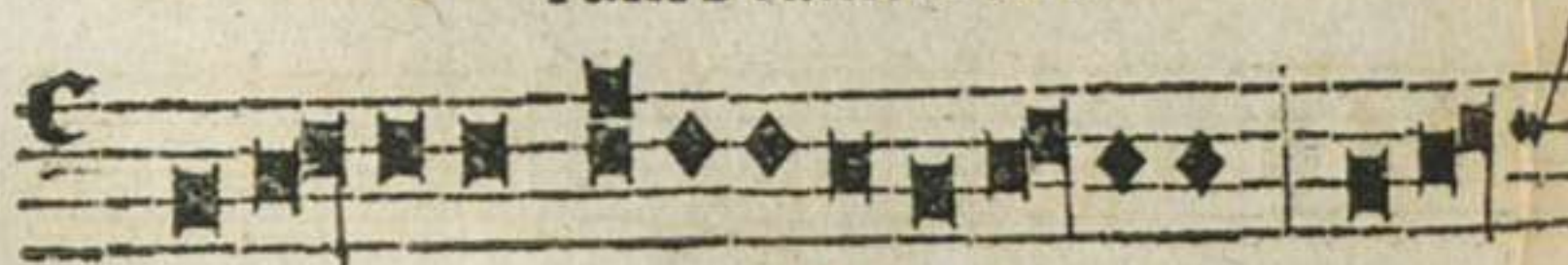


Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris



meis. Deus in nomine tuo saluum me fac.

Hæc est intonatio maio-  
rum Psalmorum.



Magni ficat anima mea Dominum. Bene-  
dictus



# COMPENDIVM.

77



dictus Dominus Deus Israël.

## Versus Responsiorum.



Gloria patri & fili o &

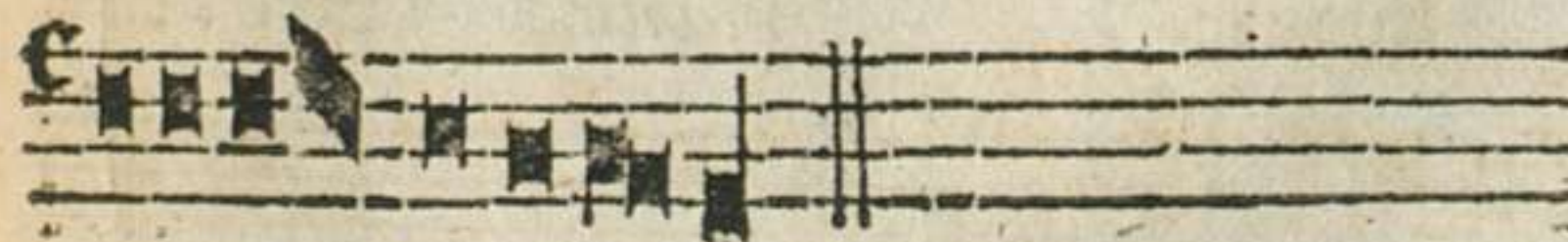


spi ri tu i san cto.

## Versus introituum.



Eructavit cor meum uerbum bonum, dico ego



opera mea regi.

De Hy-



*De Hypodorio secundo Modo.*

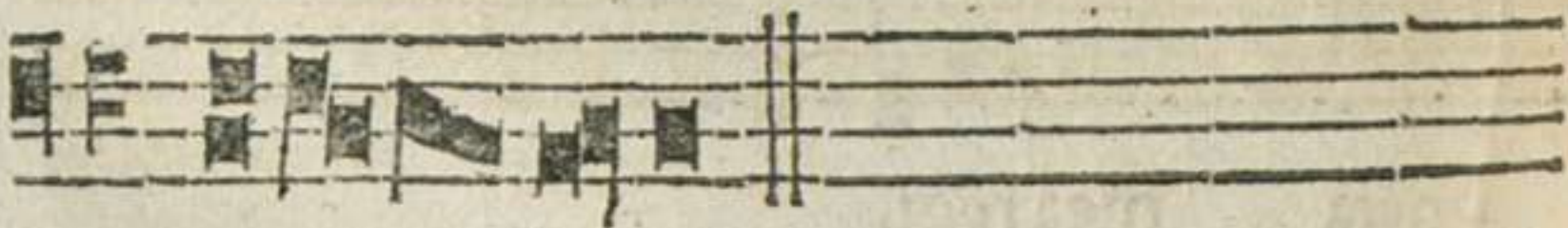
*quum* **Q**uoties Plagium siue subiugalem Musici Modum ostendere uolunt, Authentæ præponunt *ὑπο* præpositionē, ut huic Hypodorio, qui Dorij plagius est, qui cū cōmunem habet Diapente rel. Sed ~~quando~~ Diatessaron Dorius supra Quintam habet, hic infra continet, ea est resol. Ambitus huius est ex A in a, cuius nomine prima Diapason species apud Boetium lib. 4. nominatur. Meminit eius Athenæus Dipnosophiston libr. 14. Diuiditur igitur Arithmetiçs in D, tetricam habēs grauitatem, minimeq; adulatorius est. Quo sane primi Ecclesiastici usi uidentur in rebus mœstis ac tristibus, quod Tractus, qui diebus piacularib. (quadagesimam uocant) canūtur, planè ostendūt, tum Responsoria & Antiphona uetera, copiosius, Cantus finit in D cum hero suo Dorio.



Euouae.

Fidelis.

Ecce Maria.



O Rex gloriae.

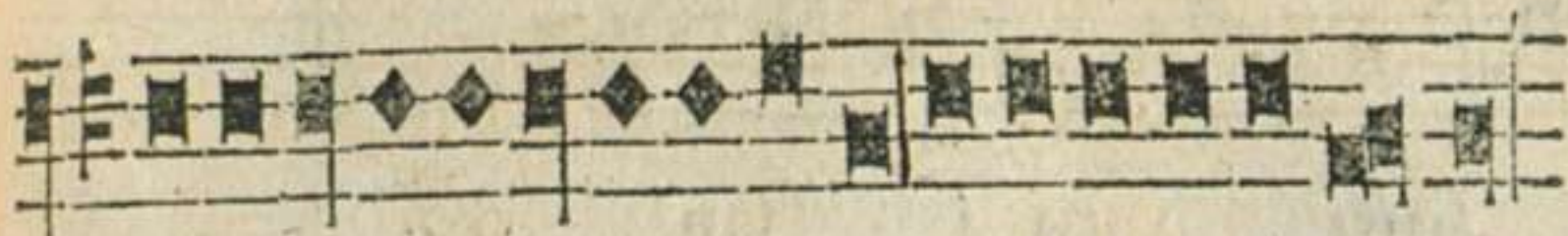
In



C O M P E N D I V M.

77

In Minoribus integris & corruptis.



Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis.



Credidi, propter quod locutus sum.

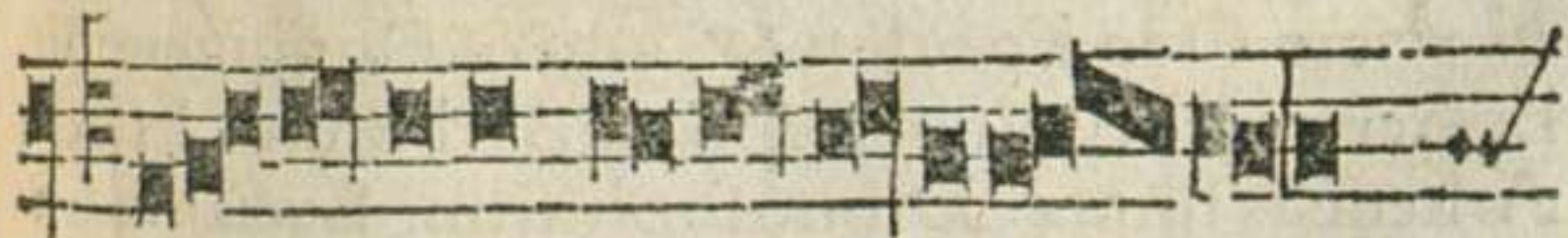
*In Maioribus.*



Magnificat anima mea Dominum. Bene-



dictus Dominus Deus Israël.



Glo ri a pa tri & fi li o &  
spiritui



EX GLAREANI MUSICA



spiri tu i san cto.



Sentiant omnes tuum leuamen, quicunq; cele-



brant tuam commemorationem.

*De Phrygio tertio Modo.*

**H**ic Modus à Græcis Phrygius dictus, celebris  
in primis & uetus. Horatius Barbarum uo-  
cat Ode Epodon IX. ubi & Dorij meminit.  
Et Acron Phrygium exponit Barbarum. Et item  
Atheneus libr. 14. Dipsosophiston, Lucianus *in*  
*o*, quasi impetuosum, ut probè uertit D. Erasmus,  
Apule.



Apuleius quarto Floridorum, religiosum : habet enim seueram quandā indignantis insulationem, uotumq; furoris inflamat, unde & σκονιός à Græcis, id est, tortuosus dicitur. Ambitus eius est inter duo E e. Eius nomine quinta Diapason species appellatur, apud Boetium. Diuiditur Harmonicōs in mi, quod est in bfa<sup>mi</sup>, totamq; Octauam habet supra clauem finalem E: perlibenter uero descendit in C, ut ipsius Plagius Hypophrygius.



Euouae.

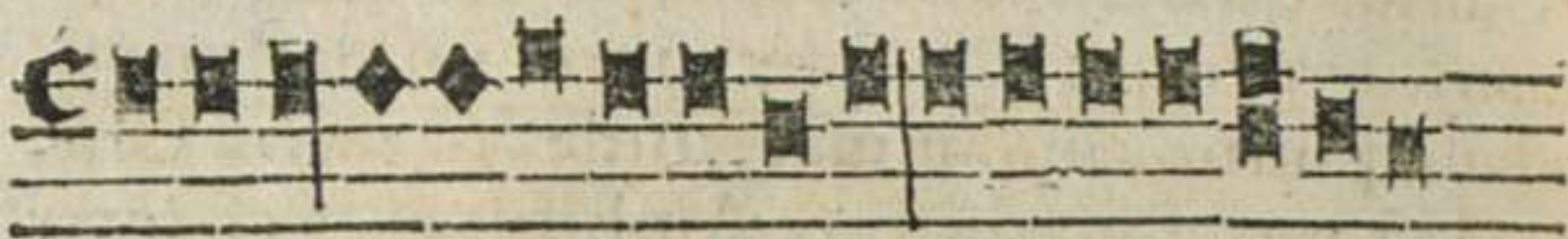
Quando natus es. Calicem.



Pange lingua gloriosi.

Dixit





Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis



Credidi propter quod locutus sum.



Magnificat anima mea Dominum. Benedi-



ctus Dominus Deus Israël.



Glo ri a patri & fili o & spi.





ri tu i sancto.



Benedic anima mea Domino, & omnia quæ



intra me sunt nomini sancto eius.

*De Hypophrygi o quarto Modo.*

**Q**uemadmodum Hypodorius Dorio, ita hic Phrygio subijcitur, qui cum Diapente habet communem mi mi, Diatessarō aut la mi infra quintā, quam Phrygius supra quintā. Ambitus eius est ex  $\text{h}$  magno ad  $\text{h}$  paruum, quandoque raro ad  $\text{h}$  descendit, imo frequentius omisso inferne Semitonio id supernē adijcit, ut inter  $\text{ll}$ . C cī cedat, finitus tamen in E. Humilis sanē est Modus, ad fletum aptissimus: habet enim tristem quandā queri-  
F moniam

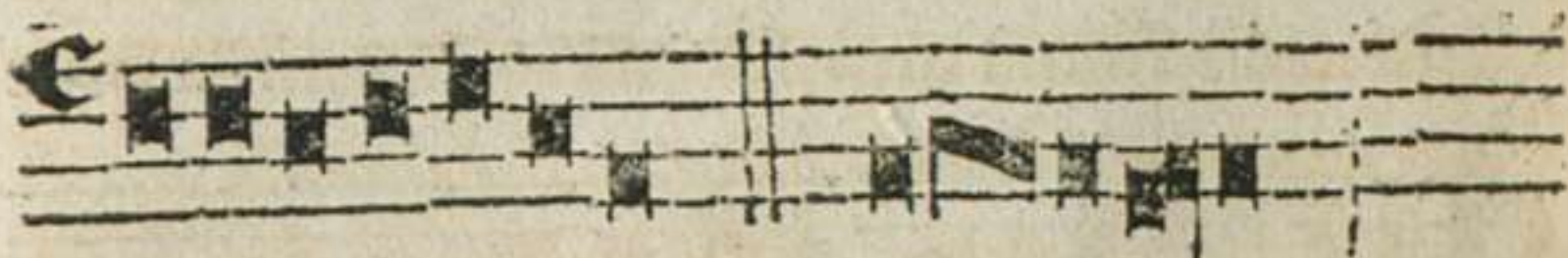
$\text{h}$   $\text{h}$

\*



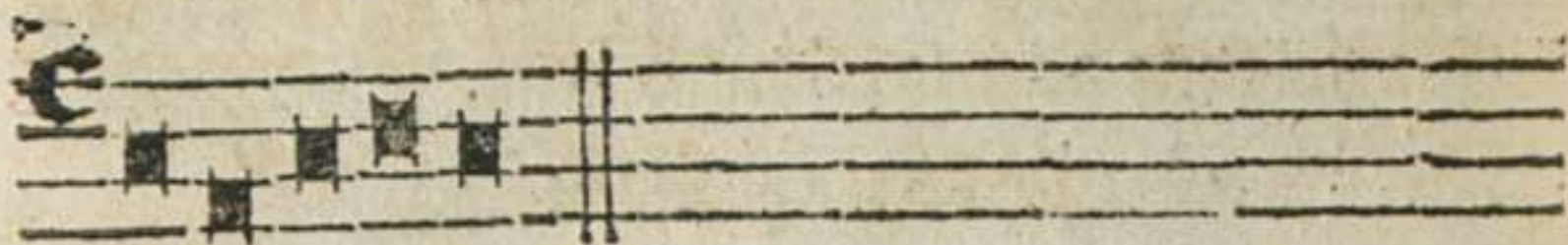
## EX GLAREANI MUSICA

móniam ac supplicem lamentationem. Adhibetur  
& sacris luctibus, ut Threnis Hieremiæ. Finalis cla-  
uis est E cum hero suo Phrygio. Eius nomine est se-  
cunda Diapason species, quæ Harmonicōs diuidi  
non potest in Diapente ac Diatessaron, sed in Semí-  
diapēte ac Tritonum, quemadmodum capite XV.  
commonstratum est.



Euouae.

Tota pulchra es.



Nos sitientes.



Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis,



Credidi, propter quod locutus sum.

Ma.





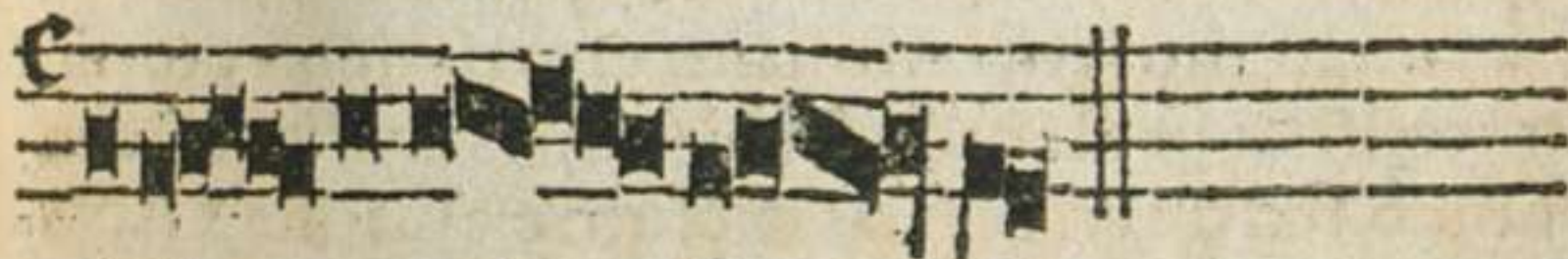
Magnificat anima mea Dominum. Benedi-



ctus Dominus Deus Israël.



Gloria patri & fili o &



spiri tu i san cto.

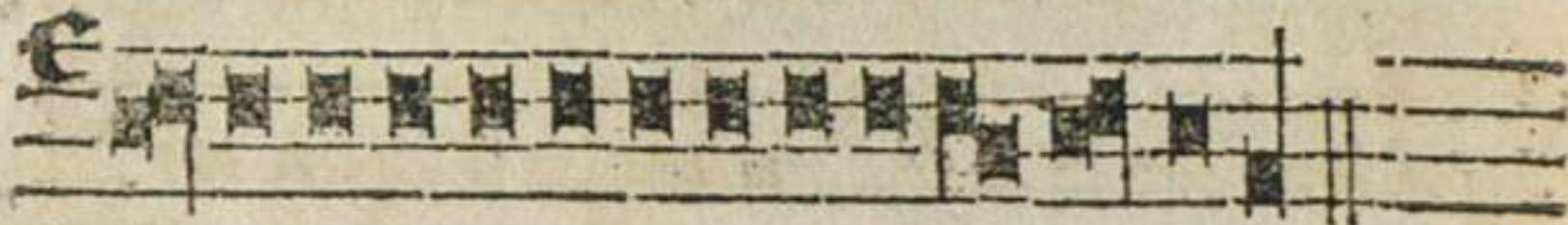


Attendite popule meus legem meam, in-

F 2 cline



84 EX GLAREANI MUSICA



clinate aurem uestram in uerba oris mei.

*De Lydio quinto Modo.*

**E**T hic Modus à Gentibus nomē habet, nempe à Lydis in Asia, apud ueteres in multo usu, inter F ac f, cum mi in b clauī, ut apparet in Gradualibus, quæ uocāt. Quanquā rarū est, ut Lydius hodie nō sit corruptus, ac in Ionicū detortus, adeo placuit Ionicī mollicies. Facilis enim lapsus est ex Lydio in Ionicum mutata Diapente fa fa, in sol ut. Ea tamen mutatio multum erroris nobis peperit, ut creditus sit ab indoctis Musicis Lydius idē cum Ionico. sed de ea re satis dictum est Capite XV. Nostra sanē ætate Lydius rarissimē à Symphonetis proditur. Lutuuichus Senfly Tigurinus Psalmū, Deus in auditorium meum intende, ad Lydij formam exhibuit. Passio Domini nostri Iesu Christi ad eum instituta Modum cum suo Plagio, ut Cap. XIIII. dictum est. Durus est Modus & minax, querulus ut eum uocat Apuleius, Βαρυκός, ut Lucianus.

Eius



# COMPENDIUM.

87

Eius nomine sexta Diapason species nomen habet apud Boetium. Arithmeticos uerti non potest in Diatessaron ac Diapente: nam infra Tritonus, superne Semidiapente relinquitur.



Euouae.

O sacrum In conspectu.

In integris & corruptis Intonatio  
minorum Psalmorum.



Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis.



Credidi, propter quod locutus sum.

F

3

Maio



EX GLAREANI MUSICA  
 Maiorum Psalmorum  
 Intonatio.



Magnificat anima mea Dominum.



Benedictus Dominus Deus Israël.

Versus Responsoriorum.



Glori a patri & fili o & spi-



ri tu i sancto.

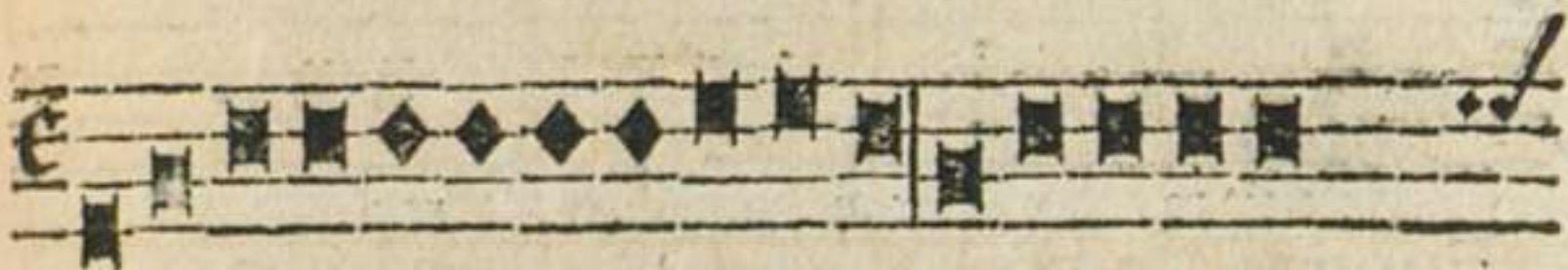
Introi.



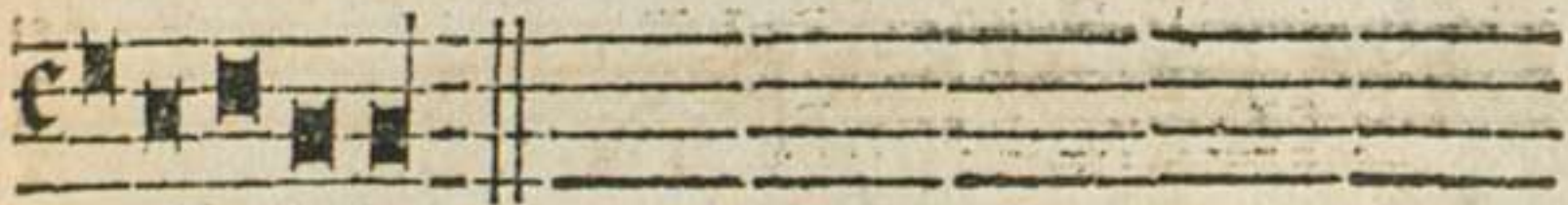
# COMPENDIVM.

87

## Introituum Versus.



Beati immaculati in uia, qui ambulant in



lege Domini.

### *De Hypolydio sexto Modo.*

**E** Adem querela est de Lydij Plagio, quæ de hero, Mi exposcebat in b, sed illud frequenter in fa mutatum, ut ex Hypolydio fieret Hypoionicus, ut ex Lydio Ionicus. Eius nomine tertia Diapason species apud Boetium appellata est. Cum Lydio communem habet Diapente fa fa, sed inferne annexam Diatessaron fa ut, quam Lydius superne. Itaque ambitus eius est C c, Os iusti, & Esto mihi. Introitus huius fuere Modi, quanquam in quibusdam codicibus pro mi introductum est fa. Inrotationes eius ab Hypoionico nihil differunt, sicut nec Lydij ab Ionico. Volui autem hos Quinti & Sexti nominibus prodere, ob antiquitatem. Ionicum autem & Hypoionicum Undecimum Duodecimumque, ut eos qui sero ab Ecclesia recepti sint.

F

†

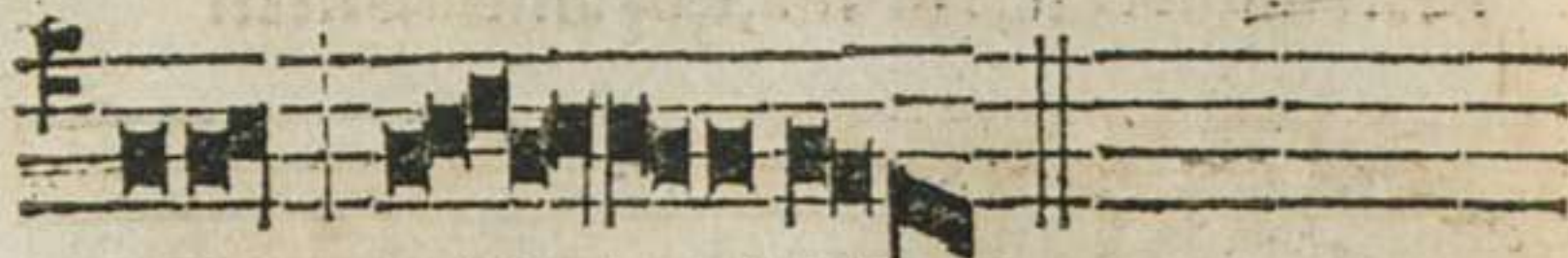
Esouae.





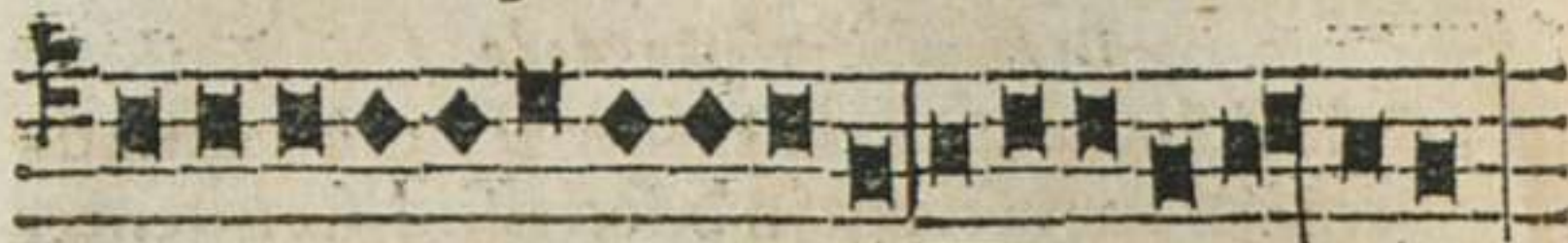
Euouae.

O quam admira-



bile.

O quam suavis.



Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis,



Credidi, propter quod locutus sum.



Magnificat anima mea Dominum.

Benedi-





Benedictus Dominus Deus Israel.



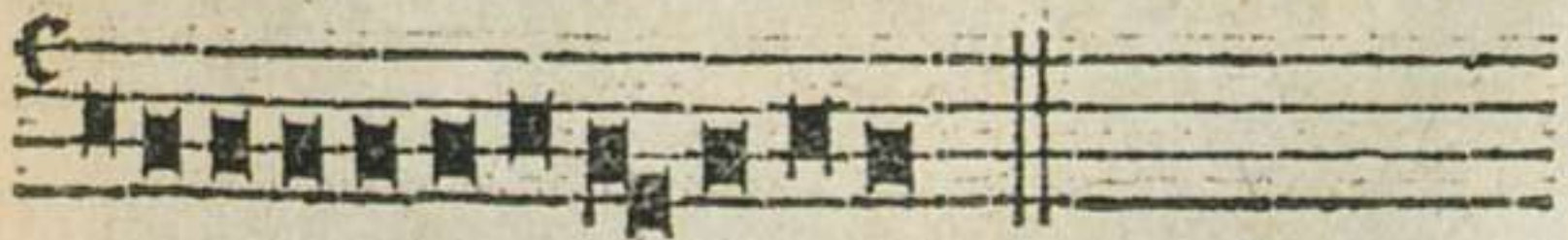
Gloria patri & fili o & spi-



ri tu i san cto.



Noli æmulari in malignantibus, neque zela-



ueris facientes iniquitatem.

G

De Mi



90 EX GLAREANI MUSICA

*De Mixolydio septimo Modo.*

**I**N uno hoc Modo incidunt Diapason ac Modi nomina. Septima enim Diapason species etiam septimus est Modus, inter duo Gg. diuisus Harmonicis in d, Mixolydus ut Diapason. Eius mentio est tum apud Athæneum, tū apud Platonem. Apud ueteres Ecclesiasticos in maximo fuit usu, ut ex mille Responsorijs apparet, ac alijs canticis, nostra uero tēpestate in nouis thematis sicut eius Plagijs Hypomixolydus rarus apparet, præripiente omnia Ionico, sua Diapente. Cui Musici superne annectunt ut fa, pro re sol, cum hic Modus poscat re sol: Puer natus est nobis, Introitū Ioannes Mutton in Ionicum mutauit, mutata superne Diatessaron, Petrus autem Platenis in Dorium, mutata inferne Diapente: uterq; licenter, ne dicam inepte.

Euouae



# COMPENDIUM.

21



Euouae.

A sperges me.



*Quam nota  
la in fa trit  
non in Sol.*

Viri Ga li læ

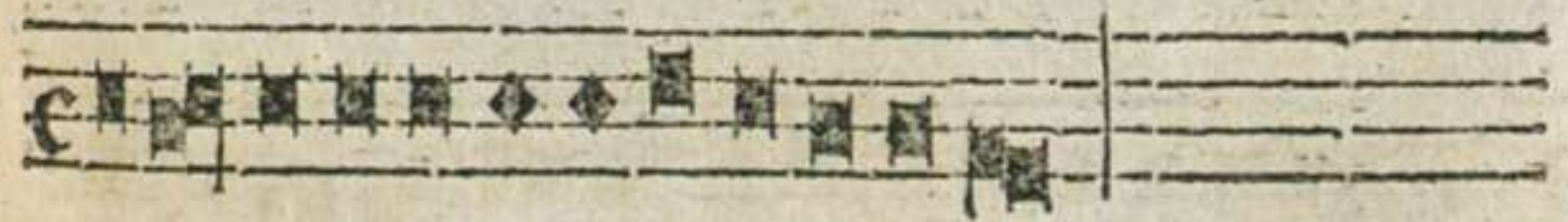
ti



Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis.



Credidi propter quod locutus sum.



Magnificat anima mea Dominum.

G

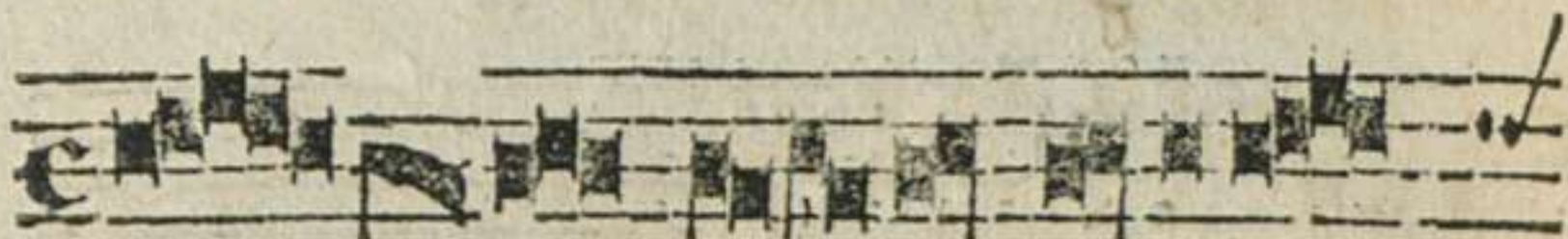
2

Benedi-





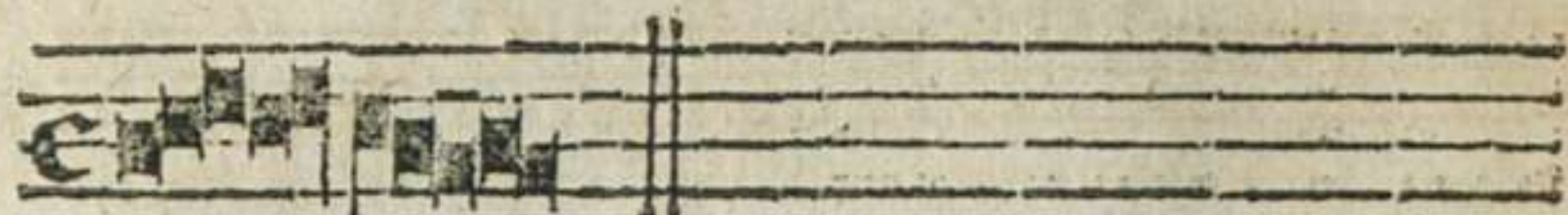
Benedictus Dominus Deus Israël.



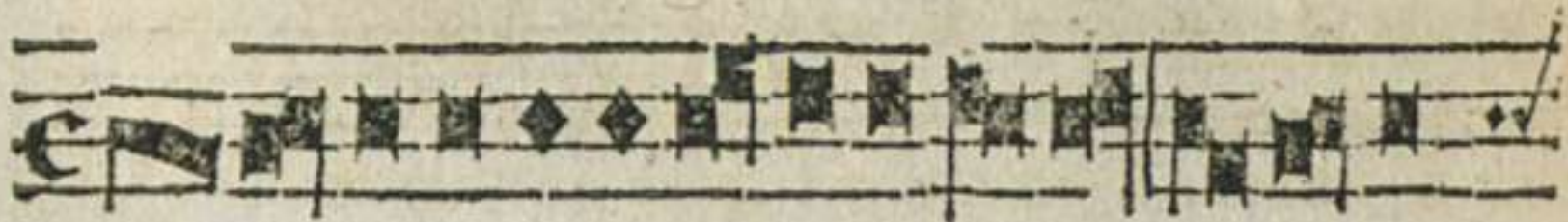
Glo ri a pa tri & fi li-



o & spi ri tu i san-



cto.



Cantate Domino canticum nouum, quia mi-  
rabilis





ra bí li a fecit.

*De Hypomixolydio octauo Modo.*

**O**ctauus Modus Hypomixolydius, Plagius Mixolydij, suavis omnino, eandem cum Dorio habens Diapason. Quem unum Musici Ecclesiastici post septem Diapason species assumpserunt, alia facta à Dorio diuisione, cum alioqui septem sint Modi duntaxat, ut septem Diapason species. Quòd si hoc quartæ Diapason speciei concessum est, cur non & alijs concedatur, siquidem possunt diuidi? Secunda enim & sexta bifariam diuidi non possunt, ut sæpe dictum est. Apud ueteres Ecclesiasticos in delicijs habitus est hic Modus, in quo naturalis est iucunditas, paucis Musicis nostræ ætate nota. Graditur inter D & d, ut Dorius: finitur in G, ut eius herus, cum quo communem habet Diapente ut sol, sed Diatessaron re sol inferne, quam herus eius supernè.

G

,

Euouæ





Euouae.

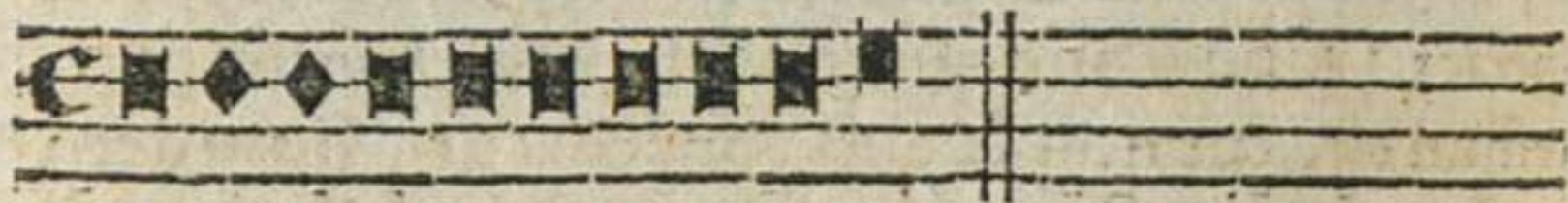
Veni sancte spiritus.



Vespere autem Sabbati.



Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis.



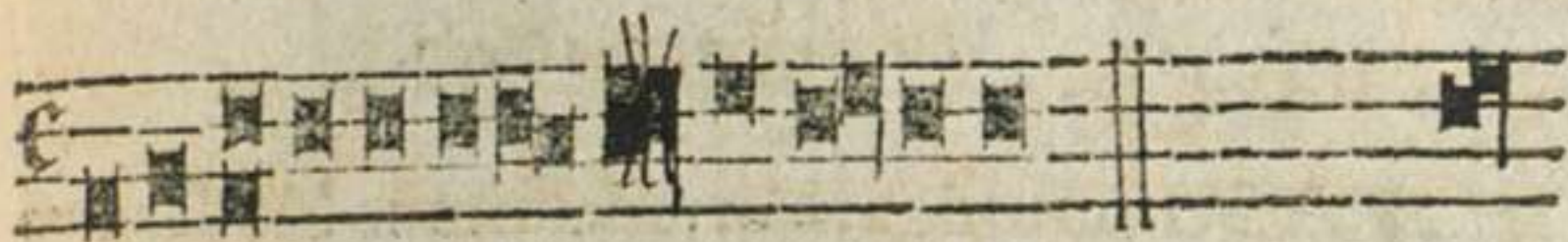
Credidi propter quod locutus sum.



Magnificat anima mea Dominum.

Benedi





Benedictus Dominus Deus Israël.



Gloria patri & fili o & spi-



ri tu i san cto.



Confirma hoc Deus qd operatus es in nobis,



à templo sancto<sup>tuo,</sup> quod est in Ierusalem.

G 4 De Aeolio



**H**Actenus uulgareis tractauimus Modos, quorum usus est in Psallentium choro. Nunc reliquos quatuor *γυναικείας* & duos Nothos numerabimus. De quorum numero Aeolius primus, sed post octo, omnibus notior, nonus ordine, qui & ipse à gente Græca Aeolibus nomen habet. Authētes inter duo Aa, diuisus Harmonicās in E, eandem habens cum Hypodorio Diapason speciem, alioquin Dorio persimilis natura, quippe qui cum eo communem habet Diapente re la, sed differt Diatessaron, habet enim mi la pro re sol. Hic in Ecclesiasticis cantionib. primus fuisse uidetur, ut in Symbolo Apostolorum, Pater noster, Ave Maria. Sed in imo eius Modi. Apuleius simplicem uocat, tertius est, mitis, ac mirè suauis ad modulanda lyrica. Vulgus peregrinum uocat, & in uno duntaxat Psalmo in usu habet. In Introitibus non memini aliam formam Versuum, quàm quæ in Dorio.

Euouae



COMPENDIVM.

97



Euouae.

Credo in unum Deum.

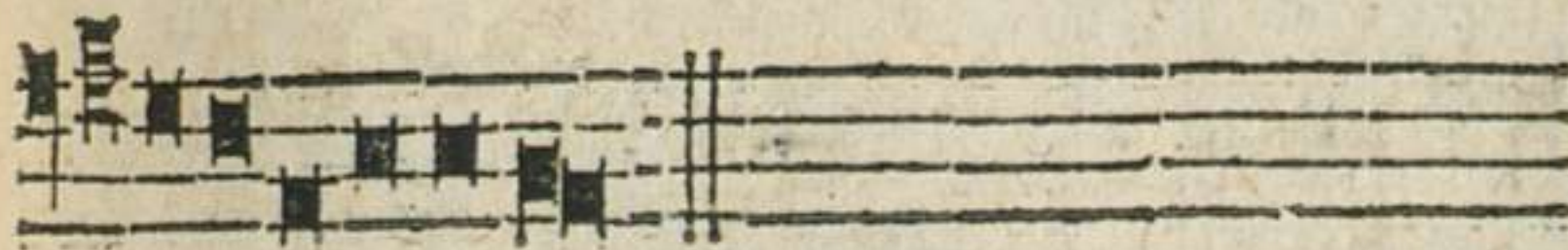


A ue Mari a.

Nos qui uiuimus.



In exitu Israel de Aegypto domus Iacob de



populo barbaro.



Magnificat anima mea Dominum.

G

f

Quidam



EX GLAREANI MUSICA

Quidam ita claudunt.



Anima mea Dominum.



Bene dictus Dominus Deus Israel, quia ui-



sitauit & fecit redemptionem plebis suae.



Gloria

patri & ~~spiritui~~ ~~sancto~~



~~li o & spiri~~ ~~tu~~ ~~tu~~ in sancto.

De Hypoc.



# COMPENDIVM.

De Hypoæolio decimo Modo.

**H**ic Aeolij Plagius est, communem habēs Diapente re la, communem item Diatessaron mi la, sed inferne, quam herus eius supernē. Graditur inter duo E e, ac cum Phrygio eandem obtinet Diapason speciem, sed leuatus in superiorem Octauam, alioqui infimæ duæ notulæ eius infra fut uenissent. Commodissimus igitur locus Aeolij, heri eius, esset ab a paruo ad A a geminum, quæ admodum Cap. XV. posuimus, quanquam id nihil refert, cum de Octauis idem sit iudicium. Multæ sunt huius Modi cantiones, ut Gradualia in Aduētu Domini, & circa Pascha. Quæ tamen uulgō Cantores omnes Hypodorio ascribunt, dubia Diatessaron in imo, quæ & mi la & re sol canī potest. Ita ordinatis uocibus ut Semiditonus non prodat Semitoniū. Intonationes proprias nullas nouimus præter unam quæ propemodum in Hypophrygium cadit, parum curantibus Ecclesiasticis, cum sit alioqui sat Modorum. Responsoria habent proprium Versum, ut patet in Responsorio Circuncidunt.

dederunt

Euouæ.





Euouae.

Exaltata es.



Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis.



Glo ri a pa tri



&amp; fi li o &amp; spi ri tui san cto.

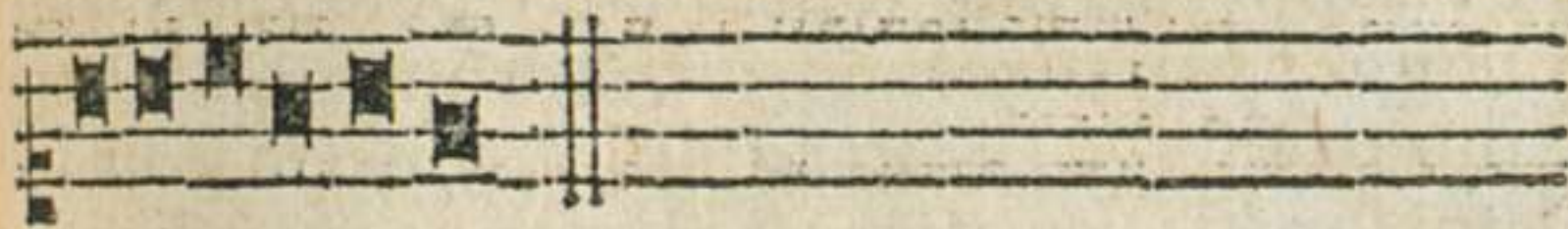
*De Ionico undecimo Modo.*

**E** Thic Modus à Græca Gente Ionibus nomen  
habet nec quisquā alius in maiore usu hac æta  
te. Vera eius sedes inter duo C c, sed nūc ubiq  
inter duo F f cum fa in b clavi pernotatur. Fla-

enm



ἐν πρῶτῳ a Luciano dictus, id est, iucundus, ab Apuleio uariius, qui eum lasciuū uocat. Huic Modo omnem cantum, in ut finitū quidam adscribūt, quippe qui eum ab Mixolydio uix discernunt, saltationibus, carminibus Trochaicis ac Iambicis aptissimus. Ideoque a ueteribus Ecclesiasticis in nullo prope modum usu, at a quadringentis, plus minus annis acceptus, & plerūq; ex Lydio corrupto natus, nūc solus regnat depulso Lydio. Eius in tonationes haud dubie nullæ aliæ sunt, q̃ Lydij, sed fa pro mi in Diapente, sol sol la fa sol mi, pro fa fa sol mi fa re.



Euouæ.

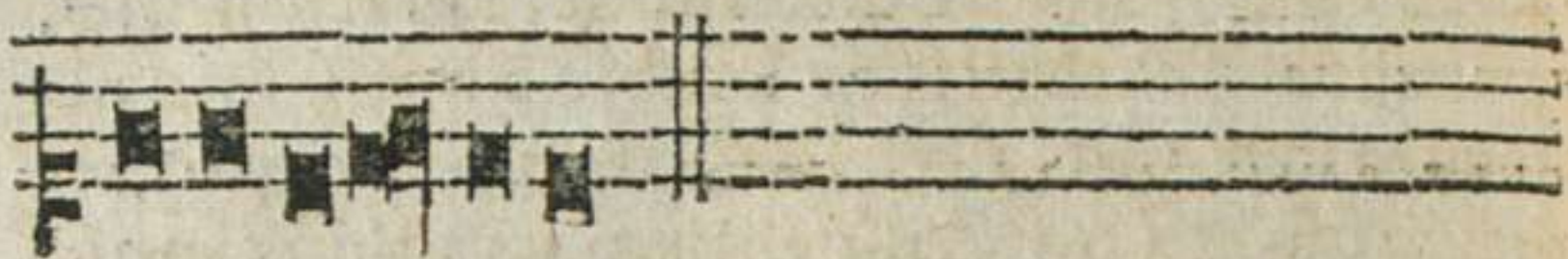
*De Hypoionico duodecimo Modo.*

**I**onici Plagius Mixolydium inuertit, in maximo nuncusu, qui olim cum suo hero exulabat. Irrepsit in Ecclesiasticos cantus corruptione Hypolydij, ut Ionicus pro Lydio, aptissimus Orthrijs ac amatorijs, tubarum quoq; sonitus inter huius Modilimites constat, integra omnibus chordis Diapēte, sed Diatessarō extremis potissimum. Ambitus eius



EX GLAREANI MUSICA

eius G g ut Mixolydij, nisi quis eum inter duo C e  
ponat, sed cum fa in b clavi, quemadmodum fre-  
quentius hodie notatur.



Euouae.

*De Hyperæolio priore Notho.*

**I**N duplici illa diuisione, qua Diapason per Quintam ac Quartam diuiditur, Arithmeticos & Harmonicos, bis claudicat diuisio, semel in secunda Diapason specie, quæ est Hypophrygij in F, est enim inferius Semidiapente, superius Tritonus. Iterum in Sexta quæ est Lydij, quam si in mi, quod est in b clavi, diuiseris, supernè erit Semidiapente, infernè Tritonus, id quod nunc toties diximus. Prior diuisio uocatur Hyperæolius, quod proximè supra Aeoliũ sedem habeat, altera uerò Hyperphrygius, quod supra Phrygium locetur. Prioris nullum unquam uidi exemplum in choro, facile tamen fingi potest, si ei concedatur id quod alijs Authentis datur, infernè uel supernè Tonus siue Semitonium.

De



*De Hyperphrygio altero Notho.*

**I**N his duobus Hypo locum non habet, quia pri-  
or Modus cum à nemine fesset celebratus, nomē  
nullum à gente sed è positu habet, ita & huic  
Plagio accidit. Vt igitur herus eius reiectus est, ita  
eius seruus cōtemptus iacet. Inueniuntur tamen in  
Choro eius cantus, ut Tollite, Dominica XV III.  
Communio. Item, Domine fac meum misericor-  
diam, Offertorium die Mercurij ante Læ-  
tare. Item, Per signum Crucis.

F I N I S.

B A S I L E A E.

IN OFFICINA HIERONYMI  
CURIONIS, IMPENSIS HEN-  
RICI PETRI. ANNO  
M. D. LIX. MEN-  
SE MARTIO.





Q. 1. 1. 1.



# Menfuralis Mufices

EX GLAREANI DODE-  
cachordo Compendium.

*De Notularum figuris. Cap. 1.*



Septem sunt, quibus frequenter hoc in  
cantu utimur, notularum figuræ. Eas hic  
ordine, cum exemplis apponere pla-  
cuit.

Maxima, quæ quadrato quidem,  
sed altera parte longiore corpore pin-  
gitur à dextris uel ascendente habens  
caudam, uel descendente.



Longa, quæ uerè quadrato corpo-  
re, ac item à dextris, uel ascendente uel  
descendente cauda adscribitur.



Breuis, nota item quadrata, sed abs-  
que cauda.




Semibreuis, quæ forma Rhombi  
uulgo pingitur, olim triangula, secto



per



per Diametrum quadrato. 

Minima, quæ Semibreui caudam  
uel ascendente uel descendente ap-  
ponit. His V. sunt usi à LXX. nunc opi-  
nor annis. Quidam eas essentielleis uo-  
cant. His additæ sunt duæ.

Semiminima, quæ ut minima pin-  
gitur, sed uel oppleto medio spacio,  
uel appposito superne unco.

Fusa, quæ corpore pingitur ut Se-  
minima, sed colori unum etiam ad-  
dit, non colorata binos, ut ex æquo sit  
color & uncus. Organarij uero aliqui  
plurimi, qui instrumentis hac ætate u-  
tuntur musicis, etiam Fusam diuiserunt,  
ut faceret octauam notarum figuram, Semifusam  
quidam uocant. Dextrum hic & sinistrum uoca-  
mus, quemadmodum ubique in Mathematicis, quod  
homini aspicienti librum dextrum ac sinistrum est.

*De Notarum ligaturis.*

*Cap. II.*

**V**T notulæ aptius syllabis uerborum cohere-  
rent, inuentæ sunt notarum connexiones,  
quas



quas nunc ligaturas uocāt. Eas nos exēplo Ioānis Coclæi, præceptoris nostri quōdam in musicis, in octo classes siue canones conijciemus hoc ordine.

*Canon Primus.*

**N**Otula (siue uno corpore longiusculē obliquo, ac propemodum quadro, siue binis uere quadratis ac gradatim cohærentib. corpusculis ea fuerit) quæ à latere sinistro habet caudam ascendentem, ipsa cum sequente Semibreuis est. Quod ideo factum est, ne unica atq; sola esset Semibreuis inter breueis, cum suapte forma Semibreuis non ligetur.

*Canon II.*

**N**Ota quæ à latere sinistro habet caudam descendentem breuis est.

*Canon III.*

**O**Mnis media breuis est, ideoq; longa in medio, ut Franchinus præcipit, non habet locum, quāquam hoc quidam negligunt.

**H**

2

**Canon**



## Canon IIII.

**P**Rima carens cauda, brevis est, scandente secunda.

## Canon V.

**P**Rima carens cauda, sit longa cadente secunda.

## Canon VI.

**V**Ltima quadrata dependens sit tibi longa.

## Canon VII.

**O**Mnis nota à latere dextro caudam habens, longa est.

## Canon VIII.

**M**Axima nulla quantitatis diuersitate ligatur.  
Eorum canonum exempla subiungere placuit.

Exem.





Exēplū primi canonis. Secundi. Tertij.



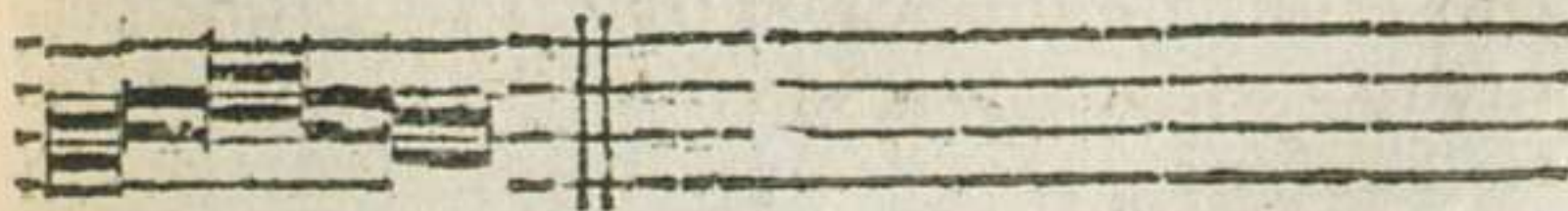
Quarti.

Quinti.



Sexti.

Septimi.



Octavi.

H

,

Hic



\* **H**ic porro, antequam ad alia progrediamur, notandum, quod huius artis Doctores prædictas notas aliquando in æquas partes diuiserunt, nonnunquam in partes tres. Maximam in tres longas, longam in tres breues, ac sic in cæteris ad minimam usq. Eandem maximam in duas longas, longam in duas breues, ac sic per omnes reliquas. Quoties igitur diuisio hæc in tria facta est, Perfectio: quoties per duo, Imperfectio nominata est, ut ex sequentibus planum fiet.

De Pausis.

Cap.

III.

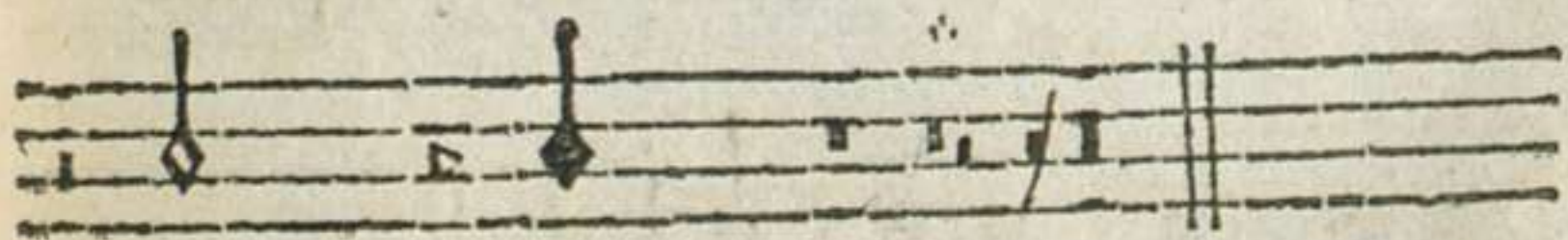
**P**ausæ inuentæ sunt tum ad cantantium quietem respirationemq., tum ad cantus suauitatem. Eæ propriè sex sunt, quas transuersis, hoc est, à superioribus deorsum ductis lineis periacentibus in plano lineas pingunt, sed inæqualibus tamen spatijs. Prima, Pausa Modi, quatuor attingens lineas, tria q. occupans spacia longam perfectam facit. Secunda, Pausa longa, tres attingens lineas, duo occupans spacia, longam imperfectam ualet. Tertia, Pausa propriè, de linea ad proximam ducta lineam breui æquiparatur. Quarta, Semipausa, à linea demissa ad medium duntaxat spatijs, ualet semi breui.



breui. Quinta, suspirium, cōtra atq; semipausa sur-  
sum ad spacium medium ducta, ualet minima. Sex-  
ta, Semisuspirium, uncū suspirio addit, ualetq; se-  
miminima, non in magno usu. Contingit etiam sæ-  
pe ut generales pausæ in omnibus cantionum uo-  
cibus ab initio, nonnunquam in medio ad tactus  
completionem ponantur, magna aliquando can-  
tantium confusione. Item Semipausa cum suspirio  
initio **IIII** uocum. Item in fine omnium cantilena-  
rum duæ trāsuersæ lineæ per omnia interualla du-  
ctæ adijci solent. Harum omnium pausarum hæc  
sit descriptio.



Pausa modi. Pausa lōga. Pausa ppriè. Semipausa.



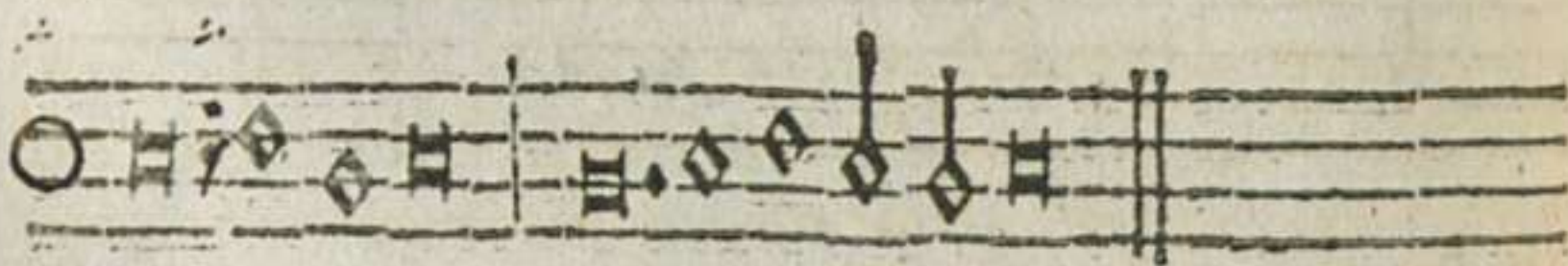
Suspirium, Semisuspirium, Generales.



**P**uncta sunt triplici differentia, unū quo maxime utimur, Additionis, quod dimidium notulæ præcedentis significat, ~~in omni cantu siue perfecto, siue imperfecto~~. Alterū est diuisionis, quo in cantu perfecto tantum utimur. Secat enim temporum rationes, ut mox exemplo declarabimus, id non proxime ad notas ponitur, sed paulo altius. Tertium uocant perfectionis, cum, quæ notula imperficeretur perfecta manet propter puncti potentiam, & est uelut Additionis. Horum exempla multa Frāchīnus tractat, sed nobis hæc sat erūt.



Exemplū puncti additionis. Exemplū puncti



diuisionis, perfectionis.

Hic



**H**ic primum pūctum significat dimidium maximæ: secundum, dimidium longæ: tertium, dimidium brevis, & deinceps eodem modo. Post circulum aut ( qđ perfecti temporis est signū) punctū separat duas semibreueis, alterā ad priorē breuem, alterā ad sequentē breuē. Mox idem punctum post breuē positum, separat semibreuē priorē à breui, ac innuit breuem perfectā, quæ paulō ante erat imperfecta. Prima igitur brevis post circulum imperfecta est, ut secunda: tertia autem perfecta, ut quarta. In tertio exēplo prima brevis perfecta manet propter punctū, quæ alioqui imperficeretur à minori per regulam de imperfectione. Verūm de his in ipso cantu melius iudicabitur.

*De Modo, Tempore ac Prolatione. Cap. V.*

**Q**uoties de bina ternaque diuisione loquimur, hoc de quinque primis intelligi volumus notulis. In alijs enim sequentibus bina est diuisio, hoc est, in duas duntaxat parteis. Musicorum diligentia tria inuenit uocabula, quæ sunt **M**odus, **T**empus, ac **P**rolatio. Modi duo sunt maior ac minor. Modus maior perfectus treis longas in maxima continet, imperfectus duas. Minor autem modus perfectus treis breueis in longa. Im-

**H**      **r**      perfe-



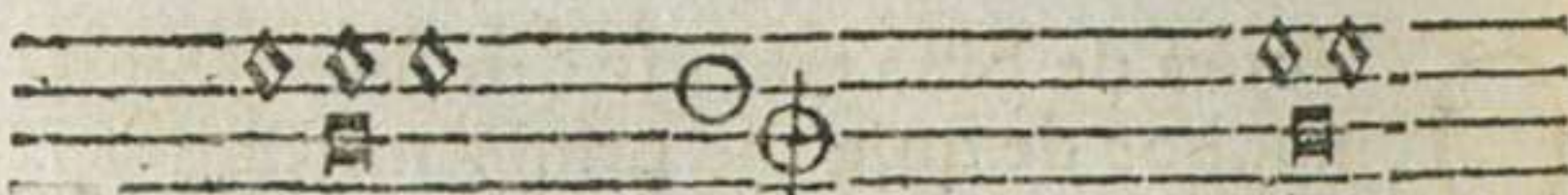
perfectus duas, ita Tempus perfectum treis semibreueis in breui: Imperfectum duas. Denique prolatio perfecta treis minimas in Semibreui: Imperfecta duas continet. Huius rei hic est typus.



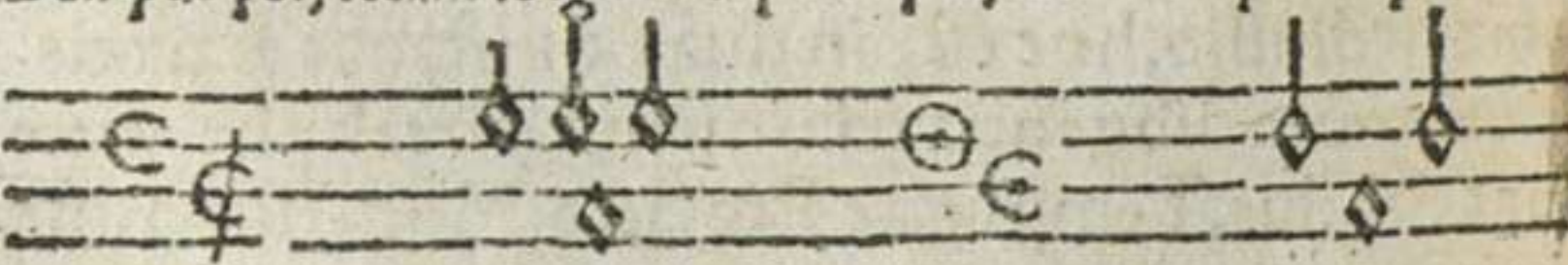
Modus maior perfectus. Eius signum. Modus maior imperfectus.



Modus minor perfectus. Eius signum. Modus minor imperfectus.



Tempus perfectum. Signa temporis perfecti. Tempus imperfectum.



Signa temporis imperfecti. Prolatio perfecta. Signa prolatis perfectae. Prolatio imperfecta. De signis.



De signis.

Cap. VI.

**P**orro ut in omni cantu iam dicti Modi, tempo-  
 ris ac prolationis noscerentur species, signa à  
 Musicis inuenta sunt ad cōmonstrandas per-  
 fectiones imperfectionesq;. Modi Maioris Perfecti  
 duæ lineæ per terna spacia ante circulum ductæ ini-  
 tio cantilenarum: Minoris perfecti unica linea. Hæ  
 lineæ per terna spacia ductæ, si initio defuerint, u-  
 trūque Modum imperfectum ostendunt. Tem-  
 poris autem perfecti signum inuentum, totus cir-  
 culus O  $\Phi$ , imperfecti autem semicirculus C  $\Phi$ . De-  
 niq; Prolationis perfectæ signum, punctum circu-  
 lo, semi circulo ~~et~~ *o*ne inscriptum: Imperfectæ, pun-  
 ctī absentia. Verū perfectā prolatio in nullo ho-  
 die est usu. Multæ sunt hic aliorum præceptiones,  
 quas omneis enumerare superuacaneū putamus.  
 Sunt enim qui Modū circulo, Tempus numero in-  
 dicant, ut utrumq; perfectum sic O  $\Phi$ ; imperfectum  
 sic C  $\Phi$ . Nostra tempestate duo signa ferè totū uer-  
 sant negocium OC, quæ aliquando lineam per me-  
 dium ductam suscipiunt sic,  $\Phi$   $\Phi$ , quæ tamen notu-  
 las in ualore non minuunt, sed tactu festinandum  
 innuunt, utpote iā fesso auditore, quod parhos di-  
 minutio.

semicirculo



minutionem uocat Franchinus. Sunt item implicita quæ uocant signa, & perfecti quidem Modi, si ternas alicubi in cantu longas, uel eis æquiuales, denigratas inueniamus. Temporis autem perfecti ternas breueis coloratas, siue binas semipaulas simul positas reperiamus. Denique perfectæ prolationis, si ternas semibreueis denigratas, aut bina suspiria simul posita conspiciamus. Horum signorum implicitorum nudas descriptiones ponere placuit, quando ex cantionibus ea luculentius percipiuntur.



Modi perfecti implicita signa. Item temporis



perfecti.

Prolationis perfectæ.

De Ta-

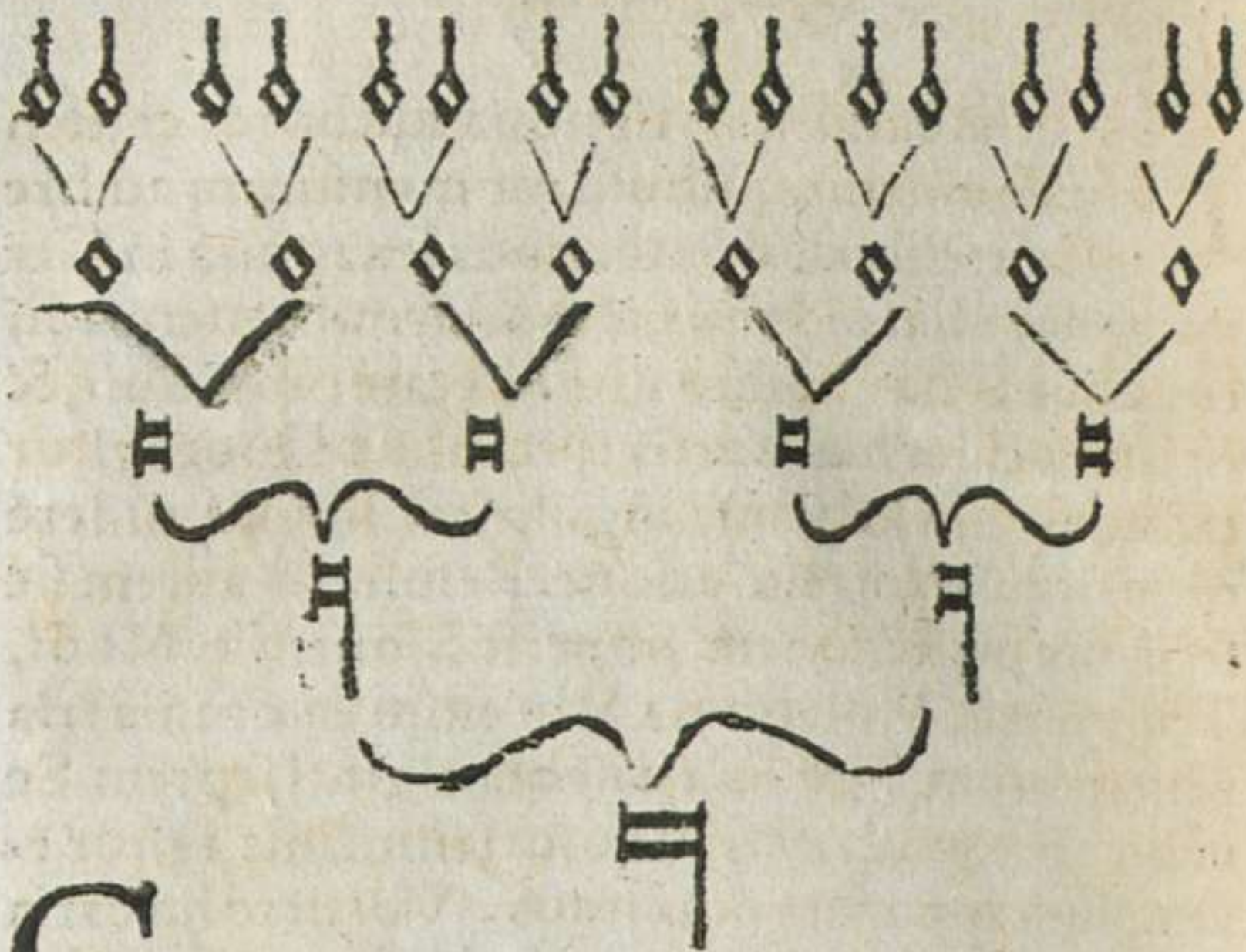


*De Tactu siue cantandi mensura.**Caput VII.*

**I**Nter primos huius artis nouæ authores contentio fuisse uidetur, quibusdam mensuram ad breuem referētibus, ut ante annos sexaginta in Germania nos olim uidimus, alijs ad semibreuem adiūcientibus: ac hæc opinio nostra ætate præualuit, & est sanè facilior huius artis tyronibus. Quot igitur tactus notulæ habeant singulæ, facilimum uidere est in notularum resolutione. Resolutio autem sit secundum perfectionem imperfectionemq; Modi, Temporis ac Prolationis. Vbi enim ea omnia tria perfecta erunt, Maxima ualebit uiginti septem Semibreueis, quod rarissimè usu uenit. Eius igitur exemplum apponere omisimus. Vbi uerò hæc tria omnia imperfecta fuerint, quod uulgo usitatissimum est, Maxima ualebit octo Semibreuib. Cuius exemplum subiungere placuit ad iuuandam plurimum memoriam.

*Sæpe*





C

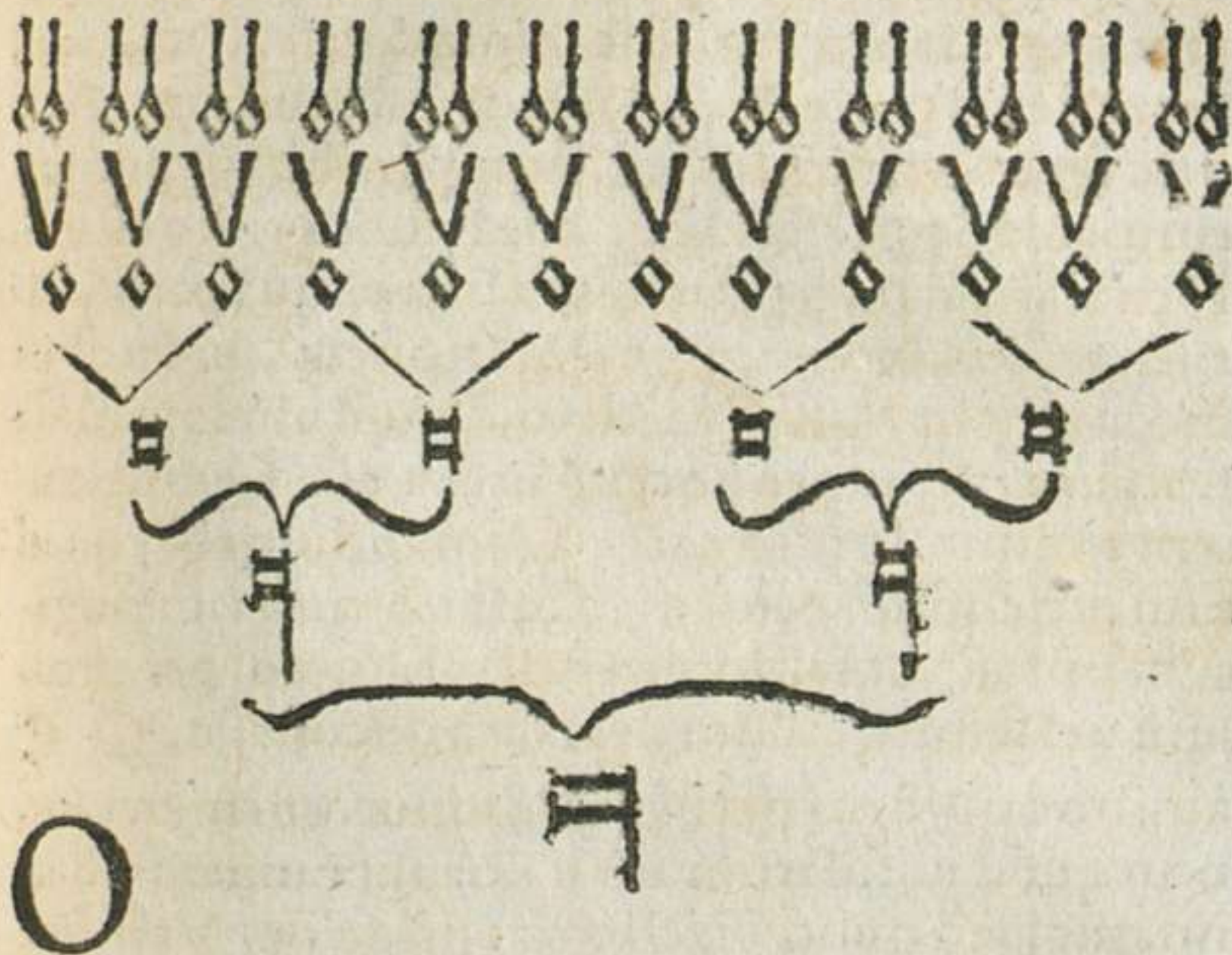
Sæpe numero autem euenire solet horū com-  
 mixtio, ut Modo ac Prolatione imperfectis,  
 Tempus sit perfectum, ac alijs item formis.  
 Sed



# COMPENDIVM.

179

Sed nos temporis perfecti, cum alijs imperfectis  
unum adponemus typum, quia frequenter ita in-  
stitui consuevit cantus.



De Augmen-



**C**onsueuerunt Musici ad unam duntaxat cantilenæ partem ponere uel circulum uel semicirculum cum puncto: sic  $\odot$   $\odot$  actum uocare augmentationem. Sic minima ualeat semibreui, semibreuis perfecta, tribus semibreuibus. At si hæc signa omnibus cantilenæ partibus apponuntur, prolatio perfecta est, at ea nunc in raro est usu. Notularum itaq; paucitas in una aliqua partiū cantilenæ satis innuit augmentationem, ut Iacobus Hobrecht in Missa Si dederō, & Iusquinus in Missa L'hoīe arme super uoces Musicales. Quoties autem uolunt Musici tactu festinandum esse, quod tum faciendum censent, cum auditum iam fatigatum putant, ut fastidium tollant, lineam per circulum uel semicirculum deorsum ducunt sic,  $\odot$   $\odot$  atq; hoc quidem pathos Diminutionem uocant, non quod notularum aut ualor aut numerus diminuat, sed quod Tactus fiat uelocior. Vt in fine Et in terra, Patrē, Kyrie, Agnus Dei. Quidam eandem diminutionem in hisce signis  $\odot$ ;  $\odot$ ; notari adiunt, quando tres semibreues uno tactu, magnifico qui-



eo quidem illo ac augustiore numerantur. Vulgus cantorū triplam uocant improprie, cū nulla sit hic ad alias notulas comparatio, ut poscit tripla ratio, sed in quatuor uocibus æquo ualore omnia incedunt. Trochaica potius diceretur, quamuis lambicæ mixta. Eandem quibusdam placet nigris pernotare notulis absq; omni signo, falso æ quibusdam Hemiolia dicitur, id est, sesquipla, uel sesqui altera. Vulgus itē cātorū uno caractere ternarij, notāt, quos uehementer increpat Franchinus. Tot sunt hac in re opiniones, quas si omnes recēdere uelim, planē laterem lauero. Deniq; semiditatē uocāt, cū altera uox semicirculū absq; lineola habet C. altera cū lineola  $\text{C}$ . notulæ in priore signo dimido maiores habebuntur, ut est apud Iusquinū ac Hobreche frequenter. Porro augmentatio diminutioq; fit sæpe præscripto canone, ut, sit Breuis longa: uel contra, sit Longa breuis. Qua in re nimis ineptiunt nostra ætate cantores obscuris Sphingos ænigmati, quæ præter syllabam intelligat nemo.

*De notarum imperfectione.**Cap. IX.*

**O**mnis perfectio in Musicis, ut antea diximus, ternario constat. Verū ab ea deficere bifariam contingit, uel notæ alicuius abundātia uel defectu. Cū nota superfluit, maiorū aliqua minuenda



nuēda est, ut minor quoq; in numerū ternariū ueniat, atq; ita fit imperfectio. Cum aut nota deficit, ex duabus præsentib. altera, nempe secūda dupla est, ac sic fit alteratio, de qua paulo post dicemus. Est itaq; Imperfectio notæ perfectæ in ternatio deprædatio, in solis perfectis locū habēs. Sed neq; maior minore, neq; æqualis æqualem imperficere potest: Sed minor maiore tū ab anteriore, tū a posteriore parte, idq; perpetuò, nisi Diuisionis punctū impediāt. Ex quo sequitur qd' Maxima sola imperficiatur, Minima sola imperficit, Longa aut, Breuis, ac Semibreuis & imperficiūt præcedētes se, ac imperficiuntur a sequentib. Vbi hæc regula est: Si minor notula maiore sequatur, se ipsa tollet de maiore, nisi punctū diuisionis impedierit. Exempli gratia: Si breuis longā perfectā sequatur, breuis seipsa tollet hoc est, Longa quæ antea tribus ualebat breuib., iam duabus ualebit. Rursus si longā semibreuis sequatur, ipsa se tollet, ut sit longa Modi imperfecti, temporis perfecti, quæ sex ualet semibreuib. Si Semibreuis sequatur, iam V. duntaxat ualebit. Ita si breuē perfectā sequatur Semibreuis, Breuis. quæ antea tribus, nunc sanè duab. ualebit Semibreuib. De Prolatione eodē iudicandū modo. Porro Pausæ eodem modo imperficiunt, ut si post breuem

¶ Sed no imperficiūt perfectā



perfectam sequatur semipaſa, Brevis ipſa imper-  
ficitur, niſi punctum, ut diximus, impedierit.

*De Alteratione.**Cap.**X.*

**A**lterationem hic uocamus notulæ duplica-  
tionem in ualore. Ad eam inſtituendā coacti  
ſunt Muſici hac potiffimū de cauſa: Quod ſi  
milis ante ſimilē nō poteſt imperfici. Quapropter  
neceſſe fuit, ut aut aliam notulæ formā inuenirent,  
aut inuentam duplam facerēt, ut ternaria ratio Mo-  
do, tempore ac prolatione conſtaret. neq; enim uſ-  
q; eſt alteratio, q; in perfectis. Quare quoties in mo-  
do perfecto duæ breues, aut in tempore perfecto  
duæ Semibreues, aut imperfecta prolatione duæ  
minimæ ultra ternariū numerum ſuperfluunt, nec  
ulla reductione imperfectionis impediuntur, ſecū-  
da perpetuò duplatur, non prima. Id autem pun-  
ctum diuiſionis ſæpius indicat. Porro neq; pauſæ  
alterātur, neq; figuræ minutiores. ſed imperfectio-  
nis primum Kyrie ex Iuſquini Fortuna adponere  
placuit, in qua & Alteratio apparet. Nā ad has du-  
as intelligendas neceſſe eſt maiorem eſſe uſum, quā  
qui compendio tam breui doceri queat.

I

a

Ex Iuſ,



## EX GLAREANI MUSICA

Ex Iulquini fortuna.

Tenor.



Kúpis

ἐνέ

**I**N hoc Tenore prima notula manet perfecta, quia ligatura imperfectionem impedit: tertia alteratur, id est, duplatur, ad ternariam dimensionem complendam. Sexta etiam manet perfecta, quia duæ Semipausæ sequuntur. Decima item alteratur, eadem ratione qua tertia. In reliquis tribus uocibus prima quæq; imperficitur, quia duæ minimæ æquivalent Semibreui.

Cantus.



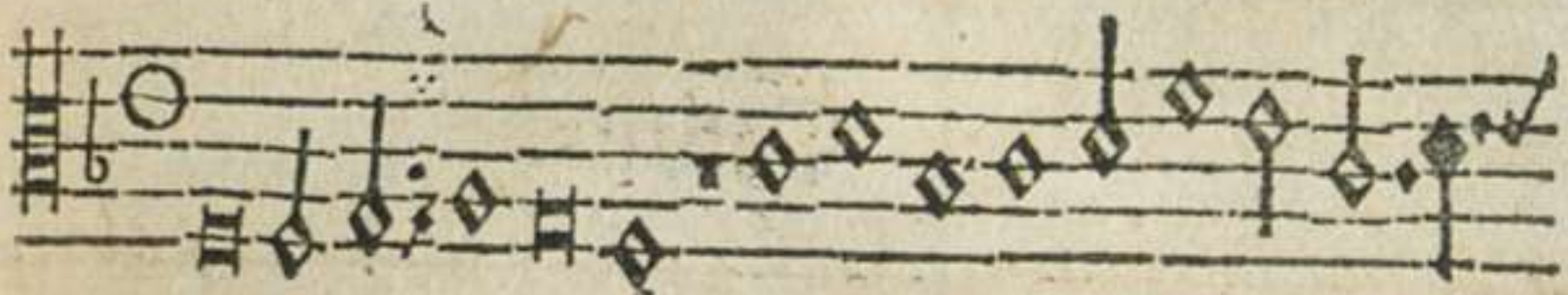
Kúpis

Altus.





Altus.



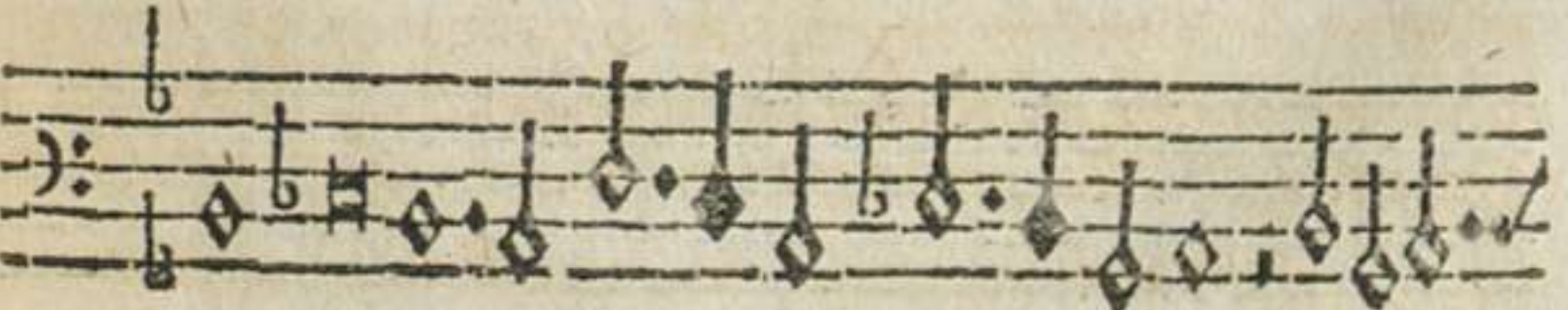
Kúpis



Basia.

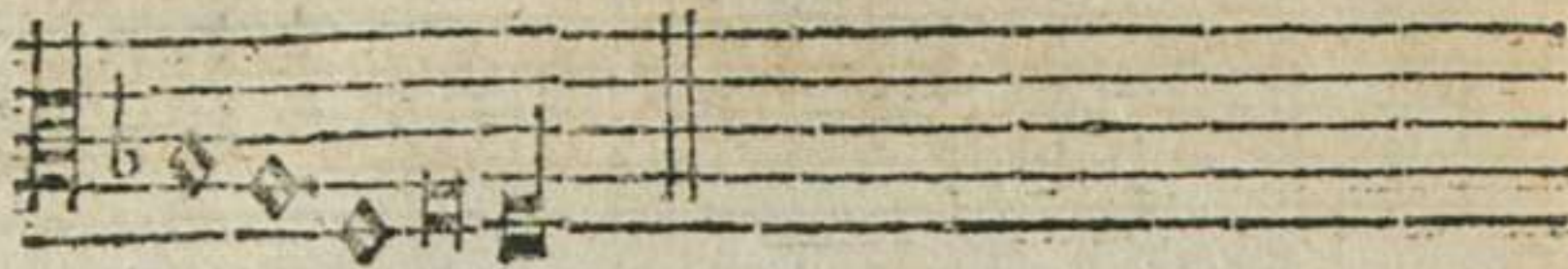


Kúpis



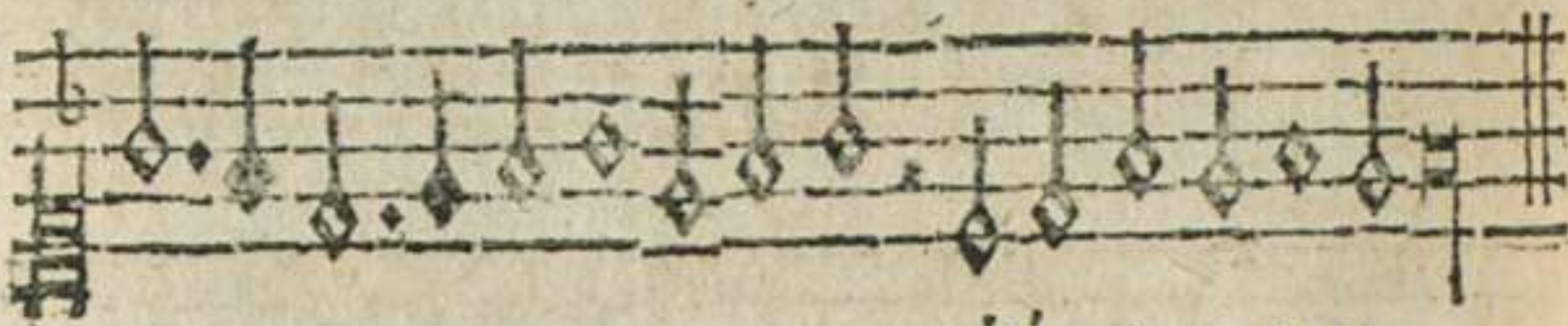
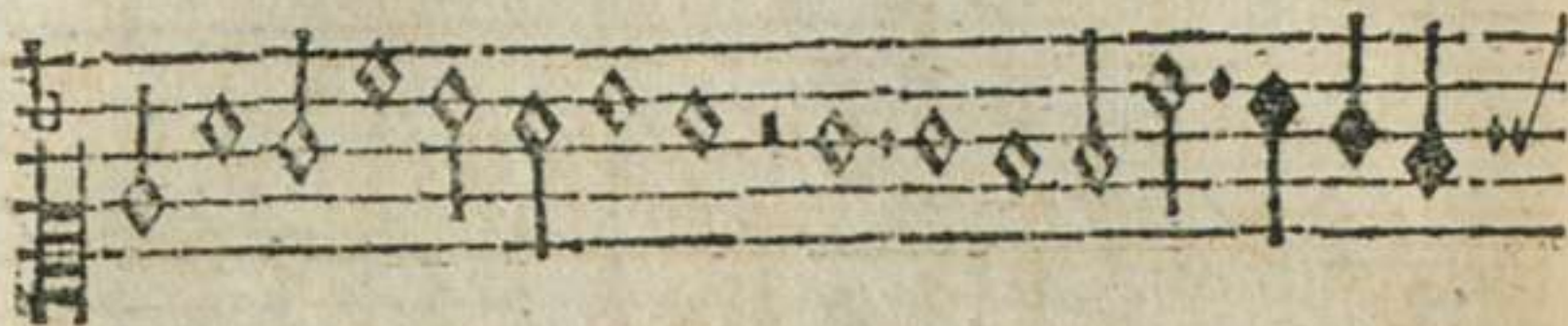
I 3 Cantus.





πσορ.

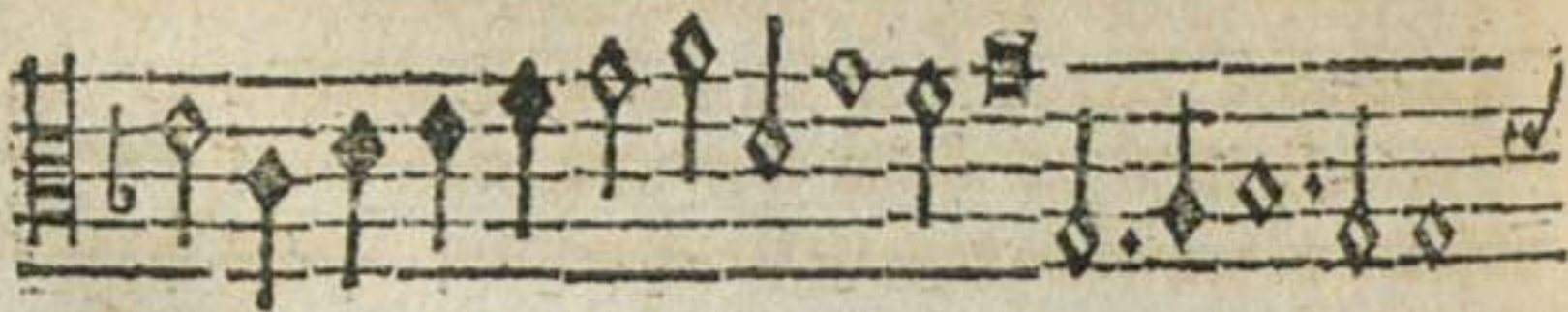
### Cantus.



ἐλὺ

πσορ.

### Altus.



ἐλὺ

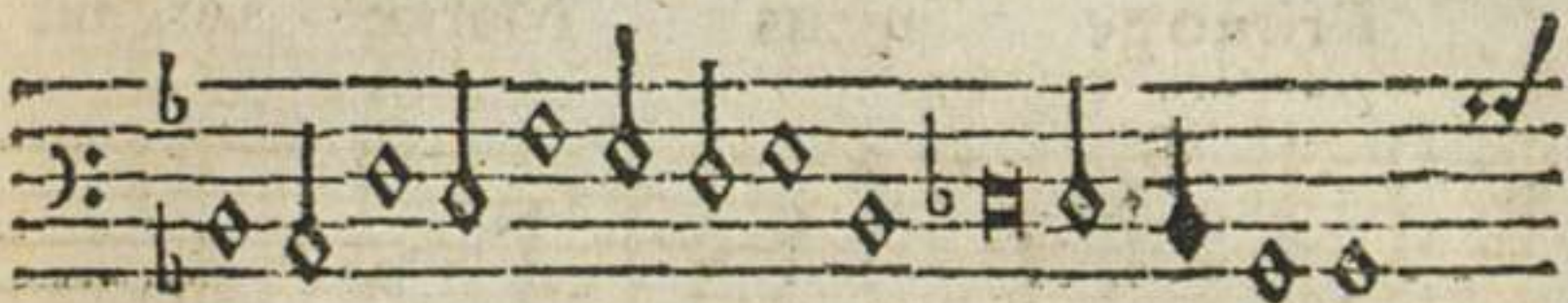




in

prop.

### Basis.



i

ab

a

prop.

De Syncope.

Cap.

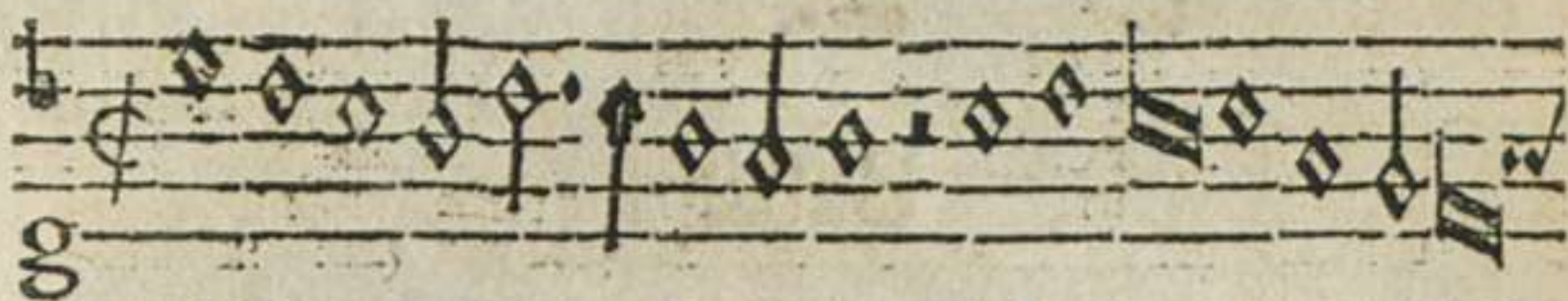
XI.

**S**YNCOPE nuncupant, quoties notulae minores per  
maiores separatae ad se inuicem reducuntur. Ea  
omni cantu ualde communis, magnam adfert ue  
nistatem, Cauendum autem ne nimis longa sit, nec  
per pau-



## EX GLAREANI MUSICA

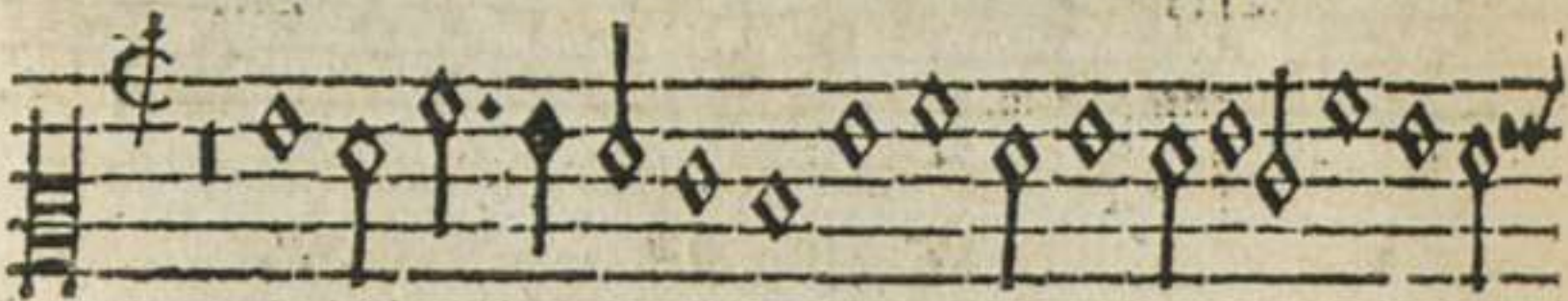
per pausas differatur, neq; per nimis magnas notu-  
las, qualis esset si minimæ per longas differrentur.  
Sed quotidianus usus hanc ubiq; ostendit.



Primoge nitus Mariæ uirginis



ma tris.



Primogenitus Mariæ uir-



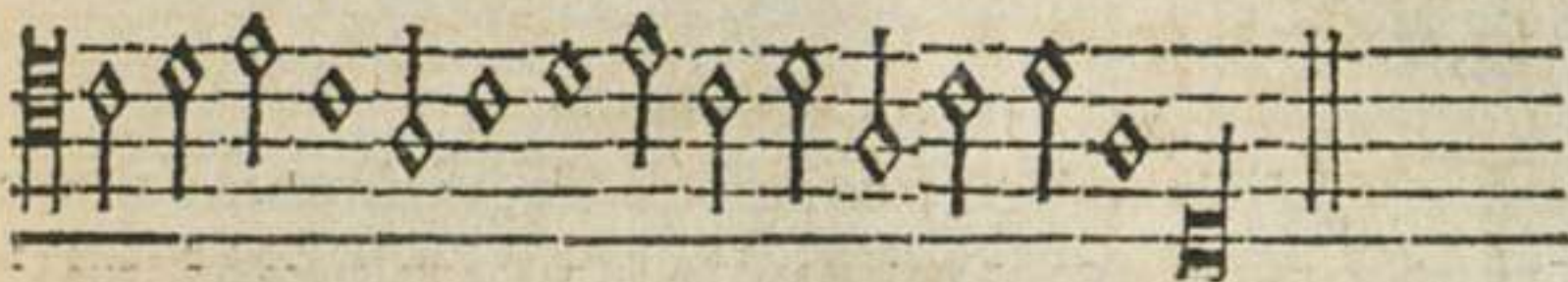
gl nis ma tris.

Primoge-





Primo genitus Mariæ uir



ginis ma tris.

*De Proportionibus.*

*Cap. XII.*

**N**Vlla neq; magnificentior res est neq; eruditi  
or in Musicis quàm perfecta musicarum pro  
portionū ratio. Vt uidere est apud doctissi  
mū uirū Franchinum Gaforum Mediolanensem,  
in nobilissimo illo opere de proportionibus musi  
cis. Quas quidem omneis ab ipso exhibitas planè  
miror, si quisq; mortalium canere possit, mihi sanè  
res stupenda uisa, ac omnino miraculo fuit. Atqui  
ut uerum fatear, non, ut ea res est argutissima, eru  
ditissimaq;, ita etiam iucundissima, aut ullo usu. Vn  
de Symphonetæ, qui oblectare hominum aureis  
malunt, ab ijs abstinent. Vix ultra quinque apud  
omneis, quotquot per hasce aliquot ætates uixe  
re, reperias. Meo quidem iudicio in genere multi  
plici



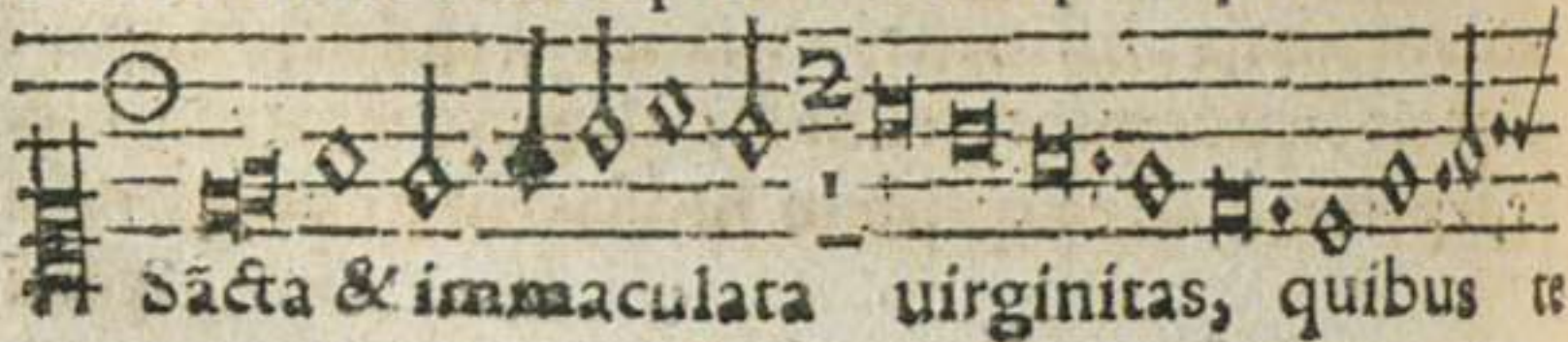
plici, per ipsas notas omnis proportio institui potest dupla, tripla, quadrupla. At in genere superparticulari secus. Vt in sesquialtera, quæ & Sesquiola & Hemiola dicitur, ut postea dicemus. Treis igitur in genere multiplici, quæ in maiore quidem usu, tractabimus.

*Dupla Proportio.*

**D**upla igitur proportio est, ubi maior numerus continet minorem bis: ut 4 ad 2. Quoties uero in cātu numeri præfiguntur, ad hūc modū

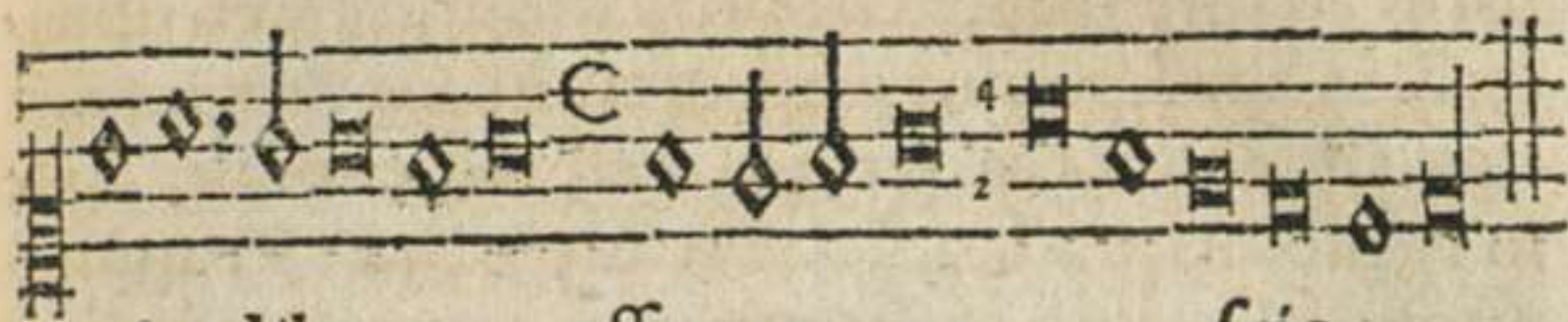
2	4	6
1	2	3

notularum ualor duplo minuitur. Ita longa pro breui, breuis pro semibreui cātabitur. Reliquæ itē notulæ ad eandē formā. Contra in subdupla notularum ualor duplo augetur. Ita breuis pro lōga, semibreuis pro breui exhibebitur. Oportet autem comparationē æquis rationib. fieri, ut perfectæ perfectis, imperfectæ imperfectis cōparentur. Destruntur autē proportionēs obuenientib. in medio, uel signis tēporis, uel cōtrarijs proportionū speciebus. Vt dupla per hæc, & similia signa O C. uel per subduplā. In alijs itē proportionib. idē accidit. Ex Franchino est hoc exemplum in tempore perfecto,



ſācta & immaculata uirginitas, quibus te

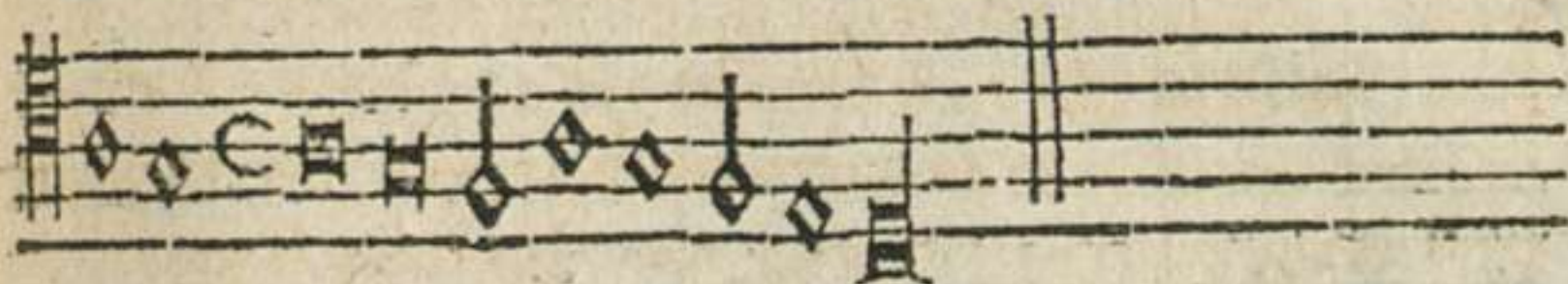




te laudibus efferam ne scio.



Sancta & immaculata uirginitas, quib. te laudib.



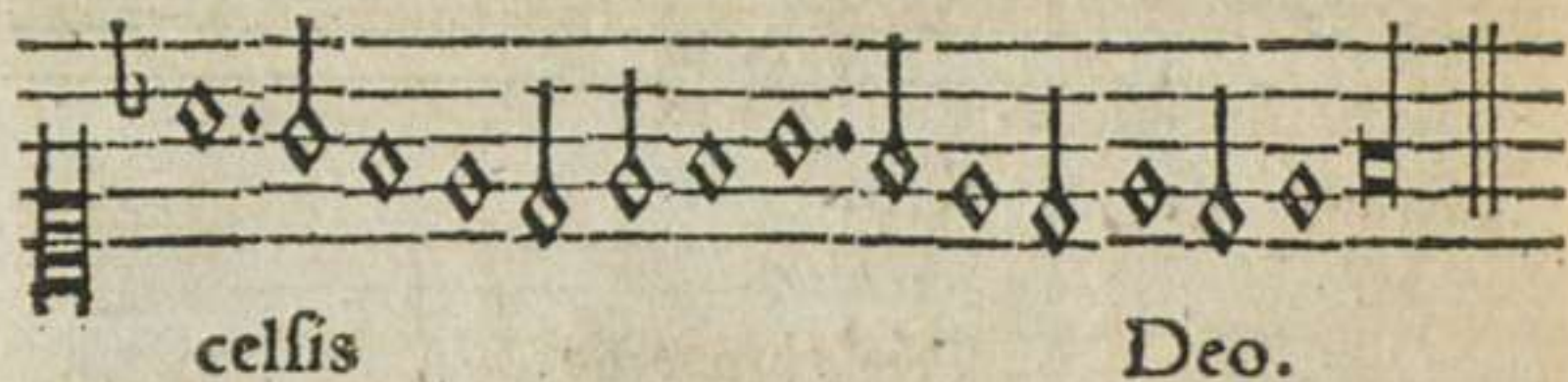
efferam ne scio.

*Trip̄a proportio.*

**T**Rip̄a proportio est cum maior numerus continet minorem ter, ut sex ad duo. Quoties uero cantui præfiguntur hi numeri  $\begin{smallmatrix} 3 & 6 & 9 \\ 1 & 2 & 3 \end{smallmatrix}$  notularum ualor triplo minuitur. Ita tres Semibreues pro una Semibreui obueniunt, tres item Breues pro una breui, & in cæteris eodem modo. In subtrip̄a aut contra, notularum ualor triplo augetur. Cantores



tores etiam consueta licentia canonis præscriptione & in hac & in alijs proportionibus tum minuuntur tum augentur. ut his uerbis: Crescat Tenor in duplo, in triplo, in quadruplo. Est autem hæc Proportio duplo celerior in tactu, quam ea, quam uulgo triplā uocāt, de qua paulo postērius. Triplæ proportionis ueræ est hoc Ioannis Coclæi exemplum.



*Quadrupla proportio.*

**Q**uadrupla proportio est, quando maior numerus continet minorem quater, ut quatuor unum. Cæterum in cætu quies numeri ad hunc modum



COMPENDIUM.

238

modū  $\begin{smallmatrix} 4 & 8 \\ 1 & 2 \end{smallmatrix}$   $\begin{smallmatrix} 1 & 2 \\ 3 \end{smallmatrix}$  præfiguntur, notularū ualor qua  
druplo minuitur. Ita in tempore Imperfecto longa  
Semibreuis ualet: Breuis, Minima. Huius exem-  
plum ex Coclæo est.



Christus nostra redemptio.



Christus nostra re demptio.



Reso-  
lutio.



Hic planè uides in dupla ac quadrupla ratione i-  
dem esse, qd in imperfectis notularū est diuisio.  
Vnde neutiq; uidetur in his anxie sudandū, cū uix  
ad alia sufficiat ætas hominis. Proportio

## Proportion



## Proportio Sesquialtera.

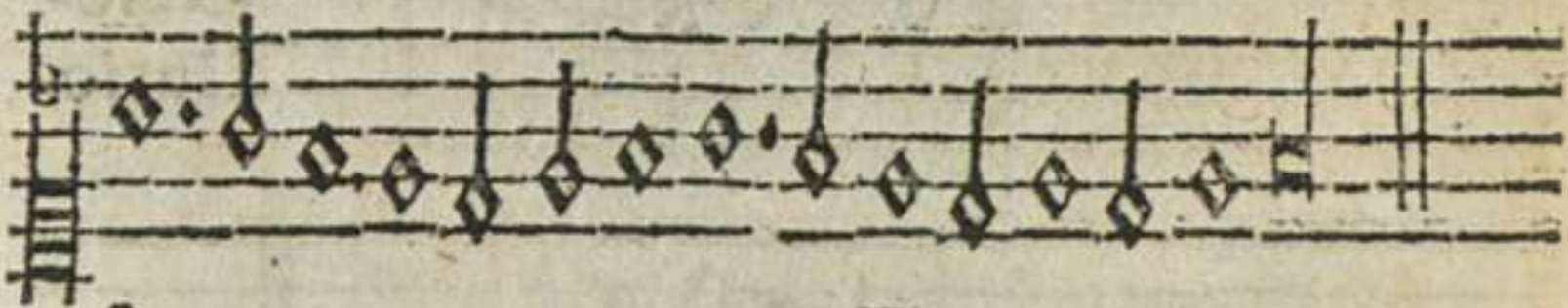
**S**esquialtera proportio est, quoties maior numerus minorē semel complectitur, ac insuper eius alterā partē, hoc est, dimidiā, ut, ad 3. 6 ad 4 comparata. In cantu aut ita præfiguntur numeri

3 6 9  
2 4 6

turn em notulæ altera parte minuuntur. Itaq; cū Semibreuis cū minima, aut tres minimæ pro una semibreui cantabuntur. Item brevis cū semibreui pro breui. Contra in subsestquialtera notulæ altera augentur parte. Coclæi exemplum est.



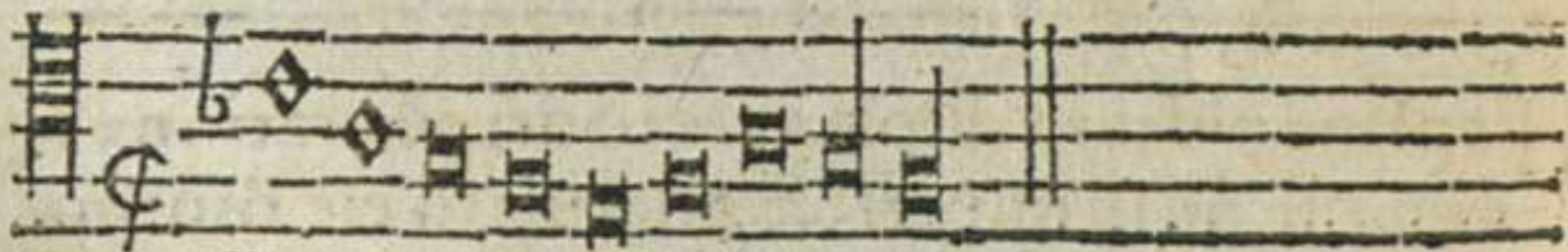
Glo ria in excel-



sis

De

o.



Gloria in excelsis Deo.

Hoc



Hoc exemplum eo libētius retulimus, ut differē-  
tia harum proportionū facilius disceretur, Tri-  
plam puto ac Sesquialteram, quæ ut ex Tenore pa-  
tet, habet inter se duplam rationem. At quam nūc  
uulgò Triplam in usu habent, ea est uelut Sesquial-  
tera ad Sesquialteram. Quod ut Lector intelligat,  
idem exemplum ad uulgatam rationem, ut in usu  
hodie est, pernotabimus.



Gloria

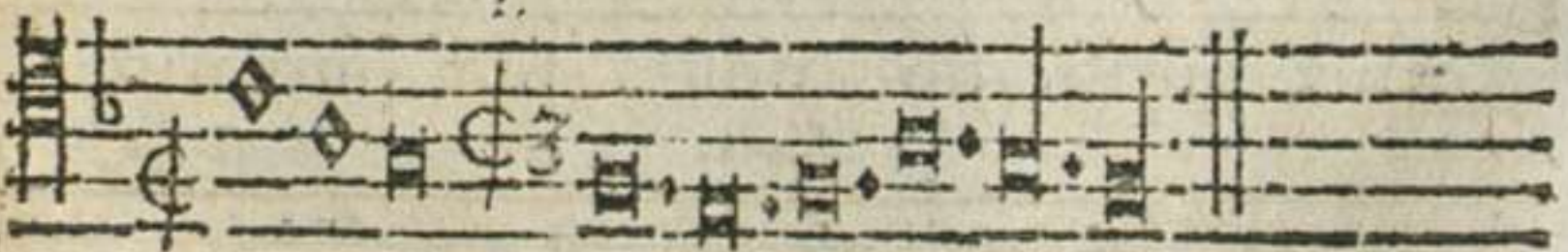
in

ex-



cellis

Deo.



Gloria

in excelsis

Deo,

Vera



Vera tripla cōparat treis Semibreueis ad unā Semibreuē, Sesquialtera uero' sesquiplā ad unā. Ac hæc uulgaris ex æquo in omnibus uocibus incedit magnifico illo ac superbo Tactu. Variè etiā scribitur, nonnuncq̃ omnib. albis, aliquādo omnibus nigris, deniq̃ aliquando mixtis: itē nonnuncq̃ breuibus ac semibreuib. aliquādo semibreuib. ac minimis. Cuius sunt multa signa O, C, C, °. Quidam uno ternario 3. In Missis frequēter in fine Et in terra ac Patrem adhiberi solet. Sæpe alternis uersibus aut Kyrie. Nonnuncq̃ ad auditorū tædiū leuandū, etiā in medio. Cuius exemplum paruum ex Iusquini Aue Maria adponere uoluimus.

Cantus.



Aue uera uirginitas immaculata castitas, cu"



Cuius purificatio nostra fuit purgatio.

Altus.



Aue uera uirginitas immaculata

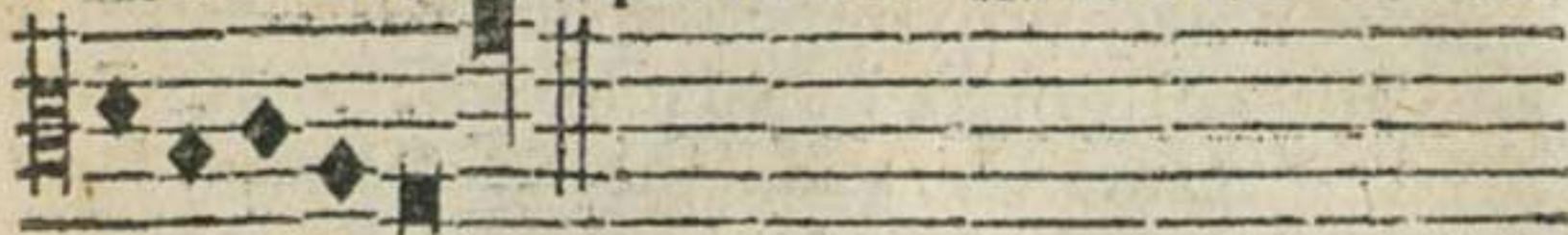


# COMPENDIUM.

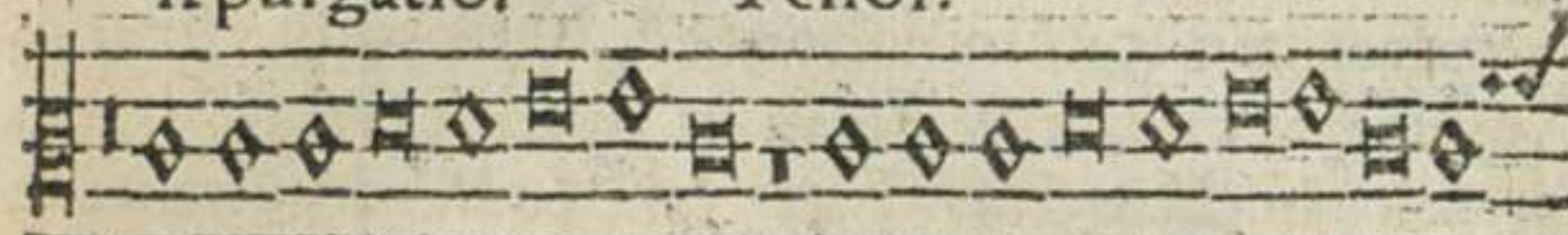
637



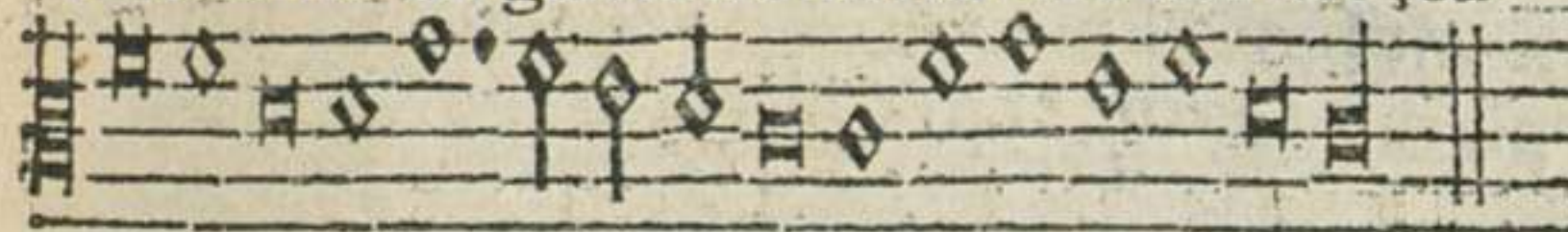
castitas, cuius purificatio nostra fu-



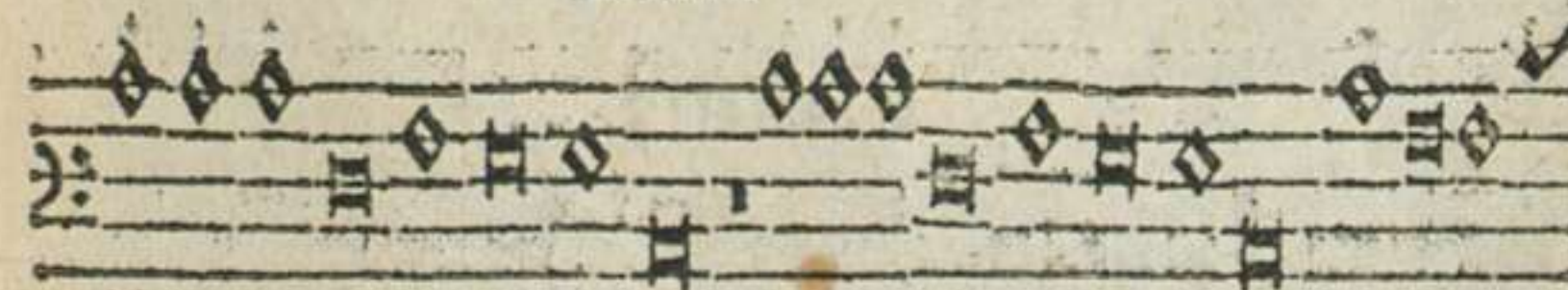
it purgatio. Tenor.



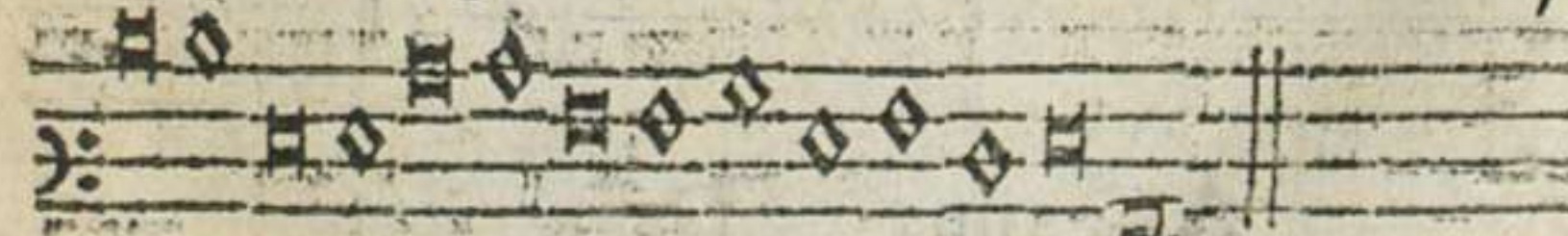
Aue uera uirginitas immaculata castitas, cu-



ius purificatio nostra fuit purgatio.  
Basis.



Aue uera uirginitas immaculata castitas, cuius pu-

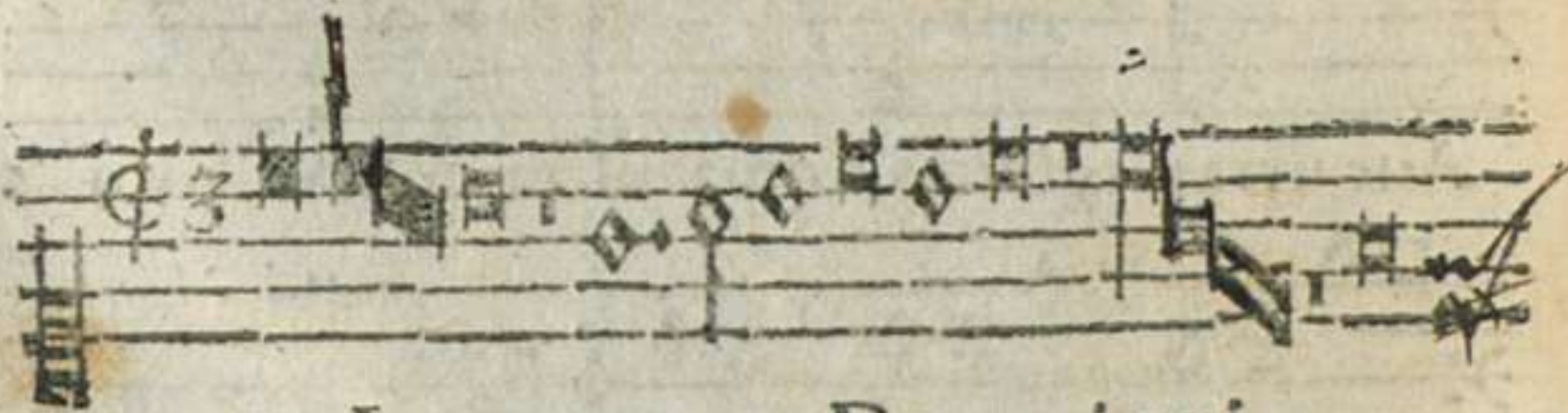


purificatio nostra fuit purgatio. K Hanc



**H**anc igitur figuram in omnibus uocibus, æquo tactu magnificè incedentem, nemo proportionem commodè nominabit, cum nulla sit hic notularum inuicem collatio secundum aliquam numerorum imparitatem. Sed uidetur esse arte aliqua figurata quædam perfectionis forma & nouata cantandi ratio, remota à communi & primū instituta ratione. Quippe in qua Imperfectio, & alteratio locum habent, & signa implicita temporis per colorem, ac huius modi cætera. Verum in compendio plura forsitan, quàm decuit, hac de re differuimus. Nunc ex Ioanne Vannio breue exemplum adponere ob addiscencium utilitatem placuit: Lector boni consulat.

## Cantus.

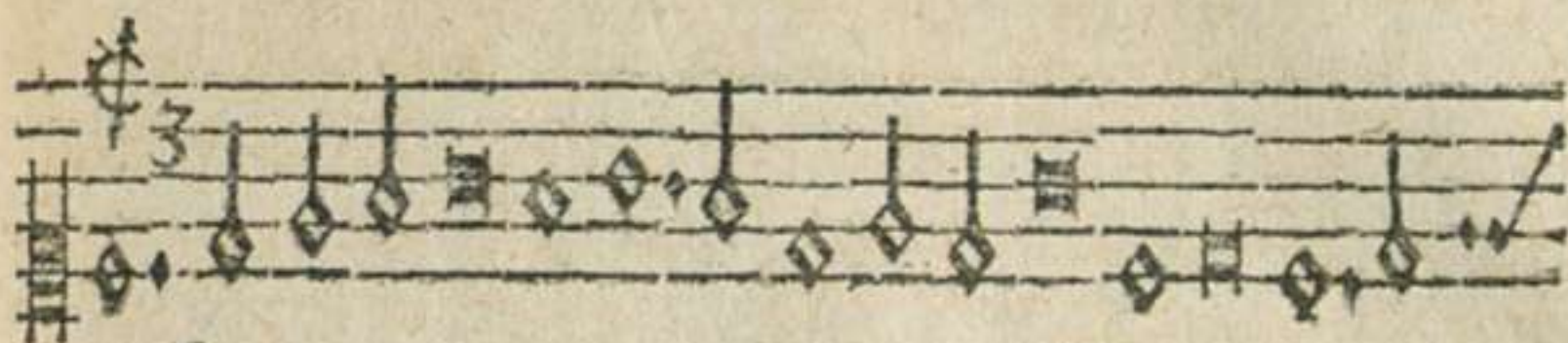


A gnus De i, qui

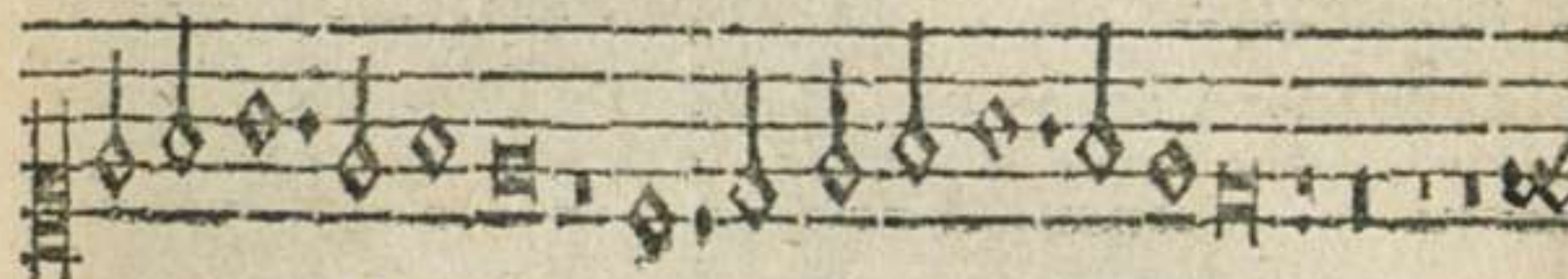
Tenor.



Tenor.



A gnus De



i, qui

Basis.



A gnus Dei



qui

K

2

Cantus.



## EX GLAR. MVS. MENS.

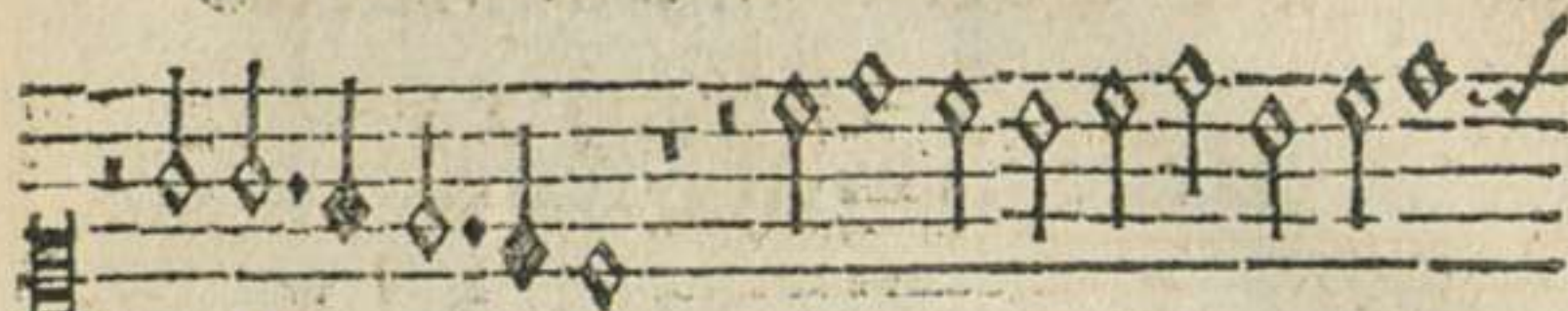
## Cantus.

rol lis peccata mun-  
di miserere no-  
stri.

## Tenor.

rol lis peccata mundi  
miserere





miserere

no-



stri.

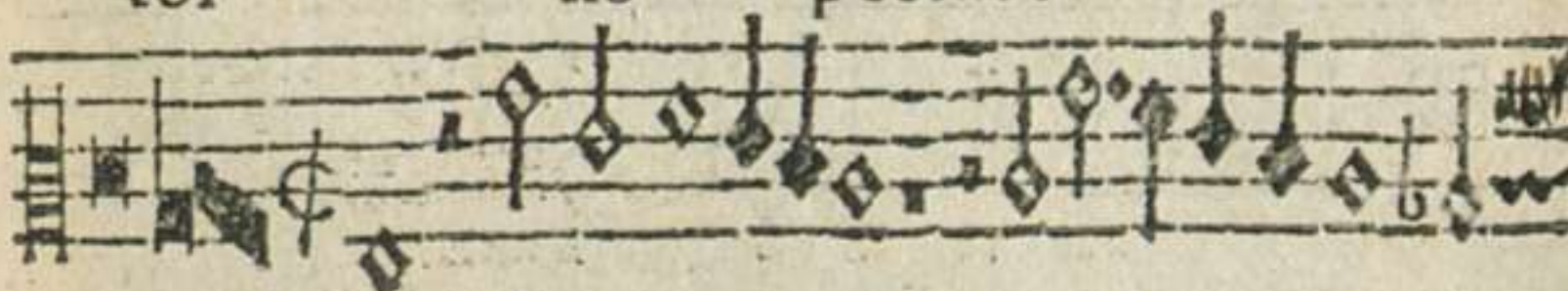
Basis.



tol

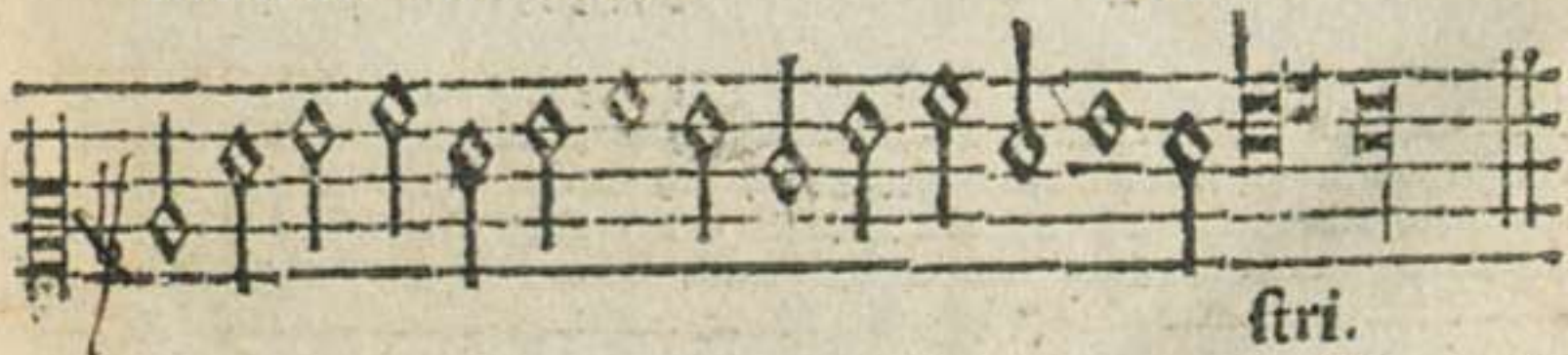
lis

peccata



mundi miserere

no-



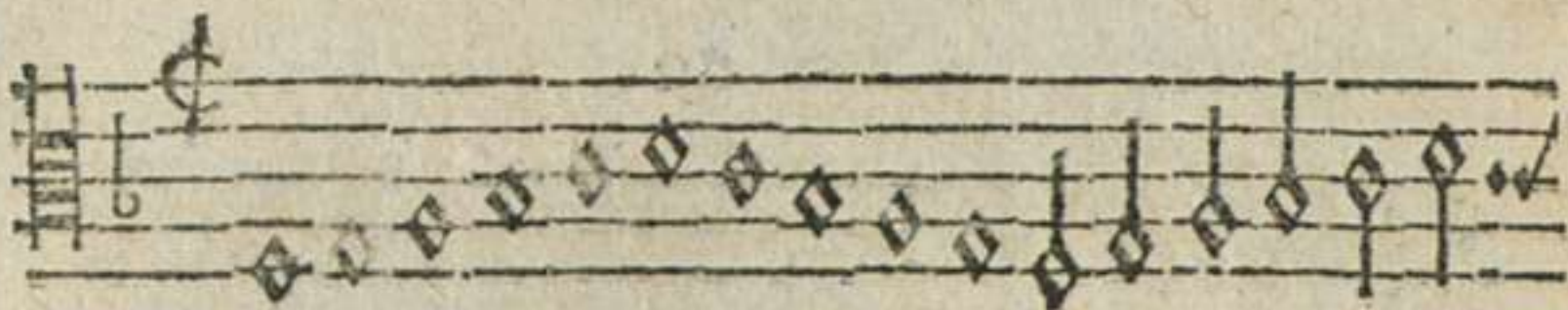
stri.

K

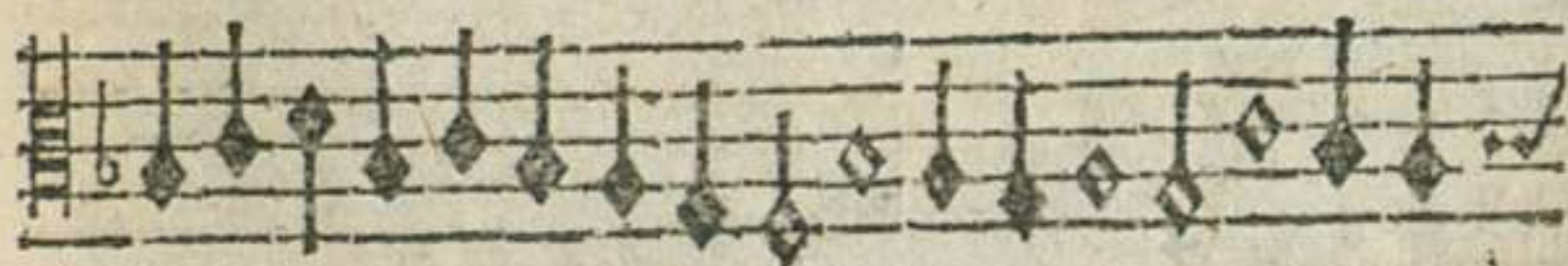
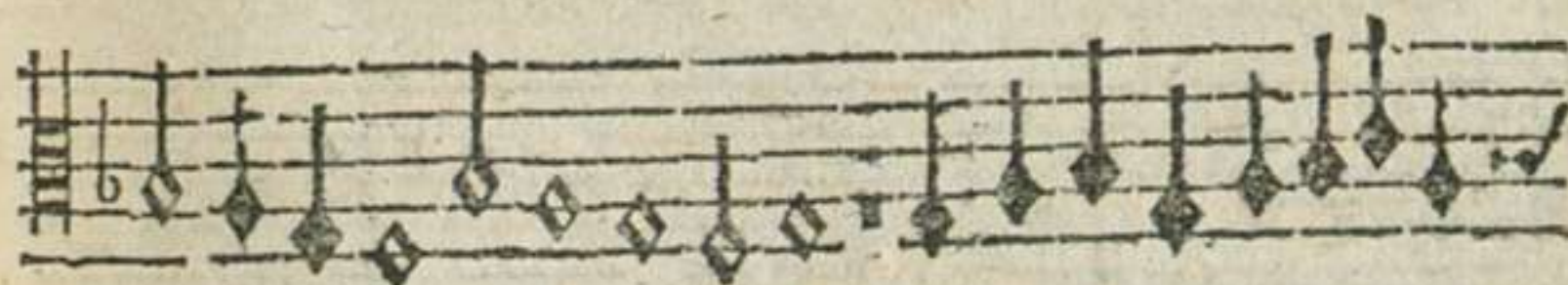
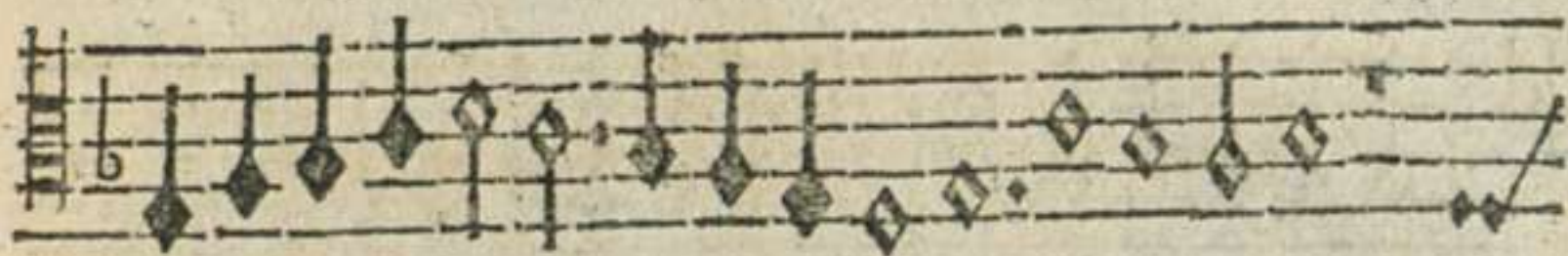
Exerci-



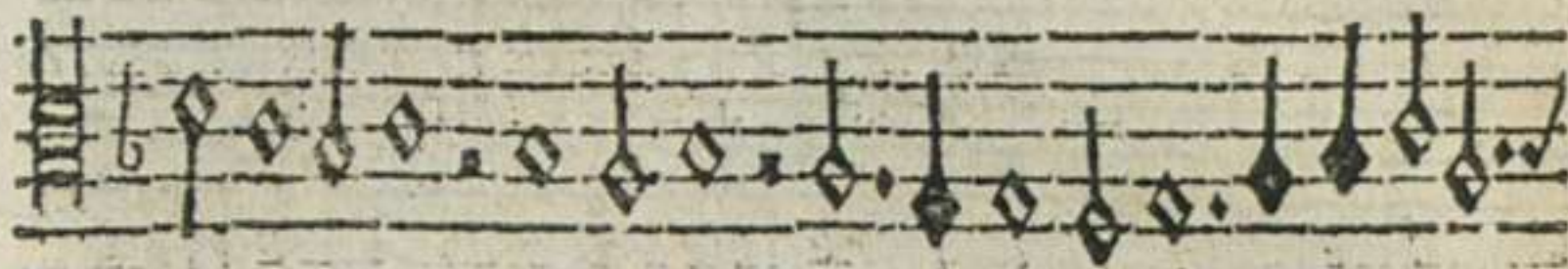
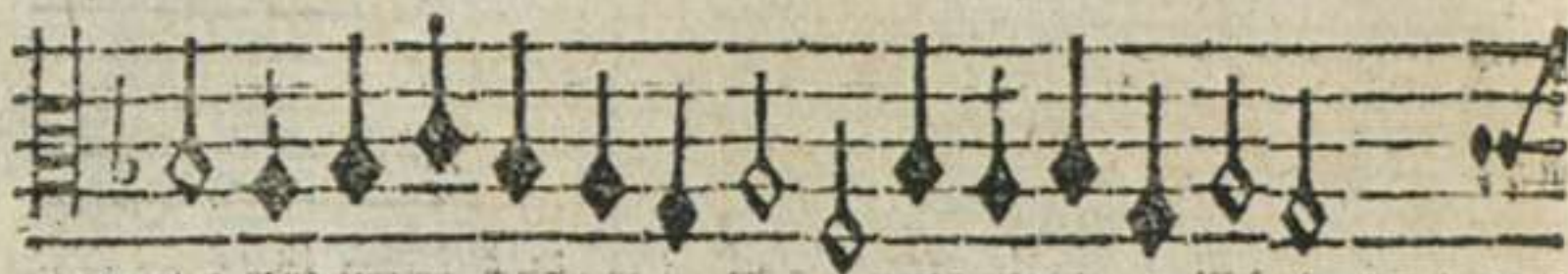
## Exercitium in Musicis.







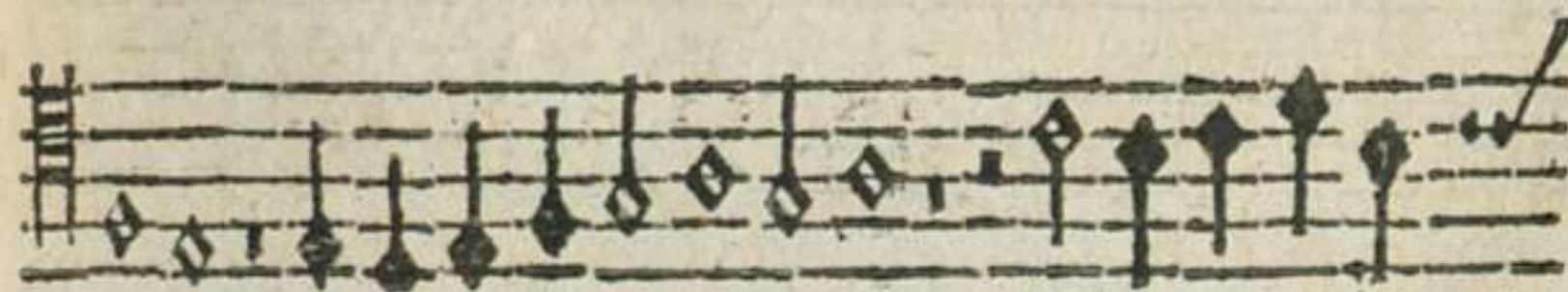




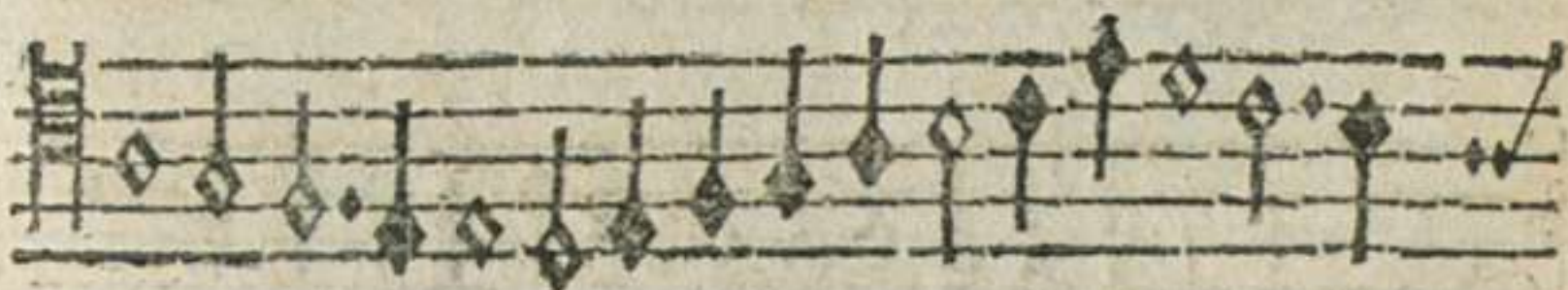
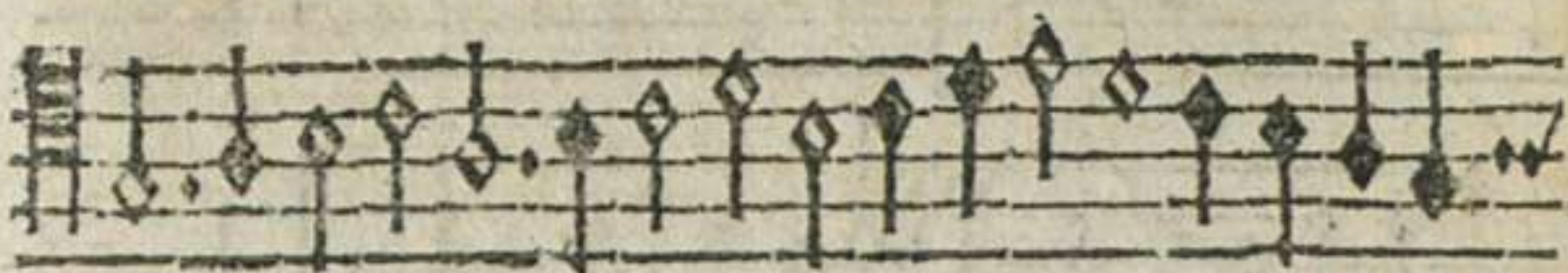
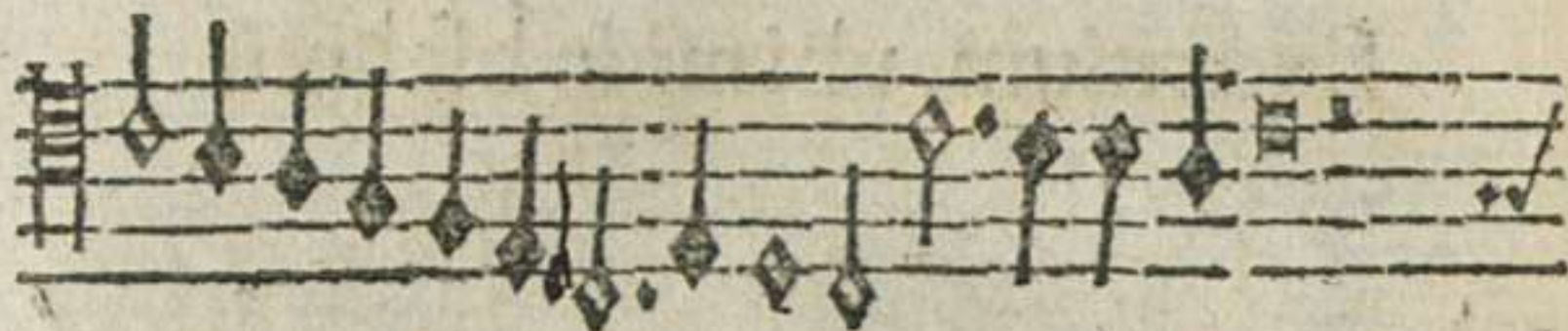




Exercitium, ubi mi in bfa<sup>ti</sup>mi.



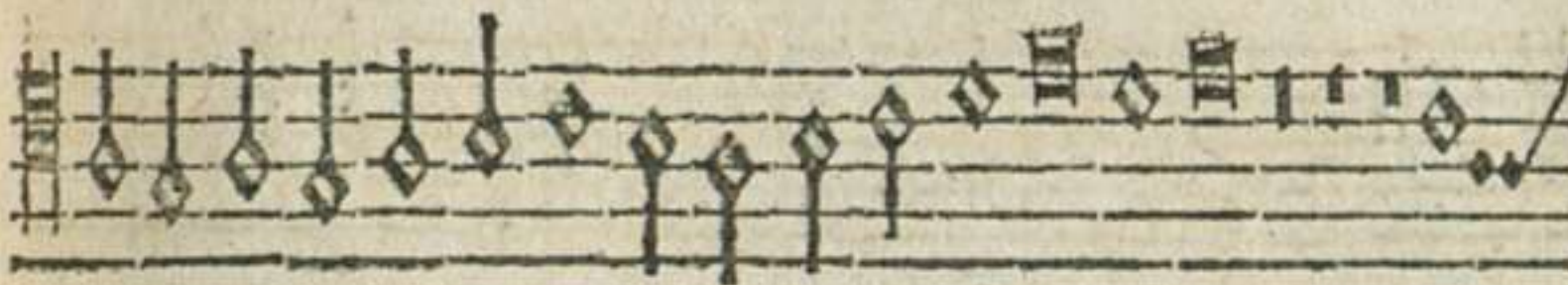






# COMPENDIUM.

147







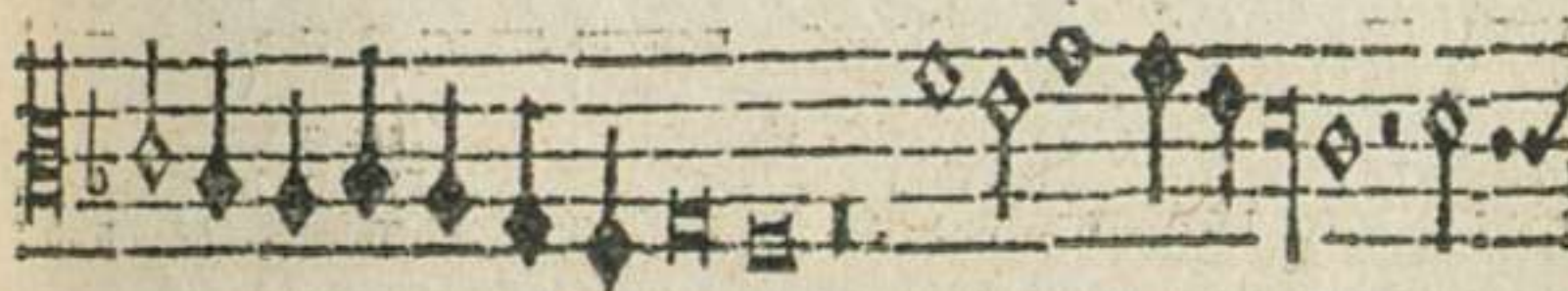
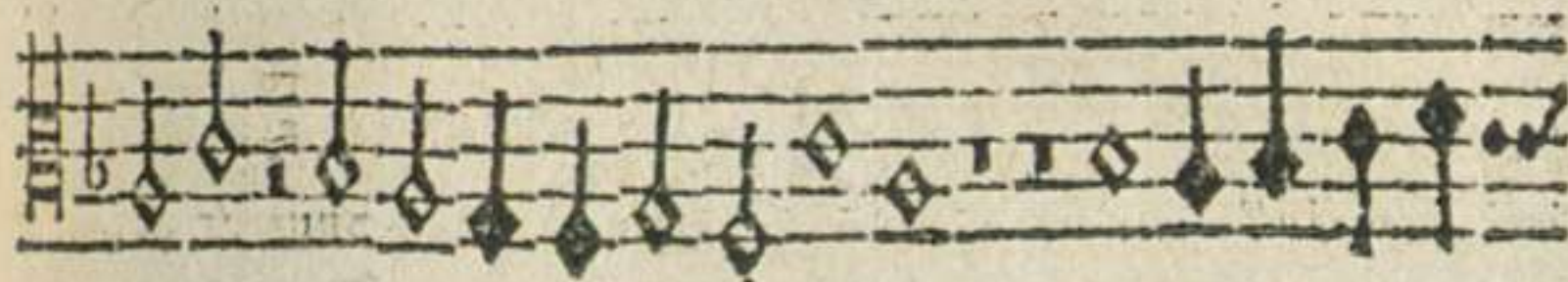
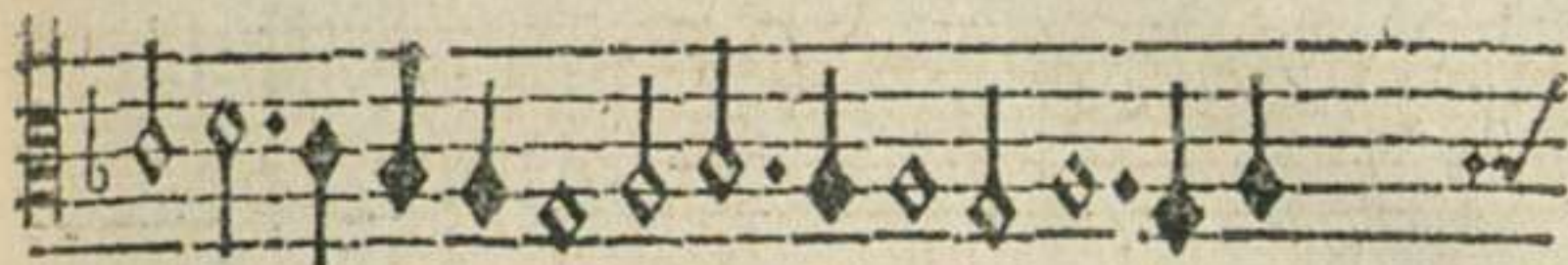
## Exercitium, ubi fa in bfa b mi.



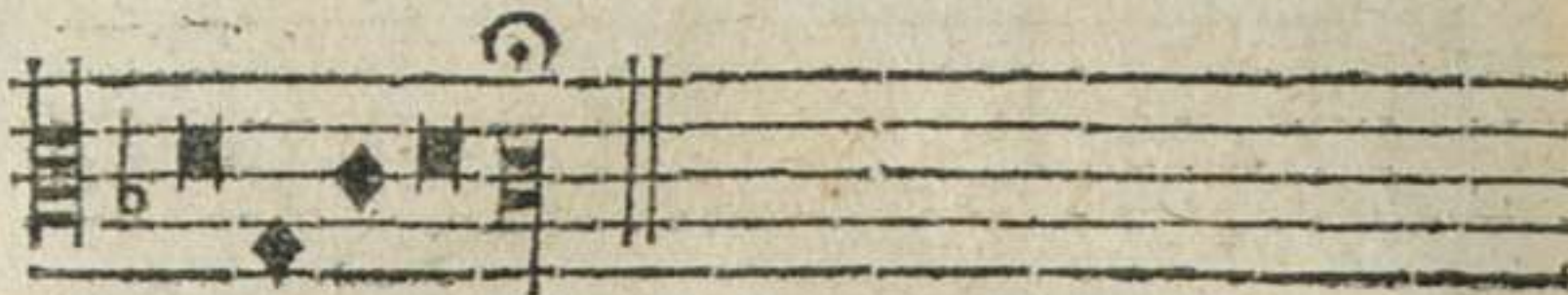
\*











F I N I S.



B A S I L E A E,

EX OFFICINA HIERONYMI  
CVRIONIS, IMPENSIS HEN  
RICI PETRI, ANNO  
M. D. LIX. MEN  
SE MARTIO.



















